T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

PEYAMİ SAFA'NIN SERVER BEDİ TAKMA ADIYLA YAZDIĞI ÇOCUK KİTAPLARININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Seher ÖZBİRGE

Danışman
Doç. Dr. Ali ÇİÇEK

OCAK 2023, ERZİNCAN

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYALBİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

PEYAMİ SAFA'NIN SERVER BEDİ TAKMA ADIYLA YAZDIĞI ÇOCUK KİTAPLARININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Seher ÖZBİRGE

Danışman
Doç. Dr. Ali ÇİÇEK

OCAK 2023, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Seher ÖZBİRGE

T.C.

ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dal : Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

Program Adı : Tezli Yüksek Lisans

Tez Başlığı : Peyami Safa'nın Server Bedi Takma Adıyla Yazdığı Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c)Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Önsöz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 132 sayfalık kısmına ilişkin 11/01/2023 tarihinde ***IThenticate/ Turnitin*** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: %10

Filtrelemeye **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimeden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 24/01/2023

Danışman: Doç. Dr. Ali ÇİÇEK **Öğrenci:** Seher ÖZBİRGE

İmza İmza

KILAVUZA UYGUNLUK

"PEYAMİ SAFA'NIN SERVER BEDİ TAKMA ADIYLA YAZDIĞI ÇOCUK KİTAPLARININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ" başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan	**Danışman**
Seher ÖZBİRGE	Doç. Dr. Ali ÇİÇEK

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Ali ÇİÇEK danışmanlığında **Seher ÖZBİRGE** tarafından hazırlanan **"Peyami Safa'nın Server Bedi Takma Adıyla Yazdığı Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi"** adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Temel Eğitim** Ana Bilim Dalı'nda **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

24/01/2023

JÜRİ:

Danışman	: **Doç. Dr. Ali ÇİÇEK**	İmza
Üye	: **Dr. Öğr. Üyesi Nusrettin YILMAZ**	İmza
Üye	: **Doç. Dr. Muhammet Hanifi ERCOŞKUN**	İmza

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun …./…./……tarih ve sayılı……… Kararı ile onaylanmıştır.

……. /…..…../……

Prof. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Gelecekte bizlere nefes olacak ormanları bugün toprakla buluşturduğumuz tohumlar, diktiğimiz fidanlar belirleyecektir. Özveri ve gayretle suyuna kavuşan, güneşten ışığını alan her tohum her fidan büyüyüp güçlü köklerle toprağa bağlı ağaçlardan oluşan ormanı meydana getirecektir. Fırtınalarda savrulsa da güçlü olup kırılmayan dallara, susuz kalsa da sabredip suyunu bekleyen köklere, güneşi ve toprağı seven gövdeye, kuşlara yuva olacak merhametli dallara sahip olan ağaçlar bugün toprakla kavuşan fidan ve tohumlarla yeşerecektir. Bugünün çocuklarına kazandırılan her değer geleceğin iyilikten, doğruluktan, merhametten oluşan iklimine katkı sağlayacaktır. Yeter ki değerlerle çocuklarımızı büyütelim, öğrencilerimizi değerlerle yetiştirelim.

Yüksek Lisans sürecimde bana desteği olan aileme ve danışmanım Doç. Dr. Ali Çiçek’e teşekkür ederim.

Seher ÖZBİRGE, Erzincan, 2023

PEYAMİ SAFA'NIN SERVER BEDİ TAKMA ADIYLA YAZDIĞI ÇOCUK KİTAPLARININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Seher ÖZBİRGE

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2023

Danışman: Doç. Dr. Ali ÇİÇEK

ÖZET

Değerler bireylerin fenerleridir. Bireyleri doğruya, iyiye yönlendiren değerlerdir. Türk Milli Eğitim Bakanlığı tarafından değerler eğitimi eğitim müfredatına eklenmiş, on kök değer olan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik kök değerleri eğitim programları ile harmanlanmıştır. Eğitim programlarından yararlanılarak öğrencilere değerler kazandırılması amaçlanmıştır. Eğitimde en çok yararlanılan eğitim materyallerinden biri olan kitaplar değerlerin kazandırılmasında da çok önemlidir. Türk edebiyatı için önemli isimlerin değerler bakımından zengin olan eserinin çocuklarla buluşturulması, etkin değer kazanımını destekleyici nitelik taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı Peyami Safa'nın Server Bedi takma adıyla yazdığı çocuk kitaplarını değerler eğitimi bakımından incelemektir. Araştırma kapsamında Peyami SAFA'nın Server Bedi takma adıyla yazdığı Oğuz ve İnci, Yürekli Çocuklar, Halit ile Belma, İki Öksüz Arkadaş, Uçan Küheylan, Cesur Gemici, Küçük Kafadarlar, Beberuhi, Kuyuya Düşen Çocuk, Oduncunun Kızı isimli kitaplar Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından kabul edilen adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik kök değerleri temelinde incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Kitaplarda yer alan değerler tablo, grafik kullanılarak açıklanmıştır. Araştırmada incelenen kitaplarda en fazla yer alan değer yardımseverlik, en az yer alan değer vatanseverlik olarak tespit edilmiştir. Kitapların değerler açısından zengin olduğu tespit edilmiştir. Eğitsel süreçte araştırmada yer alan kitaplar öğrencilerin değer kazanımı destekleyici nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Çocuklara değer kazandırma ve kazanılan değerlerin hayata geçirilmesinde araştırmada incelenen kitaplardan yararlanmak etkili olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler Eğitimi, Peyami SAFA, On Kök Değer.

AN EXAMINATION OF CHILDREN'S BOOKS WRITTEN BY PEYAMI SAFA UNDER THE NAME SERVER BEDI IN TERMS OF VALUES EDUCATION

Seher ÖZBİRGE

Erzincan Binali Yıldırım University,

Graduate School of Social Sciences

Master's Thesis, January 2023

Supervisor: Assoc. Dr. Ali ÇİÇEK

ABSTRACT

Values are beacons of individuals. It is the values that direct individuals to the truth and to the good. The ten core values of justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, benevolence were blended with the education programs, added to the Values Education curriculum by the Turkish Ministry of National Education. It is aimed to gain values to students by making use of education programs. Books, which are one of the most used educational materials in education, are also very important in gaining values. Bringing together the value - rich works of important names in Turkish literature with children supports effective value acquisition. The aim of this research was to determine the root values (justice, honesty, love, patience, friendship, responsibility, self-control, helpfulness, respect) an nounced by the Ministry of National Education (MNE) in the books of Peyami SAFA (Oğuz and İnci, Brave Children, Halit and Belma, Two Oxen Friends, Flying Steed, Brave Seafarer, Little Buddies, Beberuhi, The Child Who Fell in the Well, The Woodcutter's Daughter) . Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in the research. The obtained data were analyzed with descriptive analysis. Values in the books are explained using tables and graphics. The most common value in the books was determined as benevolence, and the least included value was patriotism. The most common value in the books was determined as benevolence, and the least included value was patriotism. In the process of values education, it will be effective to benefit from the books examined in the research in adding value and realizing the values.

Keywords: Value, Values Education, Peyami SAFA, Ten Root Value.

İÇİNDEKİLER

PEYAMİ SAFA’NIN SERVER BEDİ TAKMA ADIYLA YAZDIĞI ÇOCUK KİTAPLARININ DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN NCELENMESİ

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

ABD : Ana Bilim Dalı

BM :Birleşmiş Milletler

EDAM : Eğitim Danışmanlığı ve Araştırma Merkezi

DEM : Değerler Eğitimi Merkezi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

METK : Milli Eğitim Temel Kanunu

M.Ö : Milattan Önce

STK : Sosyal Tolum Kuruluşu

TDK : Türk Dil Kurumu

TTKB :Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

UNESCO : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)

YÖK : Yüksek Öğretim Kurulu

YY : Yüzyıl

QCA : Qualifications and Curcilum Authatz

TABLOLAR LİSTESİ

ŞEKİLLER LİSTESİ

GİRİŞ

Değişen dünya düzeni, pandemi gibi olumsuz durumlar bireyleri psikolojik olarak etkilemiştir. Değişimler toplumsal düzende ve anlayışta da dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Bu değişimler doğrultusunda Türkiye ve dünya geneline bakıldığında psikolojik sorunlarda, suç oranlarında artış yaşanmış ve yaşanmaya devam etmektedir. Tüm bu yaşanan olumsuzluklar bireylerin birtakım olumlu değerlere sahip olmasının önemini bir kez daha göstermiştir. Değerler bireyleri iyiye, doğruya sevk etmektedir. Yanlışları göstererek buna neden olan eylemleri, fikirleri engelleme fonksiyonu taşımaktadır.

Toplumlar farklı nitelikte düşünce kalıplarına sahiptir, bireyler ise ortak düşünce kalıplarını benimsemekte ve bunları eylemlerinde rehber kabul etmektedir. Bu rehberlerden biri de değerlerdir. Değerler yasaklama, teşvik etme, yönlendirme görevi görmektedir. Bireylerin mutlu olmasını sağlayarak güvenli, huzurlu ortam oluşmasına değerler de katkı sağlamaktadır. Değerler bireylerin hayatlarında olan biten olayları, durumları doğru algılayıp değerlendirmelerine ve doğru tepkiler vermelerine katkı sağlamaktadır. Bireylerin eylemlerinin oluşumunda değerler de etkili olmaktadır. Bireyler iyi kötü, yanlış doğru, güzel çirkin gibi zıtlıkları, değerleri sayesinde anlamlandırmaktadır. Bu durumları anlamlandıran bireyler davranışlarını bu yargılara göre oluşturmaktadır. Bu yüzden değerler bireysel huzur, mutluluk, toplumsal düzen ve yaşanılır dünya için çok önemlidir. Bireyin bütünleşmesi değerler ile olmaktadır. Değerlerin bireylere aktarılması küçük yaşlardan itibaren başlamalı ve değerler temelinde büyüyüp, deneyimlerine değerleri rehber kılmaları sağlanmalıdır. Aile ortamında öğrenilmeye başlanan değerler, okul ortamında planlı bir şekilde sunularak hem akademik hem de ahlaki açıdan başarılı, etkin bireyler yetiştirmek amaçlanmalıdır.

Değerler toplumların varlıklarını devam ettirmesi için çok önemlidir. Değerleri yozlaşan, kaybolan uluslar zamanla yok olmaktadır. Günümüz dünyasında artan suç oranları, yaşanan boşanmalar, psikolojik hastalıklarda görülen artışlar değerlerin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır (Köylü, 2004, s. 287-312). Bireylerin kişilikleri özellikle beş yaş döneminde belirginleşmektedir. Ailede başlayan değerler eğitiminin okulda planlı ve etkin şekilde devam ettirilerek sağlam kişiliğe sahip bireyler yetiştirilmesi önemlidir. Okul ve okul dışı ortamlarda değerler eğitimi için

yararlanılabilecek en önemli materyallerden biri de kitaplardır. Kitapların okuryazar bireylere etkin değer kazandırmada fayda sağlayabilecek materyallerden olduğu bilinmektedir. Eğitim ile bireylerin kendilerini tanımaları, potansiyellerini fark edip çabalamaları ve etkin vatandaş olma bilinci edinmeleri sağlanmaktadır. Aynı zamanda eğitim sayesinde değerler bireylere aktarılmaktadır. Değerleri bilen, içselleştiren bireyler eğitim ile yetiştirilmektedir. Geçmişten günümüze kadar eğitimin değerleri kazandırmada önemli olduğu vurgulanmaktadır. Sokrates'in düşüncesine göre eğitimin hedefi, ahlaklı ve evrensel değerleri edinen kişilerin yetişmesini sağlamaktır. Platon'a göre eğitimin hedefi iyi, ahlaklı vatandaşlar yetiştirerek demokratik devlet oluşturmaktır (Yıldız, 2021) .

Türk Milli Eğitim sisteminin hedefi bilgi kazandırmanın yanında değerleri benimseyen, iyi olarak nitelendirilen etkin vatandaş yetiştirmektir. Eğitim sürecinde çocuğa kazandırılacak değerler çocukların kötüden uzaklaşarak iyiye yönelmesini sağlamaktadır. Eğitim sürecinde çeşitli materyallerden yararlanılmaktadır. Gerek okullarda gerek okul dışı zamanlarda çocukların erişebileceği en etkin materyallerden biri de kitaplardır. Kitaplar, çocuklara değer kazandırmakta çok önemli bir yere sahiptir. Kitaplar çocuklara yanlışlarını sezdirerek düzeltmeleri için bilinç geliştirmelerine destek olmaktadır. Çocuklar okuyarak daha önce deneyimleyemediği durumlarla karşılaşmakta ve bu durumlarda doğru olanın ne olduğunu anlamlandırmaktadır. Çocuklar, değerleri etkin kazanabilecekleri kitaplarla buluşturulmalı ve okuma alışkanlığı kazanarak bu kitapları içselleştirmeleri sağlanmalıdır. Çocukları kitaplarla daha fazla vakit geçirmeye teşvik ederek değerleri etkin yapılandırmalarına destek olunmalıdır. Değerler eğitimi ilk olarak 1924 yılında hazırlanan Türkçe Öğretim Programında ele alınmıştır. 2006 yılında hazırlanan Türkçe Öğretim Programında öğrenci merkezli olacak biçimde değerler eğitimine yer verilmiştir. 2019 yılına gelindiğinde Türkçe Öğretim Programında adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik olmak üzere 10 kök değere yer verilmiştir (Çalık, 2021) . Değerler gerek Türkçe dersinde gerek bireyin okul dışı yaşamında metinler aracılığıyla bireylerle buluşabilmektedir. Bu yüzden tüm öğrencilerin okudukları kitapların değer edinimini destekleyici nitelikte olması çok önemlidir.

Çocukların; dil ve anlatım olarak etkili, doğru kurgulanmış, gelişim özelliklerine uygun, değer kazanımlarını destekleyecek kitapları okuması çok önemlidir. Bireylerin

değerleri ile kültürün değerleri bütünleşerek bu sentezin de evrensel değerlerle birleştirilmesi etkin birey, kalıcı ve huzurlu toplum olunması açısından önemlidir. Değerler eğitiminde kullanılan kaynakların en temeli kitaplardır denilebilir. Kitaplar ile bireyler kendi değer sistemlerini tanıyıp, eksik ve yanlış kazanımları düzeltirken bu değerleri de içselleştirip davranışa dönüştürme imkanı bulabilmektedir.

Bu çalışmada ilkokul döneminde yer alan öğrencilerin adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerini edinmelerini sağlayacak kitaplardan olan Peyami Safa'nın Server Bedi takma adıyla yazdığı Oğuz ve İnci, Yürekli Çocuklar, Halit ile Belma, İki Öksüz Arkadaş, Uçan Küheylan, Cesur Gemici, Küçük Kafadarlar, Beberuhi, Kuyuya Düşen Çocuk, Oduncunun Kızı kitaplarının MEB tarafından açıklanan 10 kök değer açısından incelenmesi yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

1.1.Değer

Değer, “ Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet ya da bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, paha, kıymet ” (TDKOnlineTürkçeSözlük, 2021) . Değer Türkçe’ de “tegmek” kelimesinden oluşan dokunmak, değmek anlamına gelen değer kelimesinden türemiştir. Değer kelimesi karşılık anlamına gelmektedir. Clouson’un açıklamalarında ise değer sözcüğü kök olarak teg yani paylaşmaktan meydana gelmiş zamanla değer, fiyat manaları ile bütünleşerek kullanılmıştır (Eyüpoğlu, 1998, s. 76) . Yaşamda değer, kıymet kelimesi karşılığı olarak da kullanılmaktadır. Değer, bir şeyin itibarını anlatmak için yararlanılan soyut olgudur. Değerler, insanların beğenilerini anlatmak için kullandıkları kavram olarak da tanımlanabilmektedir. Değerler toplumdaki kuralların da kökeninde yer almaktadır. Bir toplumdaki değerlerin kaybolması o toplumun devamlılığını olumsuz etkileyeceğinden dolayı değerler eğitiminin öğrencilere verilmesi son derece önemlidir. Değerlerle ilgili olarak iyi olma, güzel olma niteliği belirlenmiştir. Değer kavramı ile ilgili birçok tanım yapılmaktadır. Bu tanımlamaların çok olmasının nedeni değer teriminin matematik, ekonomi, psikoloji gibi birçok alanla ilgili olmasından kaynaklanmaktadır (Gündeş, 2021) .

Değerler eğitimi ile ilgili tez literatüründe yer alan bazı değer tanımları şöyledir: Değerler insanların yaşamlarındaki yol haritasıdır. Her ülke her toplum kendine ait değerleri oluşturup onları kullanır ve kendisinden sonraki nesillere aktarır. Değerler gereksinim duyulan, arzu edilen anlamını taşımaktadır. İnsanlar deneyimleri sonucunda değerleri meydana getirir ve bu doğrultuda onları kullanır. Değerler, insanların eylemlerini tanımlayan ve yönlendiren kabullerdir. Eylemlerin doğruluğu, yanlışlığı ile ilgili düşünce, yargı kalıplarıdır. Toplumu oluşturan bireylerin eylemlerinin niteliğini

belirleyen yargılardır. Değerlerin bilişsel, psiko- motor, duyuşsal yapıda bulunmaktadır. Duyuşsal yapı, doğru yanlış biçiminde hislere bağlı yargılar oluşturmayı içermektedir. Bilişsel yapı, değerlerin hangi olaylarda yararlanılacağı ile ilgilidir. Psiko - motor yapı ise eylemlere değerlerden edinilenlerin aktarılması sürecini kapsamaktadır (Akbaş, 2008, s. 45) .

Değerler toplum içerisinde yer alan bireyler tarafından benimsenmiş, onaylanmış düşünce ve inanç kökenli kuralların tamamıdır. Hislerin, fikirlerin, eylemlerin, tavırların kökenini oluşturan yapı değerlerdir (Avcı, 2020) . Değer; iyi ve doğrunun ne olduğu, iyi kabul edilmenin ölçütlerini, değer kavramının nasıl edinileceği ve eylemlere dönüştürüleceği konularıyla ilgili olarak eğitimle bütünleşmektedir (Gök, 2021) . Değerler, kültür ve ülkelere anlam kazandıran yargı kalıplarıdır. Değer kişileri istenilen ölçütler doğrultusunda hayatı öğretmeye yarayan inanışlardır. Değer, bireylerin yaşamları boyunca karşılarına çıkan tüm unsurlara karşı duyarlı olması durumudur (Yir, 2019) . Erol Güngör Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırma isimli eserinde " Değer hükmü bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğunu belirten ifade ise o halde değerlerde bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkında inançtır. " biçiminde değerleri tanımlamaktadır (Güngör, 1998, s. 41-42) . Seçkin, kıymetli olmayı sağlayan nitelikler değerlerdir. Bir şeye ait nitelik, önem; değerdir. Toplumsal yaşam içerisinde yer alan bireyler, toplumsal düzen içerisinde davranışlar göstermek amacıyla değerlerden yararlanmaktadır. Değerler toplumsal kültürü yönlendirip şekillendirir. Aynı zamanda kültürün nitelikleri değerleri değiştirip dönüştürmektedir. Bireyler toplum içerisinde kendilerini konumlandırırken değerlerden yararlanmaktadır. Topluma bireylerin uyum sağlamaları da bireylerin değerleri anlamlandırıp düşünce ve eylemlerine yansıtmalarıyla gerçekleştirilmektedir. Toplum içerisinde yazısız nitelikte yasalar, değerler ile oluşmaktadır. Yanlış ve kötü nitelikteki eylem, düşünce, tavırlardan bireyler kaçınmakta; iyi, güzel nitelikteki eylem, düşünce, tavırlar ise bireyler tarafından hayata yansıtılmaktadır.

Powney, Cullen, Schlapp, Glissov, Johnstone ve Munn (1995) ' un değerlerle ilgili düşünceleri şöyledir:

-Değerler; dinle ilgili, ahlakla ilgili, inançlarla ilgili öğeleri barındırmakta, hayatımızla ilgili düşüncelerimizi yansıtmaktadır.

-Değer; his, eylem ve fikirlerimize tesir etmektedir (Akdemir, 2019) .

Değer, sosyal bilimler temelinde değerlerin ele alınması durumunda bireylerin eylemlerini yorumlamakta yararlanılan kriterlerden biridir. Değerler zihinde bulunan ve insanların eylemlerini belirleyen güçtür. Değerler kurallardan ayrı niteliklere sahiptir. Kurallara oranla daha soyut daha kapsamlıdır (Ceylan, 2004) . Felsefeye göre değer; doğru - yanlış, iyi - kötü arasındaki farklılıkları belirleyen düşünce sistemidir. Psikolojiye göre değer; kişilerin eylemlerini belirleyen düşünce sistemidir. Sosyolojiye göre değer; insanların oluşturdukları toplulukların esasını meydana getiren ve insan iletişimini planlayan unsurlardır (Erışık, 2019) . İnsanlar yaşamlarında kendi yollarını belirlemede birtakım yargı kalıplarından yararlanırlar ve bunlar değerlerdir. Kişilerin davranışları, tutumlarında, seçimlerinde süzgeç olarak faaliyet gösteren inanç temelli yargılardır. İstenilen ile mevcut sahip olunan arasındaki unsurdur (Aydın & Akyol Gürler, 2012, s. 3-4) . Değerler, toplumda yer alan bireyler tarafından benimsenen, topluma ait ihtiyaçların giderilmesinde etkili olan, bireylerin hayatla ilgili fikirlerini yansıtan, iyi ile kötü, doğru ile yanlışı fark etmeyi sağlayan, toplumda huzur ortamı oluşturan katkı sağlayan soyut yargılardır. Değerler herhangi bir şeyin aynı türlerinin içinde farklılaşma durumudur (Akbaba Altun, 2003, s. 7-17) . “ Değer, sözcüklerle arzu edilen, ilgi duyulup peşinden koşulan, ayar ölçüsü olarak kullanılan şey anlamına gelmektedir. ” (Aydın M. , 2011, s. 39) . Onaylanan onaylanmayan, güzel çirkin gibi fikir kalıplarımızdır. Toplumda yer alan bireyler tarafından benimsenen olgulardır (Tarhan, 2012, s. 20-21) . Karşılaşılan olaylara, durumlara yönelik yapılan değerli olma ve ya değersiz olma tanımlamaları bireylerin kendi kişiliklerini tanımalarını sağlamaktadır (Yılmaz N. , 2020, s. 676) .

Değerler duyuşsal, kognitif, psiko motor olmak üzere 3 kapsamda ele alınmaktadır.

Kognitif Kapsam: Değer sezme, değerin kullanım alanını belirleme

Duyuşsal Kapsam: Hislere dayalı yargılarda bulunma

Psiko - Motor Kapsam: Kognitif ve duyuşsal kazanımların eylemlere neden olması (Haskuş, 2021) .

Tüm tanımlar ışığında, değerler sosyal yaşam içerisinde bireylerin eylemlerini belirleyen soyut nitelikte kurallardır. Değerler; eylemlerimize rehber olan inanışlardır.

Bireyleri doğruya, yararlı olana, kabul edilebilir olana yönlendiren ilkeler değerlerdir. Değerler bireyler tarafından edinilmekte ve bireylerin sosyal yaşamlarında yer alan söylem ve eylemlere yansımaktadır. Değerler, bireylerin edindikleri ve hayatlarına yön verdikleri kurallar bütünüdür (Yıldız, 2021) . Değerler bireylerin feneridir. Hayatta karşılaştıkları yollarını aydınlatmakta, yollarını kaybetmeden ilerlemelerinde onlara destek olmaktadır. Değerler kişiliğin parçalarıdır. Bu parçalar yaşam boyu bireylere yol göstermektedir.

1.1.1.Tanımlar

Değer: Değerler istenilen, gereksinimi hissedilen, toplumdaki bireyler tarafından onaylanan ilkeler bütünüdür (Avcı, 2020) . Değerler, ulusları meydana getiren, insanlar arasındaki iletişimi düzenleyerek huzurlu bir sosyal ortam meydana getiren olgulardır. Kişi ve ulus arasındaki toplumsal bilinç, değerler aracılığıyla bireylere kazandırılmaktadır. İnsanların sahip oldukları değerler, huzurlu bir toplum olunmasında etkili olmaktadır. Kendine özgü nitelikler taşıyan ve içinde bulunduğu toplumu etkileyen değerler, toplumsal nitelikte değerlerdir (Demirkol, 2021) .

Değer Kavgası: Bilginin artarak hızla yayılması, sınırların ortadan kalkması ile birlikte kültürler daha fazla etkileşime girmekte ve bunun sonucunda yeni alt kültürler oluşmaktadır. Bu alt kültürler kendilerini meydana getiren ana kültürlerden farklılık göstermekte bu durum değer kavgasını oluşturmaktadır (Gündoğan, 2010, s. 38) .

Kök Değerler: Öğretim sürecinde kazanımlar ile öğrencilerin edinmesi amaçlanan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerleridir.

Kişilik:

“1. isim: a) Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet.

2. isim : b) İnsanlara yakışacak durum ve davranış. ”

(TDKOnlineTürkçeSözlük, 2021) .

Karakter:

“ 1. isim: Ayırt edici nitelik.

2.isim: Bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, öz yapı, ıra, seciye.

3. isim: Bir kimsenin veya bir insan grubunun tutumu, duygulanma ve davranış biçimi. ”

(TDKOnlineTürkçeSözlük, 2021) .

Mizaç (Huy):

“1. İsim: Huy, yaradılış, tabiat, karakter.

2. İsim: Eskimiş İnsan vücudunun fizyolojik yapısı, sağlık. ”

(TDKOnlineTürkçeSözlük, 2021)

Çocuk: 2 Eylül 1990’ da açıklanan BM Çocuk Hakları Sözleşmesi tanımına göre çocuk; 18 yaşına kadarki döneme kadar olan bireylere denmektedir (Şirin, 2016, s. 17) .

“1.isim: Küçük yaştaki erkek veya kız.

2.isim: b) Soy bakımından oğul veya kız, evlat.

3.İsim: c) Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak. ”

(TDKOnlineTürkçeSözlük, 2021) .

Çocuk; bebeklik evresi sonu olan 2 yaş ile 15 yaşa kadarki bölümdür (Tüfekçi Can, 2014, s. 1-3) . Fiziksel, sosyal, psikolojik olarak gerekli yeterlilik seviyesine ulaşmamış bireyler çocuktur (Karadoğan, 2019, s. 196). Çocukla ilgili yapılan tanımlar kültürel, psikolojik, fiziksel etkenlerden dolayı farklılık gösterse de genel olarak 2 yaş ile ergenlik dönemi, çocukluk olarak belirtilmektedir. Çocuklar ile yetişkinler farklı niteliklere sahiptir. Bu yüzden çocuklara ait kitapların yetişkinlerden farklı olarak onlara uygun olarak tasarlanmalı ve yazılmalıdır (Çalık, 2021) .

Değerler Eğitimi: Eğitim ile yetiştirilmek istenen vatandaşa değerlerin de kazandırılmasını, mutlu bireylerden oluşan huzurlu toplum oluşturulmasını değerler eğitimi hedeflemektedir. Değerler eğitimi ile bireylerin kendi benliklerini tanımaları, toplumsal hayata uyum sağlamaları, sosyal iletişim becerilerini edinmelerine sahip olması, etkin vatandaşlık örneği göstermeleri sağlanmaktadır (Ulusoy & Dilmaç, 2018) .

Dil: Dil, fikir sahibi olan insanların fikirlerini aktarmaya yarayan en önemli niteliklerinden birisidir. İnsanların diğer insanlarla iletişim kurması dil aracılığıyla sağlanmaktadır. Dilin kendine ait yasaları vardır ve canlı bir yapıda bulunmaktadır. Kültürler, kendi dillerini meydana getirerek kendilerine has nitelikleri dillerine yansıtırlar. Kültürlerini gelecek nesillere aktararak devamlılığın sağlanması dil ile olmaktadır.

Kültür: Ulusların sahip oldukları somut veya soyut yapıdaki değerlerin tümü, ulusun kültürünü oluşturmaktadır.

Dil-Kültür Bağlamı: Dil, kültürün meydana gelmesinde ve aktarılmasında önemli bir yere sahiptir. Kültürün ögeleri dil aracılığıyla uluslara aktarılmakta, ulus içerisinde korunmakta ve gelecek nesillere iletilerek devamlılık sağlanmaktadır (Demirkol, 2021).

1.1.2. Değerlerle İlgili Kavramlar

Ahlak: Ahlak, bireylerin davranışlarını, tutumlarını belirleyen ve oluşumunda değerlerin etkili olduğu ilkeler bütünüdür (Okumuş, 2010, s. 29) .

Tutum: Bireylerin durumlar ve olaylar karşısında gösterdikleri reaksiyon, onların tutumlarıdır (Çarboğa, 2019) . Bireylerin tutumlarını sahip oldukları değerler şekillendirmektedir.

Din: Din, toplumların bütünlüğünü sağlayıp toplumu denetleme özelliği bulunan yapılardır. Din ve değer bağlantılıdır.

Kültür: Kültür, bireylerin ve toplumun değerlerini içermektedir. Değerler kültür içerisinde nesilden nesle aktarılıp devamlılığını sağlamaktadır. Yine kültürel değişimler ve etkileşimlerle beraber değerler farklılaşabilmekte, unutulabilmektedir.

Eğitim: Eğitim ile bireyler değerleri öğrenerek, içselleştirerek kendi değer sistemlerini oluşturmaktadır. Eğitim sistemleri içerisinde yer alan kurumlar, personeller, eğitim öğretim programları aracılığıyla öğrenciler değerleri gözlemlemekte, öğrenmekte, yaparak yaşayarak deneyimleyip içselleştirebilmektedir.

1.1.3. Araştırma Konusu ile İlgili Araştırmalar

Çoban (2020) araştırmasını Türk destanlarından olan Oğuz Kaan Destanı, Manas Destanı, Manaday Kara Destanı, Edigey Destanının MEB 10 kök değeri temelinde incelemek amacıyla yapmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı, doküman analizi yöntemi kullanılan çalışmada gözlem, görüşme ile veriler toplanarak toplanan veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda incelenen Türk destanlarında çok sayıda değerin yer aldığı tespit edilmiştir. Türk destanlarına değerler eğitimi sürecinde Türkçe kitaplarında yer vermenin yararlı olacağı tavsiye edilmiştir.

Aksakal (2020) araştırmasını Nurettin Topçu' nun Türkiye' nin Maarif Davası kitabını 11 değer olan adalet, cesaret, cömertlik, dürüstlük, eşitlik, fedakarlık, iş birliği, merhamet, paylaşmak, sabır, saygı temelinde incelemek amacıyla yapmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi yönteminden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda kitapta en fazla saygı en az cömertlik, dürüstlük, eşitlik, iş birliği değeri olmak üzere toplam 98 değer yer aldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada değerler eğitiminde Nurettin Topçu' nun Türkiye' nin Maarif Davası kitabından yararlanmanın etkili olacağı tavsiye edilmiştir.

Utku (2020) araştırmasını Mustafa Necati Sepetçioğlu' nun Kültür Dizisi I serisinde yer alan; Can Ocağında Pişen Aş, Dedem Korkut' un Kitabı, Karşılaştırmalı Türk Destanları, Kutsal Mahpus Ebu Hanife, Sonsuza Uyanan Taşlar ve Türk İslam Efsaneleri adlı kitaplar Türkçe Dersi Öğretim Programında (2019) yer alan kök değer temelinde incelemek amacıyla yapmıştır. Araştırma betimleyici nitel desenli araştırma olarak gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi ile toplanan bilgiler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Kitap dizisinde toplam 364 değer tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda eserlerde, saygı, sevgi ve yardımseverlik değerlerinin en fazla yer alan değer olduğu, adalet ve sabır değerlerinin eserlerin genelinde az yer aldığı tespit edilmiştir.

Bebek (2020) araştırmasını Dadaloğlu şiirlerini 2017 yılında MEB Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan adalet, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık değerleri temelinde incelemek amacıyla yapmıştır. Belge tarama ve doküman inceleme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Uzman görüşü alınarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda

Dadaloğlu'nun şiirlerinin değerler bakımından zengin olduğu tespit edilerek MEB' e ait ders kitaplarında bulunmasının değerler eğitimine katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

Kaya (2019) araştırmasını Çocuk Duygusu ve Çocuk Dünyası dergilerinde yer alan hikâye, masalları değerler eğitimi temelinde incelemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Çalışmada nitel araştırma deseninden tarihsel araştırma modeli (survey) ' nden yararlanılmıştır. Doküman analizi ile elde edilen bilgiler değer sınıflandırması ile analiz edilmiştir. Betimsel analizden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda incelenen dergilerde yer alan hikâye ve masallardan değerler eğitiminde kullanılmasının yararlı olacağı tavsiye edilmiştir.

Özdemir (2020) araştırmasını Fehmi Gür'ün seçilen 100 şiirini MEB' in 2007 yılında açıkladığı 10 kök değer kapsamında incelemek amacıyla yapmıştır. Nitel araştırma yaklaşımından betimsel taramadan yararlanılmıştır. Betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda seçilen şiirlerde adalet değerinin en az, sevgi değerinin en fazla yer aldığı tespit edilmiştir.

Özgür (2019) araştırmasını Cengiz Dağcı' nın Onlar da İnsandı, Korkunç Yıllar, Yurdunu Kaybeden Adam, İhtiyar Savaşçı, Benim Gibi Biri, Üşüyen Sokak, Ölüm ve Korku Günleri, Biz Beraber Geçtik Bu Yolu, Dönüş, Yoldaşlar, O Topraklar Bizimdi, Badem Dalına Asılı Bebekler, Anneme Mektuplar, Regina ve Genç Timuçin adlı romanlarının siyasî, sosyal, ahlâkî, iktisadî, ilmî, dinî değerler ve estetik değerler temelinde incelemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Nitel araştırma yaklaşımından yararlanılarak doküman analizi ve sosyolojik araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda O, İhtiyar Savaşçı Topraklar Bizimdi, Korkunç Yıllar, Yurdunu Kaybeden Adam, Üşüyen Sokak, Onlar da İnsandı, Badem Dalına Asılı Bebekler romanlarında siyasî değerlerin fazlaca yer aldığı tespit edilmiştir. Ölüm ve Korku Günleri, Genç Temuçin, Yoldaşlar, Biz Beraber Geçtik Bu Yolu, Benim Gibi Biri, Regina romanlarında sosyal değerlerin fazlaca yer aldığı tespit edilmiştir. Dönüş ve Anneme Mektuplar romanlarında ilmi değerlerin fazlaca yer aldığı tespit edilmiştir.

Kavaklı (2019) araştırmasını Mavisel Yener' in masalarında yer alan değerleri belirleme ve değerler açısından yorumlama amacıyla gerçekleştirmiştir. Mavisel Yener' e ait 34 masal araştırma kapsamında incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımı

benimsemiştir. Görüşme yöntemi, literatür tarama ile toplanan veriler içerik analizi yönteminden yararlanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda kitaplarda kararlılık, inanç, özgüven, öz disiplin, çalışkanlık, zamanı verimli kullanma, dostluk- vefa, hoşgörü, sevgi, alçakgönüllülük, duyarlılık, sorumluluk, dürüstlük, güvenilirlik, saygı, adalet, cesaret, iyilik, yardımseverlik, paylaşma, merhamet, tutumluluk, kanaatkârlık olmak üzere 19 değer belirlenmiştir. Kitaplarda en fazla yer alan değerin sevgi, en az yer alan değerin merhamet olduğu belirlenmiştir.

Torun (2019) araştırmasını Hüseyin Nihal Atsız'ın eserlerini değerler temelinde incelemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırma da açıklayıcı karma desen ve tarama modelinden yararlanılmıştır. Araştırmaya yazara ait 7 eser dahil edilmiştir. Doküman incelemesi ile toplanan veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında Hüseyin Nihal Atsız' ın eserlerinde 32 değer belirlenmiştir. Eserlerde en fazla yiğitlik en az riyakarlık, ihanet, iradeli olma, yardımlaşma değeri olduğu saptanmıştır.

Yalçın (2019) araştırmasını Tarık Buğra' nın Siyah Kehribar, Küçük Ağa, İbiş' in Rüyası, Firavun İmanı, Gençliğim Eyvah, Dönemeçte, Yalnızlar, Yağmur Beklerken, Osmancık, Dünyanın En Pis Sokağı romanlarını değerler eğitimi bağlamında incelemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından betimsel nitelikte tarama yönteminden yararlanılmıştır. Kaynak tarama ile veriler toplanarak fişleme yöntemi ile veriler analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda sevgi, aile ve akraba sevgisi, dost ve arkadaş sevgisi, doğa sevgisi, vatan sevgisi, sorumluluk, misafirperverlik, selamlaşmak, temizlik, vefa, saygı, dürüstlük, duyarlılık, empati, yardımlaşma, aile birliğine önem verme, cesaret, iffetli olma, özgürlük, adil olma değerleri tespit edilmiştir. İncelenen eserlerde en fazla yer alan değerin sevgi, selamlaşma, temizlik olduğu belirlenmiştir.

Uçar (2019) araştırmasını 2018-2019 Eğitim Öğretim yılında ve sonraki 5 yıl boyunca ders kitabı olarak yararlanılan 1. 2. 3. 4. sınıf Hayat Bilgisi 4. Sınıf ders kitabını ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabını MEB tarafından açıklanan değerler temelinde incelemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması ile gerçekleştirilen araştırmada doküman incelemesi ile toplanan veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda ders kitaplarının bütününde en fazla dostluk değeri, en az dürüstlük değeri yer aldığı tespit edilmiştir.

Akay (2019) araştırmasını Ahmet Yılmaz Boyunağa' nın Altın Ferman/ Berke Noyan, Denizler Ejderi, Efsane Komutan/ Tarık Bin Ziyad, Fetih Sancakları/ Bedir' in Aslanlarından Çağ Açan Fatih' e, Hanoğlu/ Bir Selçuklu Kahramanı, Hilal Uğruna/ III. Haçlı Seferi ve Selâhaddin Eyyûbi, Kırık Hançer, Koçyiğit/ Seyit Battal Gazi, Korkusuz Cengâver, Korsan Peşinde, Macera Adası, Malazgirt' in Üç Atlısı/ Aksungur, Osmanlı Leventleri/ Seydi Ali Reis ve Leventlerin Maceraları, Özgürlük Savaşçısı/ Şeyh Şamil, Saklı Kent, Satıcı Çocuk, Yankılı Kayalar, Yasak Şehir, Zafer Rüzgârları/ Turgut Reis adlı çocuk romanlarını değerler eğitimi bağlamında incelemek amacıyla yapmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı benimsenen araştırmada doküman inceleme ile veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler Maslow' un İhtiyaçlar Hiyerarşisi açısından değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda en fazla sevgi- ait olma basamağına ait değerlerin eserlerde yer aldığı tespit edilmiştir.

Delen (2019) araştırmasını Necdet Neydim' in iki kitabı, Aygen Sibel Çelik' in 2 kitabını değerler eğitimi açısından incelemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Necdet Neydim' in Aynı Dili Konuşmak kitabında temizlik, nezaket değeri, Selim Sana Ne Diyeyim kitabında aile, arkadaşlık, empati değeri yer aldığı tespit edilmiştir. Aygen Sibel Çelik' in Sinan un Felix Mein Freunde kitabında arkadaşlık, sevgi, paylaşmak değeri, Sinan un Felix Willer Wörte kitabında arkadaşlık, sevgi, misafirperverlik değeri yer aldığı tespit edilmiştir.

Soylu (2019) araştırmasını İlkokul 1. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinleri değerler eğitimi açısından incelenmek amacıyla yapmıştır. 2017- 2018 Eğitim Öğretim yılına ait Türkçe ders kitabı araştırmada incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımlarından doküman analizi yönteminden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda ders kitabında 24 temada bulunan 20 metin incelenmesinde en fazla sevgi değeri, en az hoşgörü, adalet, özgüven, merhamet, empati değeri olduğu tespit edilmiştir.

Karaman (2019) araştırmasını Yücel Feyzioğlu' nun eserlerini dinî ve sosyal değerler temelinde incelemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Yücel Feyzioğlu' na ait 30 masal kitabı araştırmaya dahil edilmiştir. Nitel araştırma yaklaşımlarından doküman analizi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda kitaplarda 28 sosyal değer, 7 dini değer tespit edilmiştir.

Aydın (2019) araştırmasını Atabetü' l Hakayık' ın 2018 Türk Dili Edebiyatı Öğretim programını değerler bağlamında incelemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Nitel araştırma yaklaşımı ile yapılan araştırmada doküman inceleme yönteminden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda sorumluluk, sevgi, yardımseverlik, vatanseverlik değerleri en fazla; saygı, dürüstlük, dostluk, sabır, adalet en az yer alan değerler olarak belirlenmiştir.

Bilgen (2019) araştırmasını Kutadgu Bilig kitabını değerler eğitimi bakımından incelemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Nitel araştırma yaklaşımı benimsenen araştırmada belge taramasından yararlanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Eserde 19 değer tespit edilmiştir.

Özay (2019) araştırmasını Ülker Köksal' ın romanlarını değerler eğitimi açısından incelemek amacıyla gerçekleştirmiştir. 1995- 2007 yılında yayınlanan yazara ait 8 roman araştırmada incelenmiştir. Araştırma sonucunda 25 değer tespit edilmiştir. Eserlerde en fazla sevgi, en az vatanseverlik, hoşgörü, sağlıklı olmaya önem verme değeri tespit edilmiştir.

Furtun (2019) araştırmasını Miyase Sertbarut' a ait öyküleri değerler eğitimi açısından incelemek amacıyla yapmıştır. Nitel araştırma yaklaşımından yararlanılan araştırmada amaçsal örneklem seçimi ile Miyase Sertbarut' a ait 9 öykü kitabında yer alan 49 öykü araştırmaya dahil edilmiştir. Doküman incelemesi ile elde edilen veriler betimsel analiz ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda öykülerde 68 değer tespit edilmiştir. En fazla sevgi değeri, en az adalet, vatanseverlik değeri yer aldığı tespit edilmiştir.

Akıncı (2019) araştırmasını Aytül Akal' ın belirlenen 15 kitabını değerler eğitimi açısından incelemek amacıyla yapmıştır. Oğlum Ben Çocukken, Kızım Ben Çocukken, Kızım Nerdesin, Oğlum Nerdesin, Süper Gazeteciler 1 – 2 – 3- 4, Annem Neden Çıldırdı, Kayıp Kitaplıktaki İskelet 1, Kırmızı Arabanın Hayaleti, Esrarengiz Duman, Kayıp Kitaplıktaki İskelet 2, Zombili Mombili Roman, Abur Cubur Canavarı kitapları araştırma kapsamında incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımlarından doküman incelemesi yönteminden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda en fazla sevgi, en az adalet değerinin kitaplarda yer aldığı tespit edilmiştir.

1.2. Değerlerin Nitelikleri

Toplumdaki yasaklanan ya da onaylanan davranışlara ait fikir kalıplarının temelini değerler oluşturmaktadır. Geçmişten günümüze yığılarak gelen inanış kalıpları değerleri oluşturmaktadır. Değerler bireylerin onaylamalarına dayanmaktadır. Toplum içerisindeki yaşamı ayarlama işlevine sahip olan değerler, toplumu düzen içerisinde tutmaya katkı sağlamaktadır. Medeniyetlerin ileriye taşınmasını sağlamaktadır. Fikir, eylem, tavırların temelini değerler oluşturmaktadır. Bireylerde eylem ve düşünce temelindeki içsel motivasyonu sağlamaktadır. Bireylerin toplum içerisinde nasıl eylemlerde bulunup nasıl eylemlerde bulunmayacakları konusunda değerler rehber olmaktadır. Bireylerin toplumsal yapıda kendilerini konumlandırmaları değerler ile gerçekleştirilmektedir. Bireylerin topluma uyum sağlamasına ve sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. Deneyimler sonucunda bireylerde değerler oluşmakta ve içselleştirilmektedir. Toplumsal dayanışma, iş birliği, huzur değerler sayesinde gerçekleşmektedir. Bireylerin ahlaki gelişimlerine destek olmaktadır. Değerler sabit değişmez nitelikte değillerdir. Zaman içerisinde farklılaşmalar olabilmektedir (Aydın & Akyol Gürler, 2020) . Değer bireylerin kendilerini tanımalarına yardım etmektedir. Toplumsal yasalar değerler temelinde oluşmaktadır. Toplumsal asayiş, huzur değerler yardımıyla oluşturulmaktadır. Değerler olaylar ve durumlar karşısında bireylerin seçenekler arasından iyiyi, doğruyu seçmelerinde onlara danışman olmaktadır. Değerler istenen düşünce, yargı, eylemlerdir. Danışman niteliğindedir. Bireylere saygınlık sağlayan olgulardır. Değerler, yaşam içerisinde edinilen kavramlardır. Bireyleri etkileyip seçimlerine yön vermektedir. Değerler toplumsal yaşamı denetleme niteliğine sahiptir. Toplumda birlik olma duygusuna katkı sağlamaktadır. Toplumdaki yasaklanan, onaylanan davranışlar, fikir kalıplarının temelini değerler oluşturmaktadır. Değerler sabit ve değişmez yapıda değildir, zamana bağlı olarak değerlerde farklılıklar olabilmektedir. Toplumları bir araya getiren değerlerdir. Değer, toplumda bireyleri iyiye yönlendiren olgular olarak tanımlanmaktadır. Değerler, eylemlerin esasını oluşturmaktadır. Değerler inanç niteliğine sahiptir. Bireylerin seçimleri sonucunda değerler meydana gelmektedir. Değerler toplumsal yaşamın bir düzen içerisinde olmasına katkı sağlamaktadır. Değerler, geçmişten birikerek gelen olgulardır. Kültüre ait unsurlar değerlerin içinde yer almaktadır. Toplumu oluşturan bireylerin ahlaki fikir ve eylemleri, değerleri meydana getirmektedir. Değerler, bireyler arasında sağlam

bağlar oluşmasına, toplumsal düzenin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Değerler bireylerin kişilik gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Shwatz ve Billsky (1987) ' e göre değerlerin nitelikleri şöyledir:

-Değerler, inanç esasına dayanmaktadır. Bireylerin duygularıyla bütünleşmiş halde bulunmaktadır.

-Değerler bireylerin eylemleri için rehber olmaktadır.

-Değerler, her yerde ve herkese karşı geçerli olan fikir kalıplarıdır.

-Değerler eylemlerin, sosyal ilişkilerin yapılandırılmasında etkilidir

(Sönmez, 2011) .

-Değerler değişebilmektedir.

-Değerler, durumlar ve zamana bağlı olarak öncelik sonralık gösterebilir.

Fitcher (1990) ' a göre sosyal nitelikli değerlerin fonksiyonu şöyledir:

-Değerler, bireylerin sosyal statülerini belirler.

-Sosyal yaşamda onaylanan ve istenilen davranış kalıpları değerler ile belirlenmektedir. Bireylere nasıl davranmaları gerektiği ile ilgili yol göstermektedir.

-Değerler, bireylere uymaları gereken normları gösterirler. Toplumsal yaşamda denetim değerler ile sağlanmaktadır.

-Değerler toplumda birlik olmayı, iş birliği yapmayı sağlamaktadır (Yıldız, 2021)

-Bireysel değil insan toplulukları tarafından onaylanmış öğelerdir.

-Toplumda yer alan bireyler tarafından önemli kabul edilmektedir.

-Değerler hisler temelinde oluşmaktadır. Değerlerle ilgili konularda bireyler özveri göstermektedir.

-Değerler somut değil soyut yapıdadır. İnsanların düşünce sistemlerinde yer almaktadır.

-Değerler ve kurallar birbirlerinden farklıdır. Değerler, kuralları içerecek kapsama sahiptir (Akdemir, 2019) .

-Değerler birbirleriyle bağlantılı, ilgilidir.

-Değerler aşamalı bir bütünlüğe sahiptir.

-Değerlerin oluşturduğu bütünlüğe başka değerler eklenebilmektedir.

-Değerler toplumsal onaylamalar ile devamlılık sağlamakta ve toplumsal ret ile gücünü yitirmektedir.

-Değerler nispi niteliktedir (Demir, 2019) .

MEB 2009 yılında yayımladığı İlköğretim Programında değerlerin niteliklerini şu şekilde açıklamıştır: Değerler; bireylerin, insan topluluklarının onayladığı ve içselleştirdiği, bütünleştirme özelliğine sahip düşünce kalıplarıdır. Değerler; insan topluluklarının sosyal gereksinimlerini gideren ve kişilerin iyi niteliklere ulaşması için oluşturulan kriterlerdir. Değerler zihinsel olmanın yanında duyuşsal olarak da bireyleri etkilemektedir. Değerler bireylerin eylemlerine yön verip bu doğrultuda onları motive etmektedir. Değerler kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Değerler insanın insanla ve doğayla olan iletişimini belirlemektedir (MEB, 2009) .

1.3. Değerlerin Fonksiyonu

Kişilerin kendi değerini ve konumu belirlenmesinde değerler yardımcı olmaktadır. Değerler, bireylerin kültürel objelerle ilgili sınıflandırma yapmalarında önem derecesini belirlemede etkili bir katkı sağlamaktadır. Bireylerin düşüncelerini oluşturmaları ve davranışa dönüştürmelerinde değerler havuz görevi görmektedir. İyi, güzel, kötü, çirkin gibi niteliklerine uygun eylem, düşünce geliştirmeyi sağlamaktadır. Toplumsal denetim değerler sayesinde gerçekleştirilmektedir. İstenmeyen, kabul edilmeyen eylemler değerlerle reddedilmekte, kabul edilen davranışların yapılması yaygınlaştırılmaktadır. Toplumsal birlik ve beraberliğe değerler katkı sağlamaktadır. Ülkelerde ve toplumlarda demokrasi, insan hakları, huzur hakim olması değerler ile olmaktadır. Değerler, toplumun dünyadan ne istediğini anlatırken onları denetleme görevini de yerine getirmektedir.

Değerlerin fonksiyonları şöyledir:

-Kişilere hedef kazandırır.

-Kişisel ve sosyal eylemleri biçimlendirir.

-Kişilerin kendi eylemlerini yorumlamalarına destek olur.

-Kişilerin sosyal rolleriyle ilgili bilgi verir.

-Kişilerin iyi-kötü, doğru-yanlış arasındaki farklı anlamasını sağlar.

-Değerler sosyal denetim sağlar. Sosyal kurallara uygun davranılması konusunda bireylerde bilinç oluşturur.

-Değerler toplumda birlik beraberliği sağlar.

-Kişilerin kendilerine ait hedef belirlemelerini sağlar.

-Kişilerin ve toplumların gerçekleştirdikleri etkinliklere doğrultu kazandırır.

-Kişilerin eylemleriyle ilgili muhakeme yapmalarını sağlar.

-Kişilerin kendilerine ve diğer insan, durum olaylara karşı beklenti oluşturulmasını sağlar.

-Kişilerin iyi kötü, güzel çirkin, doğru yanlış gibi ayrımları anlamlandırma ve olay, durum ve eylemlere yansıtmasını sağlar.

-Kişilerin toplumun bir parçası olmasını ve buna uygun hareket etmesini sağlar.

-Değerler toplumda, sosyal yapılarda bütünlük sağlayarak kişilerinde bu bütünlük içinde yer almasına destek olur.

-Kişilere hedef kazandırır.

-Kişisel ve sosyal eylemleri biçimlendirir.

-Kişilerin kendi eylemlerini yorumlamalarına, değerlendirmelerine destek olur

-Kişilerin sosyal rolleriyle ilgili bilgi verir.

-Kişilerin iyi-kötü, doğru-yanlış arasındaki farklılıkların anlamlandırılmasını sağlar (Yazıcı, 2006, s. 504-505) .

1.4. Değerlerin Önemi

Değerler bireylerin hedeflerine ilerlemelerine, doğru ve iyi olana yönelmelerine yardımcı olmaktadır. Değerler, sosyal yaşamı denetlemektedir. Toplumsal yapı içerisinde yanlış eylemleri engelleyerek düzenli ve huzurlu ortam oluşmasına katkı sağlamaktadır. Çağımız gençlerinde alkol, madde bağımlılığı artması, argo konuşmanın yaygınlaşması, cinselliğin yanlış kullanımı, bencil düşünce sistemine sahip olmaları gibi olaylar yaşanması, her geçen gün artan şiddet olayları, insana ve hayvanlara yapılan kötü muameleler değerlerin daha da önemsenmesi gerektiğini göstermektedir. İyi niteliklere sahip, dünyaya ve çevresine saygılı, sağlam karakterli, etkin vatandaş yetiştirmek için etkin değerler eğitimi uygulamalarının gerekliliğini göstermektedir.

1.5. Değerlerin Tasnifi

Değerler ile ilgili olarak yürütülen fikirler doğrultusunda değerlerin farklı biçimlerde tasnif edildikleri görülmektedir. Değerler fonksiyonlarına göre esas değerler, vasıta değerler olarak tasnif edilmiştir. Değerlerin yönelim esasına göre ele alınması sonucunda iktisadi nitelikte değerler, estetik nitelikte değerler, siyasi nitelikte değerler olarak tasnif edilmiştir. Değerlerin kurumsal esasa göre ele alınması sonucunda ise dinsel, politik, iktisadi değerler olarak tasnif edildiği görülmektedir (Yıldız, 2021) .

Literatürde yer alan bazı değer tasnifleri şöyledir:

1.5.1. Rokeach' ın Değer Tasnifi

Rokeach (1973) değerleri hedef değerler, vasıta eğerler olarak tasnif etmektedir. Hedef değerler hayatın temel hedeflerini içeren değerlerdir. Vasıta değerler ise hayattaki hedeflere erişmede yararlanılacak eylemleri içermektedir.

Hedef Değerler

-Aile Güvenliği

-Başarılı olma

-Bilgelik

-Dini Olgunluk

-Eşitlik

-Gerçek Dostluk

-Güzellikler Evreni

-Heyecanlı Hayat

-İç Huzur

-Kendine Saygı

-Mutluluk

-Dostluk

-Özgürlük

-Rahat Hayat

-Sosyal Kabul

-Ulusal Güvenlik

-Zevk

Vasıta Değerler

-Bağımsız Olma

-Bağışlayıcı Olma

-Cesaret

-Dürüstlük

-Entelektüellik

-Geniş görüşlü olma

-Hırslı olma

-Kendine hakim olma

-Mantıklı Olma

-Neşeli Olma

-Sevecen Olma

-Temiz Olma

-Yardımsever Olma

-Yaratıcı Olma (Öztürk Samur, 2011) .

1.5.2. Spranger' ın Değer Tasnifi

Spranger 1928 yılında değer ölçeğini psikoloji alanında ilk kez uygulamıştır. Deneyde yer alan katılımcılarda diğerlerine oranla daha yüksek düzeyde bulunan değer temeline dayalı karakter sınıflaması yapmıştır. Bireyleri altı değere göre değerlendirmiştir. İlerleyen yıllarda Spranger' ın çalışmasının rehberliğinde Allport Vernon ve Lindzey 1960' da " Study Of Values " araştırmasını yapmış ve altı değer bu araştırmada da esas alınmıştır. 6 değerden oluşan tasnif şu şekildedir (Yıldız, 2021) :

Bilimsel Nitelikte Değerler, İktisadi Nitelikte Değerler, Estetik Nitelikte Değerler, Toplumsal Nitelikte Değerler, Siyasal Nitelikte Değerler, Dinsel Nitelikte Değerler

Bilimsel Nitelikte Değerler: Bilgi, karşılaştırma, eleştirmeye vurgu yapmaktadır. Gerçek, düşünme, farklı bakış açıları önemsenmektedir.

İktisadi Nitelikte Değerler: Mali amaçlar taşımaktadır. Faydalı olma ve kullanışlılık vurgulanmaktadır. İktisadi nitelikler önemli görülmektedir.

Estetik Nitelikte Değerler: Ahenge, uygunluğa, biçimsel özelliklere dayanmaktadır.

Toplumsal Nitelikte Değerler: Toplum içerisindeki bireylerin birbirleriyle bağlantıları ve bağlantıların niteliklerini içermektedir. İnsan sevgisi vurgulanmaktadır.

Siyasal Nitelikte Değerler: Güç, lider olma vurgulanmaktadır.

Dinsel Nitelikte Değerler: Dünya ve bireyi birleştirme düşüncesi hakimdir. Dünya ile ilgili olgu, eylemler söz konusudur (Güngör, 1998) .

1.5.3. Schwartz' ın Değer Tasnifi

Schwartz (1992) ' ın 10 ana küme, 56 değerden oluşan değer tasnifi yapmıştır.

Tablo 1.1: Schwartz' ın Değer Tasnifi

TANIMLAMA	DEĞER
Kuvvet: Bireylerin üzerinde kurulan kontrol yetkisi	Toplum üzerinde etki sağlamak, bireyler tarafından tanınmak, kabul edilmek
Başarma: Toplumsal yaşam içerisinde başarı kazanma eğilimi	Başarma hevesi taşımak, yetenekli olmak
Zevk Sahibi Olma: Yaşamdan zevk almak	Yaşamdan zevk almak
Uyarılma: Farklılık için hevesli olmak, farklılık istemek	Atılgan olmak. Farklılıklara açık olmak.
Üniversalizm: Dünyadaki insanların iyi olmasını, çevrenin yaşanılır olmasını amaçlamak	Düşüncelerinde açık olmak, ahlaklı olmak, dünyada adaleti sağlamak, barışın egemen olmasını istemek, çevreye duyarlı ve korumacı olmak.
İyilik: İnsanların yakınlarının iyi olmasını önemseme Geleneksel olma: Kültürel yapılara saygılı olma	Gelenekle ilgili değerlere saygılı olunması
Uzlaşma: Toplumla ilgili fikirlere karşı engelleri azaltma	Nezaket sahibi olma, kendinden büyüklere değer verme
Emniyet: Kendisinin ve yaşadığı toplumun rahat içinde olması	Toplumdaki sürekli huzurun sağlanması

Kaynak: (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000, s. 61)

1.5.4. Nelson' ın Değer Tasnifi

Şahsi Değerler: Kişilerin hayatlarını biçimlendiren değerlerdir.

Küme Değerleri: Belli bir küme oluşturan bireyler tarafından kabul edilen değerlerdir.

Toplumsal Değerler: Toplumun kabul ettiği değerler sistemidir. Toplum içerisinde yer almak isteyen bireyler bu değerleri içselleştirmekte ve hayatlarında uygulamaktadır.

1.6. Değer Kaybı

Toplumlar değerlerini kendi yaşayışlarına göre oluşturmaktadır. Farklı zamanların farklı niteliklerine göre değerler de farklılık göstermektedir. Her bir topluluğun üyesi, değerleri edinerek hayatlarında uygular ve gelecek nesillere aktarır. Aktarılmayan değerler zamanla kaybolmaktadır. Şiddetin artması, dürüstlüğün azalması, hırsızlığın yaygınlaşması, sabit ve yanlış düşüncelerin benimsenmesi, akran zorbalığının çoğalması, vatandaşlık sorumluluk bilincinden uzaklaşma, intiharın yaygınlaşması gibi olaylar değer kaybının güçlü işaretlerindendir. Değer kaybının nedenlerinden biri küreselleşmeyle gelen kültürel iletişimden bilinçsiz yararlanılmasıdır.

1.7. Değer Buhranı

Bireylerin öğrendikleri değer ile toplumları meydan getiren geçmişten günümüze gelen değerler arasında yaşanan tutarsızlık, değer buhranı olarak adlandırılmaktadır (Zengin, 2017) . Toplumsal bir ortamda yer alan bireyler okulda edindikleri değerler ile çelişen yaşamlara sahip olabilmekte, öğrenilen değerlere uygun olmayan davranışlar ve söylemlerde bulunabilmektedir. Bunlar da değer buhranı içerisinde yer almaktadır. Değerlerin bireylerde farklı önem derecesine sahip olması da sosyal yaşamda ortak hareket edilmesinde sorunlar yaratarak değer buhranına neden olmaktadır. Değer buhranının önüne geçebilmek için toplumsal yaşamda değer birliği sağlamaya çalışılarak değerlerle ilgili ortak alanlar yaratılmalıdır. Bireylerin değerleri etkin şekilde içselleştirerek yaşamlarına uygulamaları sağlanmalıdır. Değerler eğitimi değer buhranının önüne geçilmesinde çok önemlidir (Zengin, 2017) .

1.8. Değerler Eğitimi

“Eğitimdir ki bir milleti ya özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir topluluk halinde yaşatır ya da esaret ve sefalete terk eder. ”

Mustafa Kemal ATATÜRK

(Ceylan, 2004, s. 11) .

Aristo, “Eğitim insanın ahlaki davranışlar kazanmasıdır” , Farabi, “ Eğitim, bedenen sağlam, yüksek kavrayışlı, güzel konuşmasını bilen, yeme içme ve maddi zevklerde aşırılığa kaçmayan, adaletli olan vatandaş yetiştirmektir ” (Memişoğlu, 2019) . Yaşadığı dünyaya saygı duyan, seven, koruyan, tüm canlıların haklarını gözeten,

sorumluluklarını bilen ve doğru uygulayan bireyler değerler eğitimi ile sağlanmaktadır (Demirkol, 2021) . Eğitim, kişilerde istenilen doğrultuda davranış değiştirme meydana getirmedir (Sönmez, 2017) .

Eğitim ile ülkeler bilgi sahibi, topluma yararlı, etkin vatandaşlar yetiştirmeyi hedeflemektedir. Gelişen dünya, yeni teknoloji, yaşanan pandemi, yaşamsal niteliklerde toplumsal değişimi de beraberinde getirmektedir. Son yıllarda dünyada yaşanan gelişmelere bakıldığında psikolojik sorunlarda artış, sosyal iletişimde zayıflama ve güçlük, şiddet eğilimlerinde artma olduğu göze çarpmaktadır. Sadece akademik başarının psikolojik, toplumsal anlamda huzurlu olmada yeterli olmamasından dolayı değerlerin öğretiminin son derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bunun neticesinde ise değerler eğitimi, eğitimde önemli bir konumda yer almaktadır. Değerler, insanların kişiliklerini, yaşama dair düşüncelerini, eylemlerini meydana getirmektedir. Kişiler, değerleri doğrultusunda fikir üretip onları eyleme dönüştürmektedir. Toplumla ilgili değer kalıpları ilk olarak aile ortamında bireye kazandırılmaktadır. Çocuk için eğitimin başladığı ilk yapı, ailedir. Aile, çocuklarının güzel, çirkin, doğru, yanlış gibi yargılara ulaşmalarını, değerlerle ilgili bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır. Ailenin yeterli bilgi sahibi olmaması, ev ortamının huzurdan uzak olması gibi olumsuz durumlar çocukların sağlıklı kişilik geliştirmesine engel olmaktadır. Bu sebeple ailede çocuğa verilen değerler eğitimi, çocuğun ileriki yaşamı için çok önemlidir. Teknolojik, bilimsel gelişmelerle birlikte kültür ve bireyler değişim sürecine girmiştir. Bu değişimler değerlerin bireylerde etkisini azaltmaya ve değerlerden uzak bireyler yetişmesine neden olmaktadır. Bir ülke içerisinde bireylerin uyumlu ve düzen içerisinde yaşaması için yazılı yasaların yanında değerler sistemine de ihtiyaç vardır. Değerler sisteminin toplumdaki bireylere kazandırılması eğitim ile gerçekleştirilmektedir.

Değerler eğitimi; eğitim ile yetiştirilmek istenen vatandaşa değerlerin de kazandırılmasını, mutlu bireylerden oluşan huzurlu toplum oluşturmayı hedeflemektedir. Değerler eğitimi ile bireylerin kendi benliklerini tanımaları, toplumsal hayata uyum sağlamaları, sosyal iletişim becerilerini edinmelerine sahip olması, etkin vatandaşlık örneği göstermeleri sağlanmaktadır (Ulusoy & Dilmaç, 2018) . Değerler eğitimi ile kişilere doğruyu, iyiyi tercih etmelerini sağlayacak düşünce kalıpları öğretilmektedir. Eğitim kurumları aracılığıyla değerler plan, program dahilinde, etkili yöntem ve teknikler kullanılarak öğrencilere öğretilmektedir. Değerler eğitimi ile kişilik

gelişimi sağlanırken bir yandan da bireylerin toplumsal sorumluluk edinmesine katkıda bulunulmaktadır (Alver & Kesicioğlu, 2019) . Değerler eğitimi; değer kazandırma ve öğrencilerin bu öğrendiklerini hayatlarına aktarmalarını sağlamayı hedeflemektedir. Tarihi çok eskilere dayanan değerler eğitimi 21.YY' da formel eğitim ile bireylere verilmeye başlanmıştır ve günümüzde de bu uygulama devam etmektedir (Ekşi & Katılmış, 2015, s. 40-41) . Okullar, çocukların değerleri eylemlerine dönüştürerek karakterine işlemesini yapan yerlerdir. 2010 yılında değerler eğitimini içeren "İlk Ders Genelgesi" değerler eğitiminin öneminin artığı uygulamaların başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Genelgede değerler eğitiminin önemi, gerekliliği açıklanmaktadır. Değerler Eğitimi Yönergesinde hedef, çocukların ulusal ve evrensel değerleri edinmeleri, eyleme dönüştürmeleri ve değer kazanımına karşı saygının gerçekleşmesidir (Özdaş, 2013) . Değerler eğitiminin bilgi ve eylem bir arada olacak şekilde verilmesi, etkin değer kazanımına destek olmaktadır. Dersler öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesine destek olacak biçimde planlanmalı, öğrenmeye karşı öğrencilerin güdülenmesi sağlanmalı, değerleri edinmeye özendirilmelidir. Dersler boyunca öğrenci merkezde olmalı, birçok duyuya hitap edecek etkinliklerden yararlanılmalıdır. Öğretmen rehber olarak öğrencilere gerekli dönüt, düzeltmeleri sunmalıdır. Aile, çevre, okul ortamı bütünleştirilerek ele alınmalıdır. Okul dışındaki ortamlarda da öğrencilerin değerlerle ilgili öğrenmeleri uygulama fırsatları tanınmalıdır. Eğitimin görevlerinden biri de bireylerin yaşadıkları topluma ve dünyaya alışmasını sağlamaktır. Bunun için de toplum ve dünya da etkili olan değerler sisteminin bireyler tarafından öğrenilmesi çok önemlidir. Eğitimin hedeflerinden biri de değerlerin bireyler tarafından içselleştirilmesini sağlamaktadır. Ülkelerin geleceğe taşınmasını sağlayan, küçük yaşlardan itibaren bireylere verilen değerler eğitimidir. Değerler eğitimi ile bireyler ve toplumlar arasında anlayış temelli iletişim ortamı oluşturulmaktadır. Eğitim, öğrencilere bilgi kazandırmanın yanı sıra his ve eylemlerle ilgili de kazanımlar sunmaktadır. Bilgi edinmenin yanında etkin vatandaş, sağlam karakter sahibi bireyler olunması da eğitimle hedeflenmektedir. Değerler doğumla, kalıtımla kazanılan bir olgu değildir. Değerler, bireylerin hayatları süresince gözlem ve deneyimleriyle edinilmektedir. Değerler eğitiminde hedef, çocukların sosyal yaşama uyumlu, etkin vatandaş, iyi insan olarak yetişmeleridir. Eğitim değerleri bireylerin edinmelerinde en önemli, planlı yoldur (Gök, 2021) . Değerler eğitimi kişilerin potansiyellerini fark ederek bunları ortaya

çıkarmalarını destekleyici, iyiye ve doğruya ulaşmalarını sağlayıcı eğitsel çalışmalar bütünüdür (Kulaksızoğlu & Dilmaç, 2000, s. 199) .

Değerler eğitimi ile bireyler sosyal, psikolojik açıdan etkin yapılar geliştirirken toplum için faydalı kişiler olacaklardır. Hem bireysel hem toplumsal gelişmeye destek vereceklerdir. Değerler yaşanılan kültürel öğelerin silinip kaybolmasını da engellemektedir. Bireylere kazandırılan değerler, nesilden nesle aktarılarak kültürün korunmasına destek olmaktadır. Öğrenci özelliklerini, farklılıklarını gözeterek sunulan değerler eğitimi, değerlerin içselleştirilmesine ve davranışa dönüştürülmesine katkı sağlamaktadır.

Değerler eğitiminin hedefleri şöyledir:

-Değerlerle ilgili farkındalık kazanmak

-Bireysel olarak özünü tanımak

-Bireylerin yeteneklerine katkı sağlamak

-Sorgulayan, merak eden bireyler yetiştirmek (Çağlayan, 2013, s. 87-96) .

MEB tarafından hazırlanan ve 2017 yılında yayınlanan Türkçe Dersi Öğretim Programında değerler eğitimi bölümü yer almıştır. Değerler eğitiminin amacı, kişilerin iyi insan olmaları için bilgi, beceri, davranış kazandırmadır. Bireylerin kendisini tanıyıp, başarabileceklerine inanmalarını sağlamaktır.

Bailey (2000) ' e göre değerler eğitimi 4 ana bölümü içermelidir.

1- Mantık dahilinde fikir yürütmeye katkı sağlamalıdır.

2- Bireylerin farklı düşünce yapılarını deneyimlemelerine destek olacak şekilde kendini başkasının yerine koyma ile ilgili etkinlikleri içermelidir.

3- Kişilerin kendilerine saygı duymalarını sağlamalıdır. Kişilerin kendilerini anlamaları, tanımaları ve saygı duymaları, onların sosyal yaşantılarına da olumlu etki edecektir.

4- Kişilerin başkalarıyla işbirliği halinde olmalarını sağlamalıdır. İşbirliği sayesinde bireyler toplulukla paylaşım içinde olup o doğrultuda fikir yürütecek eylemlerde bulunacaklardır.

Berna Bridge (2003) ' nin etkili değerler eğitimi için tavsiyeleri şunlardır:

-Karakter eğitiminde doğruluk, demokrasi gibi değerler yer almalıdır.

-Etkin karakter eğitiminde bilişsel, duyuşsal, eylemsel olarak tüm unsurlara yönelik çalışmaları kapsayacak biçimde tasarlanmalıdır.

-Elde olan olanakların tümü değerler eğitimi kapsamında değerlendirilmelidir.

-Ev, okul, park gibi tüm yerlerde değerlerin hakim olduğu olumlu iklim oluşturulmalıdır.

-Değerlerin yaparak yaşayarak öğrenilmesini temel alan dersler hazırlanmalıdır.

-Her öğrencinin özel olduğu düşüncesi esas alınarak tüm öğrencilerin başarabileceği öğrenme durumları hazırlanmalı uygulanmalıdır.

-Okul ve aile iş birliği içinde değerlerin içselleştirilmesi sağlanmalıdır. Zorlama, baskı, yaptırım gibi uygulamalardan uzak durulmalıdır.

-Aile bireyleri, okulda yer alan öğretmenler, çalışanlar değerlere uygun davranış, tutum, düşünceye sahip olarak çocuklara örnek olmalıdır.

-Değerler eğitimi sürecinde öğrencilere danışman olacak, etkin dönüt düzeltmeler sunacak kişiler olunmalıdır.

-Aile, sosyal çevre, okul, birey bir bütün olarak değerler eğitimi sürecinde yer almalıdır.

-Değerler eğitimi ile ilgili süreç boyunca değerlendirmeler yapılmalıdır (Özay, 2019) .

Toplumsal yaşamı meydana getiren, insanlar arası birliği sağlayan, ilerlemeyi, huzuru oluşturan, ahlakla ilgili değerlerin bireylere kazandırılması değerler eğitimidir. (MEB, 2009) . Değerler eğitiminin amacı bireylerin değerleri edinerek bunları hayatlarına, eylemlerine yansıtmalarını sağlamaktır. Bu sayede toplumu oluşturan değerler gelecek nesillere aktarılmakta, toplumların devamlılığı sağlanmaktadır. Değerler eğitimi ile bireylerin iyi davranışlara karşı istek duymaları sağlanmalıdır. Değerler eğitimi sadece planlarda kalmamalı, öğretmen, aile olarak model olunarak çocuğa değer edindirmeye çalışılmalıdır. Değerler eğitimi sürecinde öğretmen değerlere uygun davranışlara olumlu tepkiler vermeli, değerlere uygun olmayan davranışlara karşı hoşgörü ve anlayış temelinde doğruya yönlendiren tepkiler vermelidir. Öğrencinin

merkezde olduğu, yaparak yaşayarak öğreneceği ortamlar temel alınmalıdır. Grand Rapids (1970)' in değerler eğitiminde amaçlanan gerçekleştirilmesi için tavsiyeleri şöyledir: Öğrencilerin kendi değer yapılarını tanımalarını sağlayacak materyaller, yöntem ve teknikler araştırılmalı ve yapılmalıdır. Öğrencilere değerler eğitimi ile ilgili alanında deneyimli öğretmenler danışmanlık sunmalıdır. Değer yapısının oluşturulması için kuramlar yaratılmalıdır. Biyografiler yayımlanarak değerleri edinmede kaynak olarak bu biyografilerden yararlanılmalıdır. Öğrencilerin edindikleri değerleri sunmalarını sağlayacak sosyal ortamlar oluşturulmalı ve buralarda çalışmalar yapılmalıdır. Değerler eğitimi ile ilgili çalışmalardan yararlanılmalıdır (Dilmaç, 1999) . Değerler eğitimi ile sağlam karaktere sahip, ülkesini, vatanını seven, bu doğrultuda çalışmalar yapan bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Toplumda birlik ve beraberliğin sağlanması ortak paydada buluşmakla olmaktadır, bu ortak payda ise değerlerdir. Toplumda demokrasi kültürünün hâkim olması ancak değerlerle olmaktadır. Değerler Eğitimi; bireylerin sosyal olarak etkin iletişim kurarak toplumun bir ferdi haline getirerek toplumsal huzurun sağlanmasına katkı sağlayan, bireyleri etkin vatandaş haline getiren planlı bir değer aktarımıdır (Köylü, 2020, s. 33-36) . Değerler eğitimi, sağlam kişiliğe sahip, ahlaklı, plan ve programlı çalışıp yaşamını sürdüren, sorumluluk ve etkin vatandaşlık bilincine sahip bireyleri eğitim ile yetiştirmeyi hedeflemektedir.

Değerler eğitiminin hedefleri şunlardır:

-Değerlerin anlaşılmasını sağlamak,

-Değerlerle ilgili farkındalık sahibi bireyler yetiştirmek,

-Bireylerin psikolojik, fiziksel, bilişsel gelişimlerine katkı sağlamak,

-Yeteneklerin geliştirilmesini sağlamak,

-Merak ve araştırma isteklerini arttırmak,

-Değerlerin eyleme dönüşmesini sağlamak (Yıldız, 2021) .

Değerler eğitiminde karşılaşılan en önemli problemlerden biri de belirli bir değerler eğitimi fikri olmamasıdır. Kişisel ve toplumsal nitelikler doğrultusunda oluşan değerler eğitiminde ortak bir fikir belirlenmesi bu sebeple zordur. Bunun çözümü ise herkes için ortak olan yanı üniversal değerleri temel alan değerler eğitimi programı

oluşturulmasıdır (Demirkol, 2021) . Eğitim ile değerler sistemi bütünleştirilmesi, bireylerin eğitsel olarak gelişimi destekleyecektir. Toplum yaşamında huzurun sağlanması, birlik beraberliğin sürdürülmesi ancak etkin değerler eğitimi ile mümkün olmaktadır. Değerler eğitimi ile bireyler, topluma uyum sağlamaktadır. Bu uyumla birlikte değerleri gelecek nesillere aktarma sorumluluğu da edinerek buna uygun fikir ve eylemler yaratmaktadır. Soyut niteliğe sahip olan değerler ve değerler eğitimi; küçük yaşlarda bireylere kazandırılırken somutlaştırılarak verilmelidir. Bireylerin davranışa dönüştürmelerine fırsat tanınarak değerleri somut şekilde hayata yansıtmaları sağlanmalıdır. Bu süreçte öykülerden yararlanılma, çocukların önem verdiği kişilerin hayatlarıyla değerler bütünleştirilerek anlatılma, gezi- gözlem ile desteklenmelidir. Değerler eğitimi ile ilgili eğitici ders materyalleri oluşturulmalıdır. Kişi ve toplum arasındaki bağın sağlam olmasında değerler eğitimi önemlidir. Bireylerin bir yandan gelişimlerine uygun şekilde değerleri edinmeleri sağlanırken bir yandan da toplumda etkin role sahip olması amaçlanmalıdır. Değerler eğitimi toplumların ve onları oluşturan kişilerin mutlu, huzurlu olmasını sağlamayı, kişilerin toplumsal huzuruna destek olmayı amaçlanmaktadır. 19. Milli Eğitim Şurasında yer alan kararlar doğrultusunda değerler eğitimi daha etkin şekilde eğitimde yer alması amaçlanmaktadır. Şurada yer alan tavsiye karar şöyledir: "Değerler eğitimine öğretim programlarında etkin şekilde sarmallık anlayışla yer verilmesi " (MEB, 2014) . Değerler eğitimine yapılacak yatırımlar huzurlu bir toplumun oluşmasında çok önemlidir. Değerler eğitimi sürecinde çocukların değerlere karşı ilgilerini çekecek, değerlere karşı ilgili olacağı etkinlikler yapılmalıdır. Okul çağı değer kazanımı ve içselleştirilmesinde çok önemli bir dönemdir. Dünyaya ve millete ait değerleri bilmeyen bireyler, topluma uyum sağlama ve etkin vatandaş olma bilinci geliştirmede sorunlar yaşamaktadır. İletişimden uzak aile ve arkadaş yapısı, sınırların ortadan kalktığı dünya, sanal dünyanın hayatlarımızda kapladığı büyük alanlar değerlere yabancılaşan bireylerin günden güne artmasına neden olmaktadır. Değerler eğitiminde etkin değer kazanımını destekleyen kitaplar önemlidir. Ailelerin ve öğretmenlerin çocukluk çağında yer alan öğrencileri değerler açısından etkili kitaplarla buluşturması değerler eğitimi için çok önemlidir. Erken yaşta edinilmeyen değerler ileriki yaşlarda daha zor içselleştirilmektedir. Bir ülkenin üyesi olmaktan öte millet olma, toplum olma bilinci değerler ile sağlamaktadır. Günümüzde yaşanan şiddet olayları, savaşlar, ayrımcılıklar değerlerin önemini gözler önüne sermekte, değerler

eğitiminin ne kadar önemli ve gerekli olduğunu anlatmaktadır. Değerleri edinmiş bireyler daha az suça karışmakta, intihardan uzaklaşmaktadır. Çağımızda cinayetler, dolandırma, intiharlar hızla artmaktadır. Bu olayların yaşanmasının engellenmesi etkin değerler eğitimi ile sağlanacaktır. Değerler bireyler tarafından edinilirken, birey kötü davranışının olumsuz sonuçlarıyla karşılaşarak bu davranışın yanlış olduğunu anlamlandırmakta ve iyiye yönelmektedir. Olumsuz sonuçlar ise aile, toplum tarafından bireye gösterilmektedir. Eğer aile, toplum bu yanlışlıkları göstermezse birey yanlışı doğru kabul edecektir. Bu sebeple ailede, toplumda değer bilinci bulunması çok önemlidir. Değerler istenilen, onaylanılan düşünce ve eylemlerdir. Bireylerin değerlere uygun davranması durumunda diğer kişilerden onay almakta, sevme gereksinimi karşılanmaktadır.

1.9. Değerler Eğitimi Tarihçesi

1.9.1. Dünyada ve Türkiye' de Değerler Eğitimi Tarihçesi

İslamiyet Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi

M.Ö 318- 1223' e kadar yer alan zaman İslamiyet Öncesi Dönem olarak açıklanmaktadır. Bu dönemde Hunlar, Göktürkler, Uygurlar bulunmaktadır. Bu dönemde iyi olma, eli açık olma, cesur olma, kendisinden büyük bireyleri dinleme gibi değerler yer almaktadır (Salman, 2011) . Orhun Abideleri de ahlaki öğüt veren yapıtlardandır. İyi olma, adaletli olma, başarma gibi değerlere bu abidelerde yer verilmiştir (Akyüz, 2016, s. 11-13) .

İslamiyet Döneminde Değerler Eğitimi

İslamiyet ile beraber Türklerde değerlerde de değişiklik olmuştur. Din ve değerlerin bütünleştirilerek bireylerin eğitimi gerçekleştirilmiştir. İlk Müslüman Türk Devletlerinden olan Karahanlılar, değerler eğitimi ile ilgili uygulamalar yapmıştır. Dönemin bilim insanlarından olan Farabi, etik ve değere önem vermiş ve değerlerin kazandırılmasının gerekliliğine inanmıştır (Kafadar, 2019) . İbn- i Sina, ahlakla ilgili eğitimin önemli ve gerekli olduğuna inanan bilim insanlarından biridir. İbn-i Sina' ya göre ahlaklı olmanın kuralları şunlardır:

-Her istediğin yapılmasına uğraşmamak

-Öfke, tutku, kaygı, rekabet gibi duygularla gerçekleştirilen eylemlere engel olmak

-Yalan söylememek

-İyiliksever olmak

İbn- i Sina çocuklara ilk olarak ahlak eğitimi gerektiğini söylemiştir (Akyüz, 2014, s. 26-30). Yusuf Has Hacip tarafından yazılan Kutadgu Bilig, bireylerin ahlak sahibi olmasının gerekliliğini anlatmakta, devlet insanlarının sahip olması gereken ahlaki özelliklerden bahsetmektedir. Selçuklu Döneminde yaşamış olan Mevlana, değerleri dünyadaki tüm insanların kazanmasını hedeflemiş, iyi insan olmalarını herkese öğütlemiştir. Yunus Emre ise anlayışlı, iyi insan olmayı herkese tavsiye etmiştir. Osmanlı'da okullar terbiyenin öğrenildiği yerler olarak tanımlanmıştır (Kafadar, 2019) . Osmanlı eğitim sistemi ise ahlaki açıdan önemli değerlerin yer aldığı kitaplar öğrencilere okutularak öğrencilere değerler eğitimi vermekteydi (Gök, 2021) . Tanzimat Fermanı ile Türkçe ahlak dersi uygulamaya konmuş, mekteplerde ahlak ile ilgili kitaplar yer almıştır. II. Meşrutiyet Döneminde Sultani adı verilen eğitim kurumlarında beden terbiyesi dersi verilmiştir. Öğretmen eğitiminde ahlak terbiyesini içeren dersler yer almıştır. Cumhuriyet Dönemi ile beraber kültürel ve evrensel değerlerin bireylere kazandırılması amaçlanmıştır (Kafadar, 2019) . 1900' lü yıllardan sonra ülkemizde ahlak eğitimi, kişilik eğitimi ile ilgili araştırma gerçekleştirilmiştir. Değerler eğitiminin hedefi sadece ahlak kurallarına itaat eden insanlar değil, değerleri içselleştirip bu değerlere uygun hayatını biçimlendiren insanlar yetiştirmektir.

1.9.2. Dünyada Değerler Eğitimi Tarihçesi

Amerika' da gerçekleştirilen kişilik eğitimi araştırmaları değerler eğitiminin esasını oluşturmaktadır (Ay, 2019, s. 212-214) . 1990 Yılında Inglehart' ın çalışması kapsamında gelenekle ilgili otorite/ akılcı- yasal sınıflandırma arasında değer geçişleri olduğunu tespit ederek gelenekle ilgili kısımda dinin, akılcı kısımda iktisadi niteliklerin etkili olduğunu belirtmiştir (Inglehart & Koçak, 2001, s. 99-100) . 1930 ve 1960' lı yıllar arası değerler eğitimi ile ilgili az çalışma yapılmıştır. 1970' lerde değerler eğitimi ile Rokeach, Simon, Haw, Raths, Harmin, Kirschenbaum, Kohlberg araştırmalar yapmıştır. 1990' da sosyal değerlere yönelik çalışmalar azalırken, kişisel değerlerle ilgili çalışmalara ilgi artmıştır. İngiltere' de 1197 yılında eğitim kurumlarında yaşanan

sınıf ve okul yönetimi temelli sorunların çözümüne yönelik "Personal, Social and Health Education " programı uygulanmaya başlanmıştır. Avusturalya eğitim kurumlarında ilk kez 2003 yılında ve devamında 2005 yılında değerler eğitimi planlı bir şekilde verilmeye başlanmıştır (Öncül, 2021) .

1.9.2.1. İngiltere' de Değerler Eğitimi Tarihçesi

1988 yılında İngiltere' de Eğitim Reform Yasası (Education Reform Act- ERY) çıkarılmış ancak bu yasada değerler eğitimine yer verilmemiştir. Ulusal Programa ait kılavuz kitapta okulların edinmesi gereken değerlere yer verilmiştir. " Okul programları bireylerin psikolojik, ahlaki, toplumsal gelişimine katkı sağlamalı, iyi - kötü, doğru - yanlış farkını anlamlandırmayı sağlamalıdır. " Nitelikler ve Müfredat Kurumu (Qualifications and Curcilum Authartz - QCA) tarafından yayınlanan Ulusal Program: İngiltere'de İlkokul Öğretimi için El Kitabında yer almaktadır (QCA, 1999) . 1999 Eğitim yasasında, okulların bireylerin psikolojik, ahlaki, toplumsal, kültürle ilgili gelişim sağlamada sorumlu oldukları aktarılmıştır.

İngiltere' de değerler eğitimi ile ilgili önemli gelişmeler şunlardır:

1)1988 Eğitim Reform Yasası kapsamında hazırlanan Ulusal Program

2)1999' da eğitim programlarında değerlere yer verilmesi

3)Önleme yöntemi olarak Britanya Değerleri Programı

4)2014 yılında Britanya değerleri okullarda zorunlu ders olmuştur. Britanya Değerleri: Demokrasi, hukuk, kişisel hürriyet, saygı, hoşgörüdür.

İngiltere' de değerler eğitimi ile ilgili görevli temel kurum Eğitim Bakanlığı' dır. İçişleri Bakanlığı, Eğitim Standartları Kurumu da değerler eğitimi sürecinde yer alan kurum ve kuruluşlardır (Cihangir Tabak, 2019) .

1.9.2.2. Fransa' da Değerler Eğitimi Tarihçesi

Fransa Milli Eğitim sistemi 18. YY' da biçimlendirilmiştir. 1791 Fransız Anayasası ile birlikte ilkokul eğitiminde özgürlükler temel alınmıştır. 1882' de yayımlanan kanunla beraber, etik vatandaşlık eğitimi önemsenmeye başlanmıştır. 1882 Anayasası ile laik, parasız ve mecburi ilköğretim düzeni oluşturulmuştur. Fransa Eğitim sisteminde değerler eğitimi, ahlak eğitimi kapsamında sunulmaktadır. 20. YY' a değin

ahlak eğitiminde aşılama yönteminden yararlanılmıştır. 1975 ve sonrası dönemde yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiştir. 1995 yılından itibaren yurttaşlık eğitimi uygulanmıştır (Kafadar, 2019) .

1.9.2.3. ABD' de Değerler Eğitimi Tarihçesi

ABD' de eğitim eyaletlerin görevi kapsamındadır. 19. YY' dan itibaren okullarda karakter eğitimine önem verilmiştir. Din temelli karakter eğitimi yaklaşımı 20. YY itibariyle dinden uzaklaştırılarak verilmeye devam etmiştir. Karakter eğitimi öğretmen temelli olarak rol yapma, pekiştireç kullanma, ceza verme yöntemleri kullanılarak sunulmaktadır (Kafadar, 2019) . 1995' te ABD' de " Yaşayan Değerler Eğitimi Programı (Living Values Educational Program) '' uygulanmaya başlanmıştır. Programın amacı sosyal, bireysel değerlerin geliştirilmesidir. 3 Kısım, 12 esas değer olarak hazırlanan programda yer alan değerler şunlardır: "Sevgi, saygı, barış, basitlik, mutluluk, dürüstlük, hoşgörü, işbirliği, birlik - bütünlük, alçakgönüllülük, sorumluluk " (Tilmann, 2014, s. 14-33) .

1.9.3. Türkiye' de Değerler Eğitimi

Değerler, bireylerin hayatları boyunca ilerleyecekleri güzergahları belirleyen, yol ayrımlarında onları uygun yollara yönlendiren yol haritalarıdır (Haskuş, 2021) . Ülkemizde değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar 1924' te hazırlanan " İlk Mektepler Müfredat Programı " ile yapılmıştır. Bireysel ve toplumla ilgili değerlerin kazanımların önemi açıklanmıştır. John Dewey 1926' da Hayat Bilgisi Öğretim Programında değerler eğitimine yer vererek, öğrencilerin sağlıklı karakter geliştirmelerine katkı sağlamıştır. 1926'da hazırlanan ve John Dewey' in katkıda bulunduğu ilkokul programında yer alan Hayat Bilgisi dersi ile değerler eğitimi etkili şekilde verilmeye başlanmıştır (Güven & Kaymakçı, 2016, s. 24-56) . Milli Eğitim Şuraları, eğitimin çeşitli alanları ile ilgili öneri niteliği taşıyan kararların alındığı uygulamalardır. Bu alınan kararlarda değerler eğitimi ile ilgili maddelerde bulunmaktadır. 1943' te gerçekleştirilen II. Milli Eğitim Şurasında ahlakla ilgili maddeler yer almış, eğitim kurumlarında ahlakın iyileştirilmesi ve geliştirilmesi tavsiye edilmiştir. Bu doğrultuda Ahlak Eğitimi Komisyonu kurularak sosyal yaşam içerisinde ahlaki kuralların uygulanması ve öğrencilerin iyi olması amacıyla raporlar hazırlanmıştır. Ahlak Eğitimi Komisyonu kurularak Ahlaki Eğitim Belgesi hazırlanmıştır. Bu belgede Türk çocuğunun nasıl olması gerektiği belirtilmiştir

(Dinç, 2008, s. 13) . 1962' de 5 yıl boyunca uygulamaya konulan 1968' de başlamak üzere 29 yıl uygulanan program kapsamında Sosyal Bilgiler Dersinde saygı, hoşgörü gibi değerlerin önemine yer verilmiştir (Coşkun Keskin & Keskin, 2009, s. 81-82) . 1973' de yayınlanan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu Türk Milli Eğitiminin Amaçları değerleri içerecek şekilde belirtilmiştir (MEB, 1973). Türkiye' de 1995' te "Yaşayan Değerler Eğitimi Programı " ile evrensel nitelikte değerlerin edinilmesinde etkinlik esasına dayalı uygulamaların yapılması anlayışı kabul edilmiştir (Cihan, 2014, s. 433) . 1998' de revize edilen program kapsamında derslerin amaçları kısmında sevgi, saygı, hoşgörü değerlerine yer verilmiştir (Yaşaroğlu, 2018, s. 728) . Planlı bir şekilde değerler eğitimi 2005 yılında programlarda verilmeye başlanmıştır. Bu yılda hazırlanan programlarda Hayat Bilgisi, Türkçe, Fen bilimleri derslerinde sorumluluk, saygı, hoşgörü değeri yer almıştır. Geçmişten bugüne Milli Eğitim içerisinde değerler eğitimi ele alınmıştır. Değerler eğitimi kavramının düzenli olarak ifade edilmesi ilk kez 2005 yılında yayınlanan öğretim programları ile olmuştur. Bu programlar dahilinde değerlere Hayat Bilgisi, Türkçe, Fen Bilgisi derslerinin öğretim programlarında yer verilmiştir (Haskuş, 2021). Ülkemizde "değerler eğitimi" kavram olarak Milli Eğitim Sitemi içerisinde 2004 yılında onaylanan ve 2005 yılında uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda karakter eğitimi ifadesiyle yer bulmuştur. 2005- 2006 yılında değişiklik yapılan 1 - 5. Sınıf İlköğretim Programında derslerin programında Programın Değeri bölümünde ve programın genel amaçları bölümünde değerlere yer verilmiştir. 2005 yılı ile başlayarak 2017 yılına değin değerlere MEB Öğretim Programında yer verilmiştir. 2018 yılında ise On Kök Değer olarak: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerine yer verilmiştir (MEB, 2018) . 29 Mayıs 2010 yılında İstanbul' da Milli Eğitimin değerler eğitimi ile ilgili ilk bilimsel uygulaması olan Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansı yapılmıştır (Haskuş, 2021) . Bu konferans içerisinde değerler, Milli Eğitim içerisinde yer alan konumu, medyanın değer edinimine katkısı ve zararı, değerler eğitimine medyanın etkisi, psikolojide değerlerin yeri, değerler eğitimi sürecinde yararlanılacak yöntem ve teknikler gibi konular yer almıştır (Dilmaç, 2010) . 18. Milli Eğitim Şurasında toplumsal ve evrensel değerlerin bütünlük içerisinde verilmesinin önemi aktarılmıştır. 18. Milli Eğitim Şurasında milli ve evrensel değerlerin bir arada bütünleştirilerek verilmesinin önemi vurgulanmıştır. Akademik başarının

yanında değerler eğitiminin de çok önemli olduğu aktarılmıştır. 2018 yılından itibaren kök değerler olarak öğretim Programı' nda değerlere yer verilmiştir. Açıklanan 10 kök değer şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik (MEB, Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 3.4.5.6.7.ve 8.Sınıflar, 2018). Öğretmenlerin lisans eğitimi müfredatlarına "Karakter ve Değerler Eğitimi" dersleri eklenmiştir (Haskuş, 2021) . Günümüzde internetin kullanımının yaygınlaşmasıyla sosyal medyada geçirilen süre artmakta ve adeta sanal iletişim ve ilişkiler kurulmaktadır. Bu sanal ilişkilerde değerlerin çoğu zaman önemsenmediği gerçeği değerlerden uzaklaşan nesillerin ortaya çıkma tehlikesini yansıtmaktadır. Tam bu noktada ise okullarda verilen değerler eğitiminin ne kadar önemli olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Yaşanan dönüşüm ve gelişimlere ayak uydurulurken bir yandan da kültürel birliğin en önemli öğesi olan değerlerin edinilmesi, davranışa dönüştürülmesi, korunması ve aktarılmasında değerler eğitimi çok önemli bir yere sahiptir. Değerler eğitimi sistemli bir şekilde eğitim kurumlarında verilmektedir. MEB' in iyi birey, etkin vatandaş yetiştirme hedefi değerler eğitimi ile desteklenmektedir. MEB tarafından açıklanan 2023 Eğitim Vizyonu adlı çalışma esasına dayanan 1-5 Kasım 2010 yılında gerçekleştirilen Milli Eğitim Şurasında değerler eğitimi ile ilgili karar 23, karar 27, karar 29 maddelerine yer verilmiştir (MEB, 2019) .

1.10. Değerler Eğitiminde Etkili Olan Unsurlar

1.10.1. Kişi ve Değer

Kişiler değerleri edinerek topluma yansıtmakta bu sayede nesilden nesle değer aktarımı devam etmektedir.

1.10.2. Aile ve Değer

İnsanların karakter inşası ailede başlamaktadır. Geleceğin yetişkini olarak çocuklar ailede edindikleri ile büyümektedir. Çocuklar anne, babasını örnek alarak ve taklit ederek davranış geliştirmektedir. Bu sebeple değerlerin etkin bir şekilde kullanımının olduğu aile iklimi çocuğun değerleri içselleştirmesinde çok önemlidir.

1.10.3. Okul ve Değer

Ailede atılan kişilik temelleri okulla beraber sistemli, planlı bir şekilde biçimlendirilmektedir. Okullar ile ailede kazanılan değerler kuvvetlendirilmekte ve ailede öğrenilemeyen değerlerler ile çocuklar tanıştırılmaktadır. Okullar çocukların değerleri anlamalarını, kavramalarını ve içselleştirmelerini sağlamalıdır. Okulda demokrasi ve değerlerin olduğu iklim oluşturulmalı, herkes değerler uygun düşünce, tutum, davranış sergilemelidir.

1.10.4. Toplum ve Değer

Toplum değerleri benimseyen, onlara uygun davranan bireyler toplumda kabul görmekte, onaylanmaktadır. Her toplumun değerlere verdiği önem değişiklik göstermektedir. Toplumlarda yaşanan olumsuz durumlar, şiddet olayları, huzursuzluklar değerlerin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Toplumsal huzur, mutluluk etkin değerler eğitimi ile sağlanmaktadır. Birey ve toplum bütünlüğü değerlerle sağlanmaktadır (Alıcı, 2019) .

1.11. Değerler Eğitiminin Hedefleri

Değerler eğitimi, çocukların var olan iyi insan olma gizil gücünü çıkarıp geliştirmekte ve onları iyiye yönlendirmektedir (Aydın & Akyol Gürler, 2012, s. 44-45) . Günümüzde toplumda yaşanan şiddet olayları, kadına, çocuğa, hayvanlara karşı şiddet, çocuk istismarı, hayvanlara yapılan işkenceler artmaktadır. Her gün haberlerde onlarca kan donduran olay ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu gibi olumsuz olayların engellenmesinde değerlerde önemli bir yere sahiptir. Değerleri olan, değerleri içselleştirmiş ve davranışlarına yansıtan bireyler sayesinde toplumda huzur ve güven ortamı hakim olacaktır.

1.12. Değerler Eğitiminin Kökeni

Fitcher (2006) değerlerin kökenini iki biçimde değerlendirmiştir. Birinci köken; dış temelli değerlerdir. Bu değerler, insanlar tarafından toplumsal yaşamda meydana getirilen değerlerdir. İkinci köken; iç temelli değerlerdir. Bireylerin kendi öz saygılarından meydana gelen değerlerdir. Değerlerin kökeni, kültürel öğelere dayanmaktadır. Kültürü meydana getiren unsurlardan biri de değerlerdir. Bu sebeple kültür değerlerin meydana gelmesinde etkilidir (Akdemir, 2019) .

Değerlerin kökeni şunlardır:

-Kişilerin gereksinimleri

-Toplumların onaylamaları (Ülken, 2014, s. 20-21) .

Değerlerin kökeni kişisel, toplumla ilgili, kültürle ilgili, felsefe ile ilgili, din ile ilgili, etik ile ilgili, ruhsal ve ilmi olarak ele alınabilmektedir (Öztürkcan, 2021) . Bireylerin hayatla ilgili düşünceleri, planları, gereksinimleri, tecrübeleri değerler temelinde oluşmaktadır. Bireyler yaşadıkları toplumun üyesi olarak topluma etki etmekte ve yaşadıkları toplumdan etkilenmektedir. Değerler ile toplumsal uyum sağlanmaktadır. Kültürel unsurların benimsenmesinde, gelecek kuşaklara aktarılmasında en önemli etken, değerlerdir. Değerler ile kültürel aktarım sağlanmaktadır. Felsefi açıdan değerleri ele almak sağlam eğitim sistemi oluşturulmasında önemlidir. Ruhsal olarak huzurun sağlanmasına değerler destek olmaktadır. Değerler bireyleri iyiye, doğruya yöneltmektedir. Bilimsel araştırmalarda uygulamalarda değerler temelinde kurallara tabi olunması gereklidir.

1.13. Değerler Eğitimi Yaklaşımları

Topluma uyumlu ve sağlıklı kişilere sahip bireyler yetiştirmesi değerler eğitimi ile sağlanmaktadır. Değerler eğitimi ile toplumsal kuralları benimsemiş, etkin vatandaş olma bilincine erişmiş, psikolojik ve sosyal olarak sağlıklı gelişim göstermiş bireyler yetiştirilmektedir. Toplumu meydana getiren yapılar, değerler eğitimi ile gelecek nesillere aktarılmaktadır. Değerlerin etkin, hızlı bireye kazandırılması, edinilen değerlere kalıcılık sağlanması amacıyla değerler eğitiminin farklı yaklaşımlarından yararlanılmaktadır. Değerler eğitimi ile ilgili yaklaşımlar; değerin öğretilmesini, bireylerin eleştirel düşünme, sorgulama ile değeri edinmesi temellerine dayanmaktadır. Uygulamaların eğitim kurumlarında veya örtük bir şekilde hayatta verilmesi de farklı bakış açılarını meydana getirmektedir. Değerler eğitiminde; değer kanıtlama, kişilik eğitimi, yurttaşlık eğitimi, ahlaki eğitim bakış açılarından yararlanılmaktadır (Demirkol, 2021) . Huzurlu ve düşük suç oranına sahip toplum, kendini tanıyan, hedefleri olan ve bu hedefleri gerçekleştirmek için çabalayan, aile ve dostluğa önem veren, etkin vatandaşlık niteliklerine sahip bireyler yetiştirilmesi için değerler eğitimi çok önemlidir. Toplumsal asayiş değerler eğitimi ile sağlanmaktadır.

1.13.1. Değer Kanıtlama Yaklaşımı

Değer kanıtlama bireylerin kendi benliklerinin farkına varmalarını, öz saygı oluşturmalarını, amaç belirlemelerini, fikir yürütme, iletişim kurma yeteneğini geliştirmelerine katkı sağlamaktadır.

Kendi benliklerinin farkına varma: Yaşam becerileri edinmeyi içerir. Bireylerin hislerini, özelliklerini tanımalarına yardımcı olur.

Öz Saygı Oluşturma: Bireylerin benliklerini kabul etmeleridir. Öz saygı değerler ile ilişkilidir.

Amaç Oluşturma Becerisi: Değerler vasıtasıyla bireylerin amaçlarını oluşturma becerisi geliştirmeleri, hayatlarında başarılı olmalarına katkı sağlamaktadır.

Fikir Yürütme: Fikir yürütme becerisi geliştirerek edinilen bilgileri anlamlandırma, çözümlemesi, birleştirmesi, yorumlaması sağlanır.

İletişim Kurma Nitelikleri: Kişilerin kendilerine ait fikirleri aktarması, dinlediği fikirleri de saygıyla karşılayıp değerlendirmesi değerlerle ilgilidir.

1.13.2. Kişilik Eğitimi

Kişilerin görev bilinci edinmesi, kendisine uygun tercihler gerçekleştirmesi ile ilgili edinimler kişilik eğitimi ile meydana gelmektedir. Toplum olma bilincinin geliştirilmesinde kişilik eğitimi önemli bir yere sahiptir. Ahlakla ilgili değerleri temel alan kişilik eğitimi, bireylerin kişiliklerinin doğru bir şekilde yapılandırılmasına katkı sağlamaktadır. Toplumsal devamlılık, etkin kişiliğe sahip bireyler ile sağlanmaktadır. Kişilik eğitimi; etik değerlerin bireyler tarafından edinilerek eyleme dönüştürülmesini hedeflemektedir.

Etkin kişilik eğitimi için on temel kriter şöyledir:

1)Etkin kişilik geliştirme sürecinde bireyler ahlaki değerler geliştirmektedir.

2)Kişilik; fikir, his, eylem bütünü olarak belirtilmektedir.

3)Kapsamı geniş, tasarlanmış, geleceğe yönelik, faal kişilik geliştirme bakış açısından yararlanılmaktadır.

4)Hümanist okul ortamı oluşturulmaktadır.

5)Etik eylem uygulama fırsatını öğrencilere sunmaktadır.

6)Saygı temelli, kişilik geliştirici, bireylerin başarmalarına imkan tanıyan eğitim programından yararlanmaktadır.

7)İç motivasyonun geliştirilmesini amaçlamaktadır.

8)Okul kurumunda herkesin öğrencilere ahlaki yönden danışman olmalarını sağlamaktadır.

9)Kişilik gelişimini desteklemektedir.

10)Bireylerin kişilik gelişiminde ailenin yanında toplumda yer alan diğer bireylerin de etkin olmalarını sağlamaktadır.

11)Okulun kişiliğini ve okulda yer alan bireylerin kişiliklerini yorumlamaktadır (Kesgin, 2015, s. 123) .

Kişilik eğitimi bakış açısında; kişi, aile, okul, toplum bir bütün olarak sürece dahil olmalıdır. Bireylere ailede, toplumda model olarak eylemler gösterilmelidir.

1.13.3. Yurttaşlık Eğitimi

Bireylerin yer aldığı ülkenin politik kurallarını kapsayan yurttaşlıkla ilgili değerler, yapılar yurttaşlık eğitimi ile bireylere kazandırılmaktadır. Bu eğitim içerisinde bireylerin etkin iletişim kurma becerileri edinmeleri, kültürel bilinç kazanmaları amaçlanmaktadır (Akbaş, 2008) .

1.13.4. Ahlaki Eğitim

Kabul edilen ve kabul edilmeyen eylem, olay, durumlar ahlak terimi içerisinde yer almaktadır. Her toplumun kendine ait ahlaki nitelikleri çeşitlilik göstermektedir. Bireylerin kendisine ve diğerlerine karşı saygılı olması, bilinçli olması ahlakla ilgilidir.

Maddi Nitelikte Değerler: Toplumda yer alan yapılar, kıyafetler, materyaller, sanat eserleri bütünü olmak üzere somut yapıdaki değerleri kapsamaktadır.

Manevi Nitelikte Değerler: Toplumdaki inanışlar, fikirler, tavırlar bütünü olmak üzere soyut yapıdaki değerleri kapsamaktadır. Somut bir formda değildir. Bilişsel, duyuşsal, psikolojik düzeyde yer almaktadır. Maddi nitelikte değerler üniversal nitelikte olmasına rağmen manevi nitelikte değerler milli nitelik taşımaktadır (Çakıcı, 2010) .

1.14. Değerler Eğitimine Bakış Açıları

Değerler eğitimine yönelik uygulamaların nasıl olması gerektiği ile ilgili bakış açıları geliştirilmiştir. Eğitim kurumlarında değerler eğitimi ile ilgili bakış açıları farklılık göstermektedir. Eğitim felsefeleri temelinde değerler eğitimi yaklaşımları şöyledir: İdealizm felsefesine dayanan eğitimde değerler eğitimi, ahlaki olarak kusursuz birey yetiştirmeyi hedeflemektedir. Değerler kültürel birikim, tarih, felsefe kaynaklıdır. Realizm felsefesine dayanan eğitimde değerler eğitimi, bireylerin etkin yaşam sürdürmelerine katkı sağlamalıdır (Meydan, 2014, s. 97) .

1.14.1. Değer Aşılama

Tarihi eskilere dayanan, bireylerin eylemlerini amaçlanan biçimde uygulamasını sağlamak hedefleri ile gerçekleştirilen değerler eğitimidir. Bireylerin, diğer insanların gösterdiği değerleri edinmesi temeline dayanmaktadır. Bu yöntemin hedefi, bireylerin değerleri aşılama ile edinmelerini gerçekleştirerek kendi değer sisteminin gelişmesini sağlamaktır (Yel & Aladağ, 2009, s. 127) . Bu yöntem sürekli olarak değerlerin bireylere aşılanması amacı taşımaktadır. İlköğretim düzeyinde bu yöntemden fazlalıkla yararlanılmaktadır. Bu yöntemde okuma metinleri, öyküler gibi etkinliklere yer verilmektedir. Doğru yanlış, iyi kötü bireylere açıkça anlatılmaktadır. İyiye ve doğruya yönelik eylemlere ödül ile pekiştirme yapılmaktadır.

Eğitimciler bu yöntemi uygularken öğrencilere danışman konumunda devamlı yardımcı olmaktadır. Eğitim kurumu ve kurum dışında gerçekleştirilen yöntemdir. Öğretmen temellidir. Öğretmen değeri anlatır ve öğrencinin edinmesi beklenir.

Aşılama yönteminin adımları:

1.Aşılamaya konu olan değerlerin tanıtılması

2.Değerin önem derecesinin tanıtılması

3.Eyleme yönelik hedeflerin tespit edilmesi

4.Değerlerin öğretimine yönelik hedeflerin tespit edilmesi

5.Belirlenen yöntemler doğrultusunda dersin yapılması

6.Kazanıma yönelik ölçme değerlendirme yapılması (Ulusoy & Dilmaç, 2018) .

1.14.2. Değer Beyanı

Öğrenci temelli bir yöntemdir. Bireye değerler verilerek bu değerlerden istediğini seçme şansı sunulur. Birey hür bir şekilde değerini seçer. 1960 ve 1970 yılları arasında meydana gelen yöntemdir. Bireyler kendi deneyim ve gereksinimleri doğrultusunda değerini belirler ve seçer. Bireylerin kendi benlikleri ile ilgili farkındalık sahibi olmasına katkı sağlar. Ders içerisinde bu yöntemin uygulanışı şöyledir: Değerleri temel alacak yapıda bulunan durum, olay belirtilir. Eğitici tarafından bireye bu durum, olayla ilgili fikir yürütme, okuma, yazma, resimle aktarma aktiviteleri gerçekleştirme fırsatı tanınır. Bu aktivitelerle ilgili konuşulur. Bireyler sosyal bir ortam içerisinde düşüncelerini açıklarken aynı zamanda başkalarına saygı duymayı da içselleştirme fırsatı bulur.

1.14.3. Değer Çözümleme

Sorun hakkında düşünülmesi şeklinde uygulanan bakış açısıdır. Bu bakış açısı tavsiye ve anlatımla değil, problem çözmeye dayalı incelenmesini vurgulamaktadır (Haskuş, 2021) . Bireylerin kognitif bir şekilde değerleri yorumlamalarını hedefleyen bakış açısıdır. Bireylerin yaşamlarındaki problemleri çözümleyerek çözmelerini sağlamak, çok yönlü ve eleştirel bir şekilde fikir yürütmelerini gerçekleştirmek bu bakış açısında temel alınmaktadır. Bilimsel bir şekilde yaklaşarak, mantıksal fikirlerin yürüterek tercih yapmaları sağlanmaktadır (Demirkol, 2021) .

Değer çözümleme bakış açısının amaçları Coombs (1971) ’ a göre şöyledir:

-Bireylerin değerleri yorumlamasını sağlamak

-Bireylerin değer ile ilgili mantıklı fikir oluşturulmasını sağlamak

-Bireylerin mantıklı değerlendirme yapmalarını sağlamak

-Bireylerin aynı değer etrafında bir araya gelen topluluk bilinci edinmesini sağlamak (Memişoğlu, 2019) .

Değerlerin birey tarafından yargılanıp, üzerine eleştirel düşünme daha sonra edinmesi hedeflenmektedir. Mantık ve bilimsel bakış ile değerler ele alınmaktadır.

Değer çözümleme Welton ve Mallan (1999) ’ a göre 8 basamaktan oluşan uygulamalarla gerçekleştirilmektedir.

1- Değer ile ilgili problemleri tespit etme

2- Değerlerle ilgili problem açıklama

3- Değerlerle ilgili problem hakkında bilgi edinme

4- Edinilen bilgileri yorumlama

5- Muhtemel çözüm yöntemlerini tespit etme

6- Çözüm yöntemlerinin muhtemel sonuçlarını tespit etme ve yorumlama

7- Alternatiflerden birini belirleme

8- Yapılan tercihe uygun davranış gerçekleştirme (Doğanay, Seggie, & Caner, 2012, s. 76) .

Değer çözümleme bakış açısı geniş zaman gerektirmektedir. İlkokul seviyesinde uygulama sırasında odaktan uzaklaşılması sorunu yaşanabilmektedir. Welton ve Mallan (1999) ’ a göre değer çözümleme bakış açısının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar şunlardır:

-Az sayıda öğrenciden meydana gelen kümelerle gerçekleştirilmelidir

-Her öğrencinin etkin katılımı sağlanmalıdır.

-Uygun süre ayrılmalıdır (Neslitürk, 2013) . Bu bakış açısı öğrenciyi temel almaktadır. Öğrenci süreç boyunca etkin bir şekilde kognitif sistemi kullanmakta ve değer yapısı meydana getirmektedir (Çalık, 2021) .

1.14.4. Ahlak Temelli İrdeleme

Eleştirel düşünme becerisinin kullanılmasını temele alan yöntemdir. Bireylerin karışık yapıdan meydana gelen değerleri edinmelerini amaçlamaktadır. İkilem yaratacak ahlakla ilgili durumlar, olaylar üzerine konuşulması, fikir üretilmesi süreçlerini içermektedir. Öğretmen süreç boyunca danışman konumunda yer almaktadır.

1.15. Değerler Eğitimi ve Aile

Bireyler ilk bilgilerini ilk deneyimlerini ailede öğrenirler. Aile, bireylerin doğduğu, büyüdüğü, hayatla ilk tanıştıkları yerdir. Aileler çocuklarını onlara değerleri vererek de korurlar, büyütürler.

Aile ile ilgili literatürde yer alan tanımlardan bazıları şöyledir:

TDK Online Sözlük ’ e göre aile:

“1.İsim: Toplum bilimi evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik.

2.İsim: Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü” (TDKOnlineTürkçeSözlük, 2021) .

Aileden öğrenilen bilgiler bireyler için yaşam boyu yol haritası olmaktadır. Toplumun en küçük yapı birimi ailedir. Aile çocuğunun hem bedensel hem de kişilik gelişiminden sorumludur. Sağlam kişilik gelişimi içinde değerlerin kazandırılması çok önemlidir (Haskuş, 2021) . Aile değerleri kazandırmalı, bu süreçte çocuklarına örnek olmalıdır. Ailede güvenli ortam oluşturulmalı, sevgi, saygı hakim olmalıdır. Toplumun temelini oluşturan aile, değerlerin bireylere kazandırıldığı ilk kurumdur. Çocukların ilk öğretmenleri anne, babalarıdır. Değerlerin ilk anlamlandırıldığı yer aile ortamıdır. Daha sonra sistemli değerler eğitimi çocuklara verilmektedir. Bu yüzden okul ve aile işbirliği değerlerin çocuklara kazandırılmasında önemlidir. Ailelerin değerler ile ilgili farkındalık sahibi olmaları çok önemlidir. Bu sayede çocuğun değerleri içselleştirmesine katkı sağlanacaktır. Aileler tarafından çocuğa sunulan değerler ile ilgili söylemler yine aile bireyleri tarafından davranışla, tutumla desteklenmelidir. Söylem ve eylem arasındaki tutarsızlık çocuğun etkin değer kazanımını olumsuz etkilemektedir. Sevgi ile çocuğa yaklaşılmalıdır. Çocuğun kendini güvende hissedeceği bir aile ortamı oluşturulmalıdır. Değerler çocuklar tarafından aileler gözlemlenerek kazanılmaktadır. Ailenin önemli sorumluluklarından biri de değerleri edinmiş, ahlaklı, sağlam karakter yapısına sahip, bireyler yetiştirmektir. Bireyler için ilk değer öğretmenleri aileleridir (Lickona, 1992, s. 30-31) . İnsanın memleketi, çocukluk zamanlarıdır (Cüceloğlu, 2006) . Çocuklukta öğrenilen her şey, çocuğun karakterini, tutumlarını, düşüncelerini oluşturmaktadır. Çocukluk döneminde bilgisayar, tablet, mobil telefon gibi cihazlara yoğunlukla maruz kalan çocuklar çevresini gözlemlemekte sorunlar yaşamakta buna bağlı olarak da değerleri doğru şekilde edinememe tehlikesi ile karşıya karşıya kalmaktadır. Aileler çocuklara model olmalı, onlara saygı duymalıdır. Değerleri edinmelerini sağlayacak durumlar, olaylar sunmalıdır. Değerlerin edinim süreci boyunca çocuklarını anlamalı, saygı ve anlayış göstermelidir. Değerlerin kazandırılmasında aileler değerlerle ilgili örnek olmalıdır. Aile ve çocuk arasında

kurulan etkin bağ, çocuğun değerleri edinmesine destek olmaktadır. Bireyin yer aldığı ailenin nitelikleri, bireylerin karakterinde önemli yere sahiptir. Huzur, saygı, sevgi gibi değerlerin yer aldığı ailelerde yetişin bireyler güçlü karaktere sahip olacaktır. Bireylerin değerlerle ilgili ilk temelleri ailede atılmaktadır. Çocuk ailesinden gördüklerini taklit ederek ve zamanla içselleştirerek öğrenir. Değerler de aile bireylerinden gözlemlenerek çocuk tarafından eyleme dönüştürülmekte, öğrenilmektedir. Eğitimin verilmeye başlandığı ilk yer ailedir. Oyunlar çocuklar için çok önemli, öğrenme için çok etkili aktivitelerdir. Aileleri çocukların oyunlarını değer kazanımını destekleyecek biçimde tasarlamalıdır. Çocuklar düşe kalka öğrenmektedir.	Değer edinme sürecinde de çocukların yanlış yaptıklarında doğruyu bulmaları için ailenin danışman olması gereklidir.

Değer kazandırmada ailenin sorumlulukları şöyledir:

-Demokratik bir ailem ortamı oluşturmak ve karar alma sürecinde demokrasinin hakim olmasını sağlamak

-Kendilerine güvenen bireyler olmalarını sağlamak

-Çocuklarını sevmek

-Çocuklarının yaratıcılıklarının gelişmesini sağlamak

-Kendi fikirlerini yürütmeleri sürecinde çocuklarına rehber olmak

- Yeteneklerinin bilincinde olmalarını sağlamak

-Geleceğe yönelik meslek belirlemelerinde destek olmak

-Kültürlerini, milli ve evrensel değerlerini bütünleştirmelerine destek olmak

-İyi, doğru bireyler olmalarını sağlamak

-Topluma fayda sağlamak adına çalışmalarda bulunmaları konusunda çocuklara rehber olmak (Aktepe, 2016, s. 85-87) .

Ailenin değer eğitimi ile ilgili sorumlulukları şunlardır:

-Çocuğun demokrasi bilinci kazanmasını sağlamak

-Çocuğun kendine güvenen birey olmasını sağlamak

-Çocuğun tercih yapmasına fırsat tanımak

-Çocuğun hayal gücünün geliştirilmesini sağlamak

-Çocuğun kendi fikirlerini oluşturmasını sağlamak

-Çocuğun evrensel değerler ve milli değerleri edinmesini sağlamak (Yıldız, 2021) .

Çocukların aktif, değer bilincine sahip, değerleri hayatına alan ve uygulayan bireyler olmalarını sağlamak için huzurlu, mutlu, demokratik aile ortamının oluşturulması çok önemlidir.

Değerler eğitimi sürecinde ailelerin dikkat etmesi gerekenler şöyledir:

-Ailedeki tüm üyeler birlik içinde olmalıdır

-Sosyal medya gibi platformların olumsuz etkisine karşı önlem alınmalıdır

-Etik, uygun eylemler çocuklara açıklanmalıdır

-Çocuğa yapılmasına dair söz verilen eylemler yerine getirilmelidir

-Sevgi, hoşgörü, anlayış esas alınmalıdır

-Çocuğa onur kırıcı, hakaret içerikli olumsuz söylemlerde bulunulmamalıdır

-Çocuğun kendisini tanıması, kendisini güvende hissetmesi sağlanmalıdır

-Doğru olanın, güzel olanın yapılmasına karşı çocuk cesaretlendirilmelidir

-Onaylanmayan eylemlerin yeni, onaylanan eylemlerle değiştirilmesi sağlanmalıdır

-Çocukların oto kontrol becerisi kazanmaları sağlanmalıdır

-Çocukların kendi hislerini anlatmalarına fırsat tanınmalıdır

-Çocuklar tarafından yöneltilen sorular, çocuk önemsenerek uygun şekilde cevaplanmalıdır

-Çocuğa değerleri yansıtan, model olacak örnekler verilmelidir

-Çocuk kitapları ile değerler eğitimi süreci yapılandırılmalıdır. Atasözleri, ninniler, masallar, hikayeler kullanılmalıdır

-Çocuklara onların tek olduğu, kendilerine ait özellikleri olduğu düşüncesiyle yaklaşılmalı, diğer çocuklarla karşılaştırma yapılmamalıdır

-Çocuğun yaparak yaşayarak öğrenmesine destek olunmalıdır

-Değerler eğitimi süreci boyunca çocuğa karşı sabırlı olunmalıdır (Aydın M. , 2011, s. 4-5) .

Çocuklar zaman ilerledikçe aileye olan yoğun iletişimden uzaklaşmakta, çevresiyle daha fazla ilgilenmektedir. Çevre ile kurulan sosyal iletişimde ise değerlerinden yararlanmaktadır. Edinilen değerler ışığında hayatı anlamlandırmaktadır.

Değerler eğitiminin ailede kazandırma sürecinde önemli öğeler şunlardır:

-Değer sevgi, saygı, demokrasi temelinde öğretilmeye çalışılmalıdır.

-Çocuğa uygun kitaplarda yer alan karakterle desteklenerek değerler öğretilmeye çalışılmalıdır.

-Çocukların öğrendikleri değerleri uygulamalarına fırsat verilmelidir.

-Çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun olmayan, gerçekleştiremeyecekleri yasaklar konulmamalı ve uygulamalar istenmemelidir.

-Çocukla etkili iletişim kurulmalıdır.

-Çocukların düşüncelerini özgürce aktaracakları iletişim iklimi oluşturulmalıdır.

-Aile içerisinde işbirliği kurulacak değerlere yönelik anlatım ve uygulamalarda bulunulmalıdır.

-Çocuğun bir birey olduğu, kendine has özellikleri olduğu düşüncesinin hakim olduğu bir anlayış benimsenmelidir.

-Çocuğun yetersizliklerine değil becerilerine, yapabildiklerine odaklanılmalıdır.

-Çocuğun özgüven oluşturacağı aile ortamı yaratılmalıdır.

-Çocuğun hatalarından ders alarak doğru olanı gerçekleştireceği ortam sağlanmalıdır (Fırat, 2021) .

-Söylem ve eylemlerde tutarlı olunmalıdır.

-Onaylanan eylemlerde çocuğa ödül verilmelidir.

-Onaylanmayan eylemlere yönelik düzeltmeler sunulmalıdır.

-Demokrasinin hakim olduğu iklim oluşturulmalıdır.

-Ulusal ve evrensel değerler kazandırılmalıdır.

-Huzurlu bir ortam oluşturulmalıdır.

-İnternet ortamında değerlerin yer aldığı, güvenli alan oluşturulmalıdır.

-Çocukların ilgi alanları ve değerler bütünleştirilerek verilmeli, bu sayede etkin değer kazanımı desteklenmelidir.

-Aile çocuğa örnek olmalıdır.

-Söylem ve davranışlar arasında tutarlılık sağlanmalıdır.

-Çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine uygun anlatım yapılmalıdır

-Demokrasinin hakim olduğu aile ortamı oluşturulmalıdır.

-Çocukların gelişim özellikleri ile ilgili bilgi sahibi olunmalıdır (Gözel, 2018) .

1.16. Değerler Eğitimi ve Okul

Okullar değerlerin düzen dahilinde bireylere kazandırıldığı ve bu sayede gelecek nesillere aktarılarak kültürel devamlılığın sağlandığı kurumlardır. Ailede verilmeye başlanan değerler eğitimi temellerinin daha düzenli ve planlı bir şekilde bireylere ulaştırılmasında okullar önemli bir yere sahiptir. Gelişen dünya düzeni, farklılaşan sosyal yapılar, yaşanılan pandemi süreci gibi tüm olaylar değerleri de etkilemekte ve bireylerde değerlerin öneminin ve eyleme dönüşme potansiyelinin azalmasına neden olmaktadır. Okulda öğrencilerin toplumsal becerileri kazanırken aynı zamanda değerleri de kazanmaktadır. Etkin, yararlı bireylerden oluşan toplum oluşturmanın yolu değerler eğitiminin doğru şekilde verilmesidir. Toplumlara kendilerine ait değerleri korumak ve aktarmak için değerler eğitimi verilmelidir. Okullar kendi değerler sistemine sahiptir ve bunu planlı olarak öğrencilere sunmaktadır. Bunu sunarken nitelikli öğretmenler görev almaktadır. Okul çağı, kişilik gelişiminde kritik döneme denk gelmesinden dolayı, değerlerin planlı bir şekilde kazandırılması çok önemlidir. Milyonlarca kişinin yer aldığı eğitim sistemi, ahlaklı bireylerden oluşan ve demokrasinin hakim olduğu toplum oluşturulmasında çok önemlidir. Okul öncesi eğitimle beraber yaklaşık olarak 3- 4 yaşlarında başlanılan eğitim hayatı 22 yaş ve devamında da sürmektedir. Tüm bu süreç içinde bireyin yer aldığı okullar, etkin değer kazanımı için değerler eğitiminin verildiği yerlerdir (Yıldız, 2021) . Okullar değerleri yansıtacak şekilde düzenlenmeli, değerler

eğitimine uygun yapılandırılmalıdır. Değerlerin hakim olduğu okul ortamları oluşturulmalıdır. Okul ortamında resmi program ve örtük program biçiminde değerler eğitimi uygulanmaktadır. Örtük program, yazılı olmayan biçimde süreç içerisinde oluşan programlardır. Öğretmenlerin ve okulda yer alan personellerin değerlere uygun eylemler yansıtması, örtük bir şekilde öğrencilerin değerleri kazanmalarını sağlamaktadır. Planlı bir şekilde okulda değerlerin edinilmesi çalışması yapılarak değerlerin nesilden nesle aktarımı sağlanmaktadır. Bu sayede değeler kaybolmaktan kurtulmaktadır. Değerler kişilerin yargılarını, tespitlerini, öğrenmelerini, eylemlerini belirlemektedir. Bireylerin karakterlerinin oluşmasına etki etmektedir. Ülke için gerekli öz denetim becerisine sahip etkin vatandaş olunması değerler eğitiminde hedeflenmektedir. Okullar, geniş birey popülasyonunu içinde barındırması sebebiyle değerler eğitiminin daha geniş kitlelere sunulmasına olanak sağlayan kurumlardır. Günümüz dünyasında her yaş grubunda yer alan bireylerin değer sistemlerinde yozlaşma görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında çocukların aileleri tarafından yeterli değer kazanımının verilmemesi de etkilidir. Tam bu noktada ise etkili değer kazanımı için okulların çok önemli olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Okullar değerlerin etkin bir şekilde sunularak bireyler tarafından içselleştirildiği, davranışa dönüştürüldüğü yerlerdir. Okullar akademik başarı yanında değerler eğitiminde de başarıyı amaçlamaktadır (Pelin, 2021) . Değerler eğitimi, okul ortamlarında planlı şekilde sürdürülen, okul personelinin davranışları ile de plansız bir şekilde desteklenen bir süreçler bütününü anlatmaktadır. Davranışlar ve öğretilenlerin birbirlerine uygun olması, değerlerin öğrenciler tarafından etkin şekilde içselleştirilmesine katkılar sunmaktadır. Aile ortamında çocukların eksik veya yanlış edindiği değerler, okul ortamında düzeltilmektedir. Okullar sadece akademik bilgi sunulan yerler değil, öğrencilerin psikolojik, ahlaki olarak da geliştiği yerlerdir (Çalık, 2021) .

Değerler eğitimi birey ve toplum ilişkisinin kuvvetlenmesine katkı sağlamaktadır. Bireylerin eğitim sürecinde değerlerle ilgili bilgi edinerek bunları hayata geçirmesi ile etkin değer kazanımı gerçekleştirilmektedir. Değerlerin ders müfredatı içinde verilmesi etkin değer öğreniminde önemlidir. Psikolojik, sosyal, bilişsel gelişim açısından değerler fayda sağlamaktadır. Öğretmenin değerlerle ilgili rehber ve model olması, bireylerin öğrendiklerini deneyimlemesi değerler eğitiminde önemlidir. Değerler eğitiminde öğrencilerin konu ile ilgili konuşmalar, tartışmalar yapması,

deneyimlemenin yoğun olduğu yöntem tekniklerden yararlanılması, etkin kazanım elde edilmesinde önemli role sahiptir. Bireylerin okullarda sosyal öğrenme ile değer edinmeleri nedeniyle bu sosyal ortamların değerlere uygun yapılandırılması önemlidir. Eğitim kurumları değerleri bireylere aktarıp, uygun yaşantılarla deneyimlemelerini sağlayarak öğretmen danışmanlığı ile desteklemektedir. Çocukların değerlere yönelik düşünceleri, tavırları okul çağından önceki dönemde tam olarak oluşmamış bir yapıdadır. Okul dönemleri boyunca bireyler kendilerini tanıyarak değer yapılarını oluşturmaktadır. Planlı bir şekilde uygulanan ve öğretmenlerin danışman olarak yer aldığı değerler eğitimi, okul ortamında verilerek değer bilinci edinen ve bunları hayatlarına uygulayan bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Eğitimin hedeflerinden olan etkin vatandaş yetiştirilmesi değerlerin kazandırılmasıyla olmaktadır. Ailede başlayan ve aileden aileye farklılık gösteren değer bilinci okul ortamında etkin ve planlı bir biçimde bireylere kazandırılmaktadır. Ailenin vermediği değerler, okul ortamında verilerek eksiklikler tamamlanmaktadır.

Değerler eğitiminde iki farklı düşünce yer almaktadır:

1.Değerler dersler içerisinde anlatılarak bireylere sunulmalıdır.

2.Değerler uygulamalar, aktiviteler içerisinde bireylere sunulmalıdır.

Okul sosyal bir ortam olması yönüyle öğrenilen değerlerin bu sosyal ortamlarda uygulama fırsatını bireylere sunmaktadır. Değerler eğitimi, yararlanılan yaklaşımlara uygun yapılandırılarak öğrenciye sunulmalıdır. Öğretmenlere, velilere, okul yöneticilerime değerler ve değerler eğitimi ile ilgili eğitimler verilmelidir. Yaparak yaşayarak öğrenmeyi temel alan öğrenci merkezli etkinlikler ile dersler uygulanmalıdır.

1.17. Değerler Eğitimi ve Öğretmen

Eğitim bireylerin kendilerini tanıyıp potansiyellerini fark ederek bunların bilincinde yaşamlarını devam ettirmelerini sağlar. Değerler eğitiminin planlı bir şekilde sunulduğu okullarda bu görevleri gerçekleştirenler öğretmenlerdir. Ailenin ardından çocuğun en önemli danışmanları ve rol modelleri öğretmenleridir. Okullarda değerler eğitiminin planlı bir şekilde öğrencilere verilmesi öğretmenler aracılığıyla olmaktadır. Öğretmenler öncelikle değerleri bilmeli, bunları anlamlandırmalı ve öğrenciye nasıl aktarılacağı bilgisine sahip kişiler olmalıdır. Eğitimin amaçları doğrultusunda hazırlanan planlar, programlar eğitim kurumları içerisinde öğretmen tarafından

öğrencilere aktarılmaktadır. Öğrenciler çoğu kazanımı öğretmenlerini gözlemleyerek edinmektedir. Değerler eğitiminde öğrenciler değerleri içselleştirirken öğretmenlerini örnek almaktadır. Bu yüzden öğretenin değerler eğitimi ile ilgili bilinç ve bilgi sahibi olması ve bunu eylemlerine yansıtması çok önemlidir. Öğretmenler öncelikle değerleri içselleştirmiş ve davranışlarına dönüştürmüş olmalıdır. Değerler eğitimi boyunca öğretmen, öğrencinin düzeyine uygun olarak değeri aktarmasının ardından öğrencinin deneyimlemesine destek olacak yöntem, tekniklerle dersi işlemelidir. Değerler eğitimi süreci boyunca öğrencileri gözlemleyerek gerekli dönüt ve düzeltmeleri sunmalıdır. Bu gözlemleri sadece ders içi değil dersten sonra tenefüste ve okul dışı ortamlarda da devam etmelidir. Zorlama, baskı, aşağılama ile öğrencilere değerler sunulmamalıdır. Öğrenci sabırla izlenmeli ve değerin oluşması sürecinde ödül, övgü gibi pekiştireçlerle desteklenmelidir. Sınıflar değerlerle ilgili paylaşım yapabilecek ortam oluşturularak yapılandırılmalıdır. Öğretmen değerleri aktarıp ve öğrencinin ezberlemesinden çok yaparak yaşayarak içselleştirmesine fırsat tanımalıdır. Öğrencilere ikilemler verilerek fikir yürütüp kendi değer tercihlerini yapacağı biçimde dersleri planlamalı, yapılandırmalıdır. Aile ve çevre ile iletişim, işbirliği kurularak değerler eğitimi verilmelidir. Öğrencilerin kendilerini rahat hissedecekleri, demokratik ve saygının hakim olduğu öğrenme ortamı oluşturulmalıdır. Öğretmen sınıf ortamında demokratik ve olumlu bir atmosfer oluşturmalıdır. Öğretmen değerleri içselleştirmiş ve eylemlerine yansıtmış olmalıdır. Günün büyük bir bölümünü okulda ve öğretmenleriyle geçiren öğrenciler, öğretmenlerini gözlemleyerek öğrenmelerini temellendirmektedir. Davranış ve öğretileri çelişen öğretmen, öğrencinin değer kazanımını olumsuz etkilemektedir. Öğretmenler değerler eğitimi sürecinde öğrenciyi merkeze almalıdır. Öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesine destek olacak yaklaşımlar benimsemeli, düşünme becerilerini aktif kullanacakları yöntem ve tekniklerden yararlanmalıdır.

Etkin değerler eğitimi için öğretmenin yapması gerekenler şunlardır:

-Öğretmen öğrencilere örnek olmalıdır.

-Öğretmen sınıfta herkesin ortak noktada buluşacakları demokrasi temelli, saygı ve sevginin temel olduğu bir iklim oluşturmalıdır.

-Öğrencilerin görev almasına ve bu görevleri doğru yapmasına fırsat tanımalıdır.

-Öğrencilerin işbirliği yapmasını sağlamalıdır.

-Tartışma yönteminden yararlanmalıdır.

-Öğrencilerin kendilerini tanımalarını sağlamalıdır (Pelin, 2021).

-Öğrencilerin belirlenen kurallara göre davranış göstermeleri için danışmanlık yapılmalıdır.

-Değerlerle ilgili deneyimler paylaşılmalı, edebi eserlerden yararlanılmalıdır.

-Münazara, tartışma, yazma gibi etkinlikler ile değerler üzerine çalışmalar yapılmalıdır.

-Değerler eğitimi ile ilgili aile, okul, öğretmen işbirliği sağlanmalıdır (Akdemir, 2019) .

-Şiddet, baskı, zorlama ile değil demokrasi ve hoşgörünün hakim olduğu ortam oluşturulmalıdır. Öğrencilere değerleri uygulayacakları görevler verilmelidir (Fırat, 2021) .

-Eğitim sürecinde öğrenci bilgi, deneyim, eylem, duyguları dikkate alınmalıdır.

-Değerlerin konu ve konuşmalarda yer alması için öğrenciler yüreklendirilmelidir.

-Konuyla ilgili başkalarından aktarmalar yapılmalıdır.

-Öğrencilere örnek olunmalıdır.

-Değerlerin aktarılmasında yaratıcı etkinlikler yapılmalı, belirlenen kurallara uyulmasında objektif olunmalıdır.

-Öğrenci, veli, çevre bütünlüğü oluşturularak değerler eğitimi süreci gerçekleştirilmelidir.

-Topluma yararlı çalışmalar düzenleyerek öğrencilerin katılması konusunda onlara cesaret verilmelidir.

-Etkin öğretim sağlanmalıdır (Titus, 1994).

Lickona (1992) ’ ya göre öğretmenin değerler eğitimi sürecinde dikkatli olması gereken noktalar şöyledir:

-Örnek ve danışman olmalıdır

-Etik bilince sahip küme meydana getirmelidir

-Demokrasinin egemen olduğu eğitim ortamı meydana getirmelidir

-Eğitim programı ile değer kazanılması sağlanmalıdır

-Grupla beraber ortaklaşa çalışarak bilgi edinme ortamı sağlanmalıdır

-Fikir ayrılıkları ile ilgili ortak alan oluşturulmalıdır

-Eğitim kurumlarında ahlak temelli bir atmosfer meydana getirmelidir

-Öğrenci ailesi ve yaşanılan toplumu değerler eğitimi sürecine katmalıdır (Lickona, 1992, s. 30) .

Öğretmenler değerleri içselleştirmeli ve davranışlarıyla öğrencilerine model olmalıdır. Öğrencilere danışman olarak değerler ile ilgili dönütleri sunmalı, gereken yerlerde düzeltmelerde bulunmalıdır. Öğretmenler mesleki bilginin yanında çocukların gelişim özelliklerini bilmelidir. Çocuğa uygun yöntemlerle değerleri kazandırma çalışmaları gerçekleştirmelidir. Değer kazandırma sürecinde öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerden yararlanmalıdır. Bilginin davranışa dönüştürülmesini destekleyici çalışmalar yapmalıdır. Öğretmenlerin görülen olumlu eylemleri öğrenciler için örnek olmakta, etkin değer kazanımına katkı sağlamaktadır. Öğretmen değerler eğitimi sürecinde sistemli olmalı, planlama yapmalı ve planlarını değiştirebilir yapıda oluşturmalı, mantıklı amaçlarla süreci başlatarak her öğrencinin birbirinden farklı olduğu düşüncesini temel almalıdır. Öğretmenin eylem ve söylemleri okul ve okul dışı her alanda tutarlılık göstermelidir (Berkowitz & Grych, 2000, s. 62) .

1.18. Değerler Eğitimi ve Sosyal Çevre

İnsanlar sosyal canlılardır. Yaşanılan kültürel ortam ve çevre dahilinde insanlar birbirleriyle sosyal iletişim kurmaktadırlar. Medya ise günümüzde şiddetin, saldırganlığın yoğun biçimde yer aldığı programlardan oluşmaktadır. İzlenme oranlarının arttırılma çabası değerlerden uzak dizi, film, televizyon programlarının artmasına neden olmaktadır. Çocuklar değerleri gözlemleyerek, taklit ederek edinmektedir. Bu yüzden çocuğun etkin değer kazanımını destekleyecek kişilerle iletişimde olması ve değerlerin hakim olduğu ortamlarda yer alması, uygun sosyal medya uygulamalarının ve televizyon programlarını takip etmesi çok önemlidir. Gelişen teknoloji ile birlikte çocuklar, gençler, yetişkinler daha fazla sosyal medya kullanır

olmuştur. Bu durum bilginin çoğalmasına ama iyi, kötü ayrımının daha az yapılır olmasına neden olmuştur. Ailelere bu konuda büyük sorumluluklar düşmektedir. Aileler çocukları sosyal medyayı aşırı kullanımdan uzaklaştırarak onları kitaplara yönlendirmelidir (Arık, 2021) .

1.19. Dünyada Değerler Eğitimi

1.19.1. Almanya’ da Değerler Eğitimi

Almanya’ da okullarda demokrasi, ahlak gibi değerlerle ilgili kazanımlar verilmesi amaçlanmaktadır. Okullar, Almanya Cumhuriyeti yasalarına uygun olmak mecburiyetindedir. Almanya’ da değerler eğitim dini nitelik taşıyan değerler, etik-evrensel temelli değerler, kültürel temelli değerler olmak üzere üç çeşittir. Değerler eğitimi ile öğrencilerin etkin kişilik geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Çarboğa, 2019) .

1.19.2. Güney Kore’ de Değerler Eğitimi

Güney Kore eğitimi; kültürünü bilen, demokratik, erdem sahibi bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. İlkokuldan itibaren değerler eğitimine yönelik dersler eğitim programlarında yer almaktadır. Ahlak eğitimi dersi müfredatta yer almaktadır. Ahlak eğitimi sarmal bir yapıda 3. , 4. , 5. , 6. Sınıfta verilmektedir (Çarboğa, 2019) . 1995 ’ te yayınlanan Kore ’nin 21. YY Vizyonu adlı eğitim bildirisinde kültürel saygı, duyarlılık değerleri vurgulanmıştır (Çengel, 2005) .

1.19.3. İngiltere’ de Değerler Eğitimi

İngiltere’ de değerler eğitimi ile ilgili 2 önemli gelişme vardır:

1)1988 Eğitim Reform Yasası kapsamında hazırlanan Ulusal Program

2)1999’ da eğitim programlarında değerlere yer verilmesi

3)Önleme yöntemi olarak Britanya Değerleri Programı

Britanya Değerleri: Demokrasi, hukuk, kişisel hürriyet, saygı, hoşgörü,

4)2014 yılında Britanya değerleri okullarda zorunlu ders olmuştur.

İngiltere’ de değerler eğitimi ile ilgili görevli temel kurum Eğitim Bakanlığı’ dır. İçişleri Bakanlığı, Eğitim Standartları Kurumu da değerler eğitimi sürecinde yer alan kurum ve kuruluşlardır (Cihangir Tabak, 2019) .

1.19.4. Ülkelerin Değer Nitelikleri

Dünyanın çoğunluğunda benimsenen değerler " Evrensel Değerler " olarak nitelendirilmektedir. Evrensel değerlerden farklı olarak ülkelerin kendi kültürleri içerisinde benimsedikleri değerleri de vardır. Bu değerler ülkenin ve ülkede yaşayan insanlar tarafından önemli olarak nitelendirilen değerler bütününden oluşmaktadır (Ceyhun, 2021) .

Dünyadaki ülkelerin değer örneklerinden bazıları şöyledir:

Tablo 1.2 : Dünya' da Ülkelere Ait Değer Örnekleri

ÜLKE	ORTAK DEĞERLER
TÜRKİYE	Adil olma, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, eşitlik, hoşgörü, özgürlük, saygı, sevgi, misafirperverlik, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, sağlıklı olmaya önem verme, yardımseverlik, aile birliğine önem verme
AVUSTRALYA	Tarafsızlık, gerçeğe saygılı olma, akıl yürütme, saygı, adalet, eşitlik, başkalarının iyiliğini düşünme, özgürlük, çeşitliği kabul etme ve çatışmalara barışçıl çözümler arama
ABD	Özgürlük, gizlilik, doğruluk, hukukun üstünlüğü, insan onuru, adalet, sadakat, uluslararası insan hakları, hakkaniyet, eşitlik, sorumluluk, dürüstlük, çeşitlilik ve otoriteye saygı
YENİ ZELLANDA	Doğruluk, itaat etme, başkalarını düşünme, dürüstlük, saygı, sorumluluk, iyi kalpli olma, görev ve merhamet

Kaynak: (Doğanay, 2009, s. 233)

1.20. Türk Milli Eğitim Sistemi ve Değerler Eğitimi

Türk Milli Eğitim Sistemi; ülkenin ilerlemesine katkı sağlayacak, kültürel değerleri bilen, etkin vatandaş yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Türk Milli Eğitim Sistemi: Vatan sevgisine sahip, büyüklerine saygılı, ülkesini seven ve ülkesine ait yapıları, eserleri koruyan, sorumluluklarını bilen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. MEB

tarafından “ Değerler Eğitimi Projesi ” değerlerin öğretimiyle ilgili uygulamalardan biridir. 2017 yılında Müfredatta yapılan değişiklikler doğrultusunda programlar, değer ve değerler eğitimi temelinde açıklanmıştır (MEB, 2018). Adalet, dürüstlük, sevgi, sabır, dostluk, sorumluluk, öz denetim, yardımseverlik, saygı olmak üzere on kök değer belirtilmiştir. Tüm derslere ait programlara değerler bölümü konularak dersler ve değerler bütünleştirilerek ele alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 42. Maddesi “ Herkes eğitim görme hakkına sahiptir ” ilkesini içermektedir. Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim MEB tarafından Yükseköğretim ise Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından planlamaktadır. Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri değerleri içerecek şekilde hazırlanmıştır (MEB, 1973) . MEB 2010 “ İlk Ders Konulu Genelge ” içerisinde değerler eğitimi ile ilgili çalışma örneklerine yer verilmiştir (MEB, 2010) .Değerlere olan ilginin ve ihtiyacın artmasıyla doğrultulu olarak 2003 yılından bu yana değerler Milli Eğitim Sistemi içerisinde programlara aktarılmıştır. 8 Eylül 2010’ da 53 numaralı İlk Ders Genelgesi kapsamında okulların değerler eğitimi ile ilgili sorumluluğa yer verilmiştir. Değerler Eğitimi ile ilgili 28 - 29 Mayıs 2010’ da Değerler Eğitimi Uluslarası Konferansı düzenlenmiştir. Değerler Eğitimi Merkezi (DEM) 26 - 28 Kasım 2004’ te I. Uluslararası Değerler ve Eğitimi Sempozyumu, 16 - 18 Kasım 2012’ de II. Uluslararası Değerler Eğitimi Sempozyumu, 5-6 Nisan 2018’ de II. Uluslararası Değerler Eğitimi Sempozyumu yapılmıştır. Türkiye’ de Eğitim Danışmanlığı ve Araştırma Merkezi (EDAM), değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu kurumlar, 2003 yılından günümüze uzanan süreçte Değerler Eğitimi Dergisini yayınlamaktadır (Demir, 2019). Türk Eğitim Sistemi’ nde ilk ve ortaöğretim örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak yürütülmektedir. Örgün eğitim; yaş grupları doğrultusunda hedeflere ulaşılması amaçlanan planların okul gibi eğitim kurumlarında okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim içinde barındıran programlı eğitimdir. Örgün eğitimde 12 yıl zorunludur. Yaygın eğitim örgün eğitimde yer almayan, örgün eğitimden ayrılan, meslekle ilgili yetkin kazanımlar elde etmeyi amaçlayan kişilere sunulan eğitimdir. Türkiye’ de eğitim merkezi sistemle yürütülmektedir. Bu merkez Milli Eğitim Bakanlığı’ dır. Okul öncesi eğitim, 0 - 6 yaş arası çocukların eğitim faaliyetlerini içermektedir. Okul öncesinde hedef, çocukların ilköğretime hazır hale gelmesini, ana dilini doğru kullanma becerisi kullanmasını sağlamaktadır. Okul öncesi eğitim anaokullarında, ilköğretime bağlı anasınıflarında,

ortaöğretime bağlı uygulama sınıflarında sunulmaktadır (Cihangir Tabak, 2019) . Zorunlu İlköğretim dönemi 6-13 yaş arasıdır. Devlet okullarında 8 yıl eğitim sunulur ve ücretsizdir. İlköğretim; 4 yıl mecburi ilkokul, 4 yıl mecburi ortaokuldan oluşmaktadır. İlköğretimin hedefi; çocukların etkin vatandaş olmaları için gerekli bilgi, beceri kazandırmaktadır. Ortaöğretim en az 4 yıllık mecburi örgün ya da yaygın genel, meslek, teknik kurumları içermektedir. Ortaöğretimin amacı; genel kültür kazandırmak, ilgi ve yetenekler doğrultusunda ülkenin ilerlemesinde etkili olacak eğitim vermektir. Yükseköğretim en az 2 yıldan oluşan eğitim kurumlarını içermektedir. Üniversite, fakülte, enstitü, yüksekokul gibi yükseköğretim kurumları bulunmaktadır. Yükseköğretimin hedefi; ilgi, yetenekleri doğrultusunda ülkemizin iş gücü ihtiyacına uygun insan yetiştirmektedir (MEB, 1973) . Türk Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen ve öğrencilerin edinmesi hedeflenen değerler şunlardır:

-Ülkesini sevme ve ülkesine yararlı olma

-Büyüklerini sevme ve saygılı olma

-Eskiden günümüze kalan eserlere değer verme, koruma

-Ailede saygı, sevgiye dayalı iklim oluşmasını sağlama

-Bilime, sanata ve bunları uygulayan bilim insanlarına, sanatçılara saygı duyma

-Merak etme, bilgiye ulaşmakta çabalama

-Doğaya, dünyaya önem verme

-Kitap okuma bilinci geliştirme

-Görevlerinin bilincinde olma (Sever, 2007) .

Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde, 1973 yılında ahlak dersi müfredata eklenmiştir (Öcal, 1998, s. 247) . Değerler Eğitimi Konulu Genelge yayımlanarak öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili neler yapmaları gerektiği, nelere dikkat etmeleri gerektiği açıklanmıştır. Değerleri edinen, kültürüne sahip çıkan vatandaşlar yetiştirmek amacıyla değerler eğitiminden yararlanılması gerekliliği açıklanmıştır (MEB, 2011) . 2000 yılında Eğitim Danışmanlığı ve Araştırma Merkezi (EDAM) değerler eğitimi ile ilgili araştırma yapmaktadır. 2003 yılında Değerler Eğitimi Merkezi (DEM) kurulmuştur. 4 aylık sürelerle DEM dergisi yayınlanmaktadır (Akbalık, 2012) .

Türkiye’de değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar 1924’ te hazırlanan “ İlk Mektepler Müfredat Programı ” ile yapılmıştır. Bireysel ve toplumla ilgili değerlerin kazanımların önemi açıklanmıştır. John Dewey 1926’ da Hayat Bilgisi Öğretim Programı’nda değerler eğitimine yer vererek, öğrencilerin sağlıklı karakter geliştirmelerine katkı sağlamıştır (Güven & Kaymakçı, 2016, s. 29-32) . 1943’ te gerçekleştirilen II. Milli Eğitim Şurası’ nda ahlakla ilgili maddeler yer almıştır. Ahlak Eğitimi Komisyonu kurularak Ahlaki Eğitim Belgesi hazırlanmıştır. Bu belgede Türk çocuğunun nasıl olması gerektiği belirtilmiştir (Dinç, 2008, s. 5) . 1962’ de 5 yıl boyunca uygulamaya konulan 1968’ de başlamak üzere 29 yıl uygulanan program kapsamında Sosyal Bilgiler Dersi’ nde saygı, hoşgörü gibi değerlerin önemine yer verilmiştir (Coşkun Keskin & Keskin, 2009, s. 82) . 1998’ de revize edilen program kapsamında derslerin amaçları kısmında sevgi, saygı, hoşgörü değerlerine yer verilmiştir (Yaşaroğlu, 2018, s. 728) . Türkiye’de 1995’ te “ Yaşayan Değerler Eğitimi Programı ” ile evrensel nitelikte değerlerin edinilmesinde etkinlik esasına dayalı uygulamaların yapılması anlayışı kabul edilmiştir (Cihan, 2014, s. 433) . 2010 Yılında gerçekleştirilen “ Değerler Eğitimi Uluslar Arası Konferansı ” yapılmıştır. Konferansta eğitim programları içerisinde değerler, sosyal medya ve değerler, değerlerin eğitime etkisi, psikolojik gelişime değer etkisi konuları yer almıştır (Dilmaç, 2010, s. 146-147) . 2018 yılında açıklanan öğretim programı adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik olmak üzere on kök değer açıklanmıştır (MEB, 2018) . Öğretmenlerin lisans eğitimi müfredatlarına “ Karakter ve Değerler Eğitimi ” dersleri eklenmiştir (Haskuş, 2021) .

Bireyleri bağımlılık boyutuna ulaşabilecek düzeyde olan sosyal medya kullanımdan uzaklaştırarak etkin değer kazanımını sağlamak için kitaplar çok önemlidir. Bireylerin hayal dünyalarında kitapla yolculuğa çıkarken aynı zamanda da karakterleri anlayarak değerleri fark etmekte, onları anlayarak ve içselleştirme fırsatı bulmaktadır. Kitaplar, bireylerin yazılan kurgu içine girerek olayları, kişileri anlamalarını sağlamaktadır. Eleştirel düşünerek yaşananları değerlendirme imkanı sunmaktadır. Günümüzde internetin kullanımının yaygınlaşmasıyla sosyal medyada geçirilen süre artmakta ve adeta sanal iletişim ve ilişkiler kurulmaktadır. Bu sanal ilişkilerde değerlerin çoğu zaman önemsenmediği gerçeği değerlerden uzaklaşan nesillerin ortaya çıkma tehlikesini yansıtmaktadır. Tam bu noktada ise okullarda verilen değerler

eğitiminin ne kadar önemli olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Yaşanan dönüşüm ve gelişimlere ayak uydurulurken bir yandan da kültürel birliğin en önemli öğesi olan değerlerin edinilmesi, davranışa dönüştürülmesi, korunması ve aktarılmasında değerler eğitimi çok önemli bir yere sahiptir. Değerler eğitimi sistemli bir şekilde eğitim kurumlarında verilmektedir. MEB' in iyi birey, etkin vatandaş yetiştirme hedefi değerler eğitimi ile desteklenmektedir.

1.20.1. İlköğretim Ders Programları ve Değerler Eğitimi

MEB tarafından yayımlanan öğretim programlarından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1. , 2. , 3. , 4. , 5. , 6. , 7. , ve 8. Sınıflar) (MEB, 2018) , Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) (MEB, 2018), Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 1, 2 ve 3. Sınıflar) (MEB, 2018), İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4. Sınıf) (MEB, 2018) , Matematik Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) (MEB, 2018) , Müzik Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) (MEB, 2018) , Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4. Sınıf) (MEB, 2018) , Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) (MEB, 2018) , değerleri içerecek bölümlerden oluşarak düzenlenmiştir.

1.20.2. Milli Eğitim Şuraları ve Değerler Eğitimi

Milli Eğitim Şuraları Milli Eğitim ile ilgili tavsiye kararlar almaktadır. Geçmişten günümüze kadar 20. Milli Eğitim Şurası düzenlenmiştir. Milli Eğitim Şuraları, çeşitli alanlar ile ilgili öneri niteliği taşıyan kararların alındığı uygulamalardır. I. Milli Eğitim Şurasında değerler eğitimi ile ilgili karar yer almamıştır (MEB, 1939) . II. Milli Eğitim Şurasında, ahlaki açıdan etkin bireyler yetiştirilmesine yönelik kararlar yer almıştır (MEB, 1943) . III. Milli Eğitim Şurasında öğrencilerin ahlaki olarak yetiştirilmesinde okul ve ailenin bir bütün olarak yer almasının gerekliliğine yönelik kararlar yer almıştır (MEB, 1946) . IV. Milli Eğitim Şurasında, demokrasi temelli unsurlar yer almıştır (MEB, 1949). V. Milli Eğitim Şurasında değerler eğitimi ile ilgili karar yer almamıştır (MEB, 1953) . VI. Milli Eğitim Şurasında ahlaki gelişim, kültür ve doğa sevgisine yönelik kararlara yer almıştır (MEB, 1957) . VII. Milli Eğitim Şurasında, kişilerin kendisini, topluma yarar sağlamalarına yönelik karar yer almıştır

(MEB, 1962) . VIII. Milli Eğitim Şurasında değerler eğitimi ile ilgili karar yer almamıştır (MEB, 1970). IX. Milli Eğitim Şurasında, ahlaklı olunması, bireysel ve toplumsal değer bilincine yönelik kararlar yer almıştır (MEB, 1974) . X. Milli Eğitim Şurasında değerler eğitimi ile ilgili karar yer almamıştır (MEB, 1981) . XI. Milli Eğitim Şurasında öğretmenlerin mesleki eğitimi ile ilgili karar yer almıştır (MEB, 1982) . XII. Milli Eğitim Şurasında etik eylemlerin gerçekleştirilmesi, demokrasinin eylemlerde esas alınması, sosyal yaşama uyum sağlama, sevgi değerinin benimsenmesine yönelik kararlar yer almıştır (MEB, 1988) . XIII. Milli Eğitim Şurasında demokrasi ve doğa bilinci ile ilgili kararlar yer almıştır (MEB, 1990). XIV. Milli Eğitim Şurasında yardımlaşma ile ilgili kararlar yer almıştır (MEB, 1993). XV. Milli Eğitim Şurasında sorumluluk, demokrasi ile ilgili kararlar yer almıştır (MEB, 1996). XVI. ve XVII. Milli Eğitim Şurasında insan hakları, demokrasi bilinci ile ilgili kararlar yer almıştır (MEB, 1999) . XVIII. Milli Eğitim Şurasında spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi ile ilgili kararlar yer almıştır. Milli ve evrensel değerler bütünlük halinde ele alarak “ Değerler ve Eğitim ” projesinin hayata geçirilmesi, projenin dört yıllık dönemlerde revize edilmesine yönelik karalar yer almıştır. XIX. Milli Eğitim Şurasında okul öncesi eğitimden başlanarak değerler eğitimi verilmesi kararı yer almıştır (MEB, 2014) . Belirli düzen ve hiyerarşi içinde değerler eğitimine programlarda bir öğe olarak yer verilmiştir.

1.20.3. 2023 Eğitim Vizyonu ve Değerler Eğitimi

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, 23 Ekim 2018’ de açıklanmıştır. Bu belge eğitim çalışmalarında yapılması planlanan değişim ve yenileşme çalışmalarını içermektedir. 2023 MEB Eğitim Vizyon Belgesi, bireylerin kendilerini tanıyarak milli, evrensel, manevi nitelikteki değerler ile bütünleşmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu bütünleşmenin sağlanması için öğretmen, öğrenci, ailenin işbirliği içinde olması çok önemlidir. 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde değerler eğitimi ile ilgili yer alan maddeler şunlardır:

-Bireysel özellikler esas alınarak eğitimde güzergah belirlenmelidir.

-Eğitim ile ulusal ve evrensel değerler kültür ile bütünleştirilmelidir (MEB, 2019).

Kişilerin karakter ve beceri esaslı tanınması önemlidir. Bireylerin kendilerini anlamaları eğitim yaşamlarında gidecekleri güzergahı belirlemede önemlidir.

-Milli, manevi, kültürle ilgili, ahlakla ilgili değerlerin bireylerin hayatlarında olması, eğitimin esasıdır.

-Eğitimle milli değerlerin yanında dünyada yer alan evrensel nitelikli değerlerde bireye verilmelidir (Haskuş, 2021) .

1.21. Değerler Eğitiminde Yaşanan Problemler

Toplum içerisinde yer alan değerler, bireyler tarafından farklı özelliklere göre kabul görebilmektedir. Değerler eğitimi ile ilgili problemleri aile ile ilgili problemler, öğretmenle ilgili problemler, farklı nedenlere bağlı problemler olarak kategorilendirilmektedir. Aile ile ilgili problemler, ailenin çocuğa gerekli değer kazanımı sağlayamamasıdır. Ailede gerekli değerlerin verilmemesine bağlı değer eksikliği probleme neden olmaktadır. Öğretmenle ilgili problem, öğretmenin değerler eğitimi ile ilgili rol model oluşturamamasıdır. Öğretmenin değerlerle ilgili söylem ve eylemlerinde tutarsızlık göstermesidir. Okullarda dayanışmaya bağlı ortam yaratmada yaşanan eksiklik probleme neden olmaktadır. Yaşanan bu tutarsızlık öğrencinin değeri içselleştirip davranışa yansıtmasında probleme neden olmaktadır. Farklı nedene bağlı problemler, öncelik olarak akademik başarıya önem verilmesine bağlı olarak değerler eğitiminin eksik sunulmasıyla oluşmaktadır (Yılmaz, 2016) . Değerler eğitimi ile ilgili yaşanan problemlere yönelik çözüm tavsiyeleri şunlardır:

-Değerler eğitimi ile ilgili öğretmenlik alanında üniversite eğitimi sırasında dersler ve öğretmen olan bireylere yönelik hizmet içi eğitimler verilmelidir.

-Eğitim kurumlarında değerlerin hakim olduğu iklim oluşturulmalıdır.

-Eğitim programları ve ders kitapları, materyallerden etkin yararlanılmalıdır.

-Değerler eğitimi ile ilgili bilimsel çalışmalar yapılmalıdır.

-Sosyal medya, televizyon programları ve değerler eğitimi bütünleştirilmelidir (Haskuş, 2021) .

1.22. Çocuk Kitapları

Çocuk tanımı Online Güncel Türkçe Sözlükte şöyledir:

“-Küçük yaştaki erkek veya kız

-Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak ” (TDKOnlineTürkçeSözlük, 2021) .

Çocuk kitapları, 2-14 yaş arasındaki çocukların yaş, ilgi, istek ve deneyimlerinin nitelikleri doğrultusunda meydana gelmiştir. Öykü, roman, masal gibi metin türleri ile çocukların hayal dünyalarına katkı sağlayacak eserler yazılmıştır. Çocuk kitapları, çocukların psikolojik, bilişsel, sosyal gelişim nitelikleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Çocuk kitapları çocukların keyifli zaman geçirmesine katkı sağlamaktadır. Çocuklar yaşama yönelik deneyimleri okuma fırsatı elde etmektedir. Eylem ve düşünce deneyimi kazanmalarına destek olmaktadır. Çocukların yaratıcı olmalarına, dil ve anlatım becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Ülkemizde Tanzimat dönemi çocuk kitaplarının ilk eserlerin verildiği dönemdir. Çocuk kitapları Şinasi, Recaizade Mahmut Ekrem, Ahmet Mithat tarafından çeviriler yoluyla ilk olarak edebiyatımıza girmiştir. Zamanla çocuklara yönelik eserler artarak devam etmiştir (Fırat, 2021) . Çocuk kitapları çocukların dil ve anlatım becerilerini geliştirerek, hayal güçlerini geliştirmekte, değerleri kazanıp eyleme dönüştürme sürecinde rehber olmaktadır. Öğrenciler çocuk kitaplarında yer alan kahramanlarla empati kurup, durum ve olaya yönelik farklı bakış açılarını işe koşarak düşünme becerilerini geliştirme fırsatı bulmaktadır. Çocukların kelime dağarcığı gelişirken bu kazanımlar sosyal iletişimine katkı sağlamaktadır. Hayatla ilgili az deneyime sahip çocukların kitaplar sayesinde okuyarak deneyim kazanmalarına destek olmaktadır (Çalık, 2021) . Çocuk kitaplarının hedefleri şöyle olmalıdır:

Çocukların psikolojik gereksinimlerine destek olmalıdır. Çocukların yaş ve kişisel özelliklerine bağlı beğenilerini önemsemelidir. Çocukların dil gelişimlerini desteklemelidir. Çocuğun çevresini anlamlandırmasına destek olmalıdır. Çocuğun sosyal gelişimini dikkate almalıdır. Çocuğun bilişsel gelişimini desteklemelidir. Kitap okuma alışkanlığı oluşturmalıdır. Karakter gelişimini desteklemelidir. Yaşam ile ilgili öğrencilere bilgiler sunmalıdır. Yaratıcılık becerisini geliştirmelidir. Dil ve anlatım becerilerini desteklemelidir. Kişisel ve sosyal deneyimler anlatılmalıdır. Kültürel öğelerin nesilden nesle aktarılmasını sağlamalıdır. Disiplinler arası yaklaşım temel alınmalıdır. Çocuğun yaş, gelişim özelliklerine uygun nitelikte olmalıdır (Demirkol, 2021) .

1.22.1. Çocuk Kitaplarının Nitelikleri

Eserler yazım, görsel, estetik açıdan çocuğa uygun olarak hazırlanmalıdır. Çocuğun gelişim nitelikleri göz önünde bulundurularak, çocuğun dil ve anlatım becerilerini uygun, geliştirici biçimde aktarılıp estetik hislerine hitap edecek eserler oluşturulmalıdır (Çalık, 2021) . Yazılan okuyucu kitlesine uygun dil ve anlatım kullanılmalıdır. Çocuğa uygun anlatıma sahip olmalıdır (Şirin, 2015, s. 154-157) . Kitaplar biçimsel olarak çocuğa uygun tasarlanmalı ve basılmalıdır. Çocuğun yaş, fiziksel gelişimine uygun, çocuğun kitabın sayfalarını çevirebileceği niteliklere uygun ebatlarda kitaplar oluşturulmalıdır. Çocukların kitaba yönelik ilgilerini canlı tutmak amacıyla farklı ebatlardaki kitaplardan yararlanılmalıdır. Yapıtların çeşitli ebatlarda olması çocuğun ilgisini canlı tutmaktadır. Çocuğa uygun niteliklere sahip kağıt kullanılmalıdır. 6 yaştan küçük çocuklar, naylon ve bezden oluşan kitaplar tasarlanmalıdır (Çakmak Güler & Geçgel, 2015, s. 198-199) . Sayfa dayanıklılığı, okunulabilirlik, etkin görüntü sağlaması sebebiyle I. hamur kağıt malzemeden oluşan yapıtlar oluşturulmalıdır. Kitap tercihinde ilk göze çarpan kitabın kapağıdır. Çocuğun ilgisini çekecek, çocukta kitabı okuma isteği uyandıracak kapak kullanılmalıdır. Kapak, kitabın konusunu, ana fikrini yansıtacak şekilde hazırlanmalıdır. Kapak karton yapıdan oluşmalıdır. İç kapak; basılan tarih bilgisi, basım yeri, basım sayısı, yayınevi bilgisi, iletişim bilgilerinden oluşmalıdır. Arka Kapak; kitabın fiyat bilgisi, denetime ait pul, yayınevinin diğer kitaplarla ilgili bilgilerinden oluşmalıdır. Kapak sayfası dayanıklı malzemeden yapılmalıdır. Sağlam ve çocuğun sağlığını olumsuz etkilemeyecek biçimde ciltleme yapılmalıdır. Yapıt içerisine yazılar ve resimler uyumlu bir biçimde yerleştirilmelidir. Çocuğun ilgisini çekmeyi destekleyecek nitelikleri sahip sayfa düzeni ile kitaplar hazırlanmalıdır. Görsel ve yazı uyumlu şekilde sayfada konumlandırılmalıdır. Satır aralıkları çocuğun yaşına ve gelişim özelliklerine uygun olmalıdır (Yılmaz, 2016, s. 61-72) . Satırların kullanımı çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Çocuğun yaşının ilerlemesine bağlı olarak yazılarda kullanılan punto küçülmelidir (Sever, 2007, s. 45) . MEB Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinde: " Diğer yapraklarda metin kısımlarının başlıkları dışında kalan bölümlerde resim altı yazıları, dipnotlar ve benzerinde kullanılan yazılar hariç ilkokul 1' inci sınıflar için yirmi, 2' nci sınıflar için on sekiz, 3' üncü sınıflar için on dört, 4' üncü sınıflar için on iki ve ortaokul 5' inci sınıflar için on bir, daha üst sınıflar

için ise on puntodan daha küçük harfler kullanılmaz. ” maddesi yer almaktadır (MEB, 2021) . Kitapta yer alan resimler kitabın konusuna, ana fikrine uygun olmalıdır. Sayfa düzenine uygun olarak sayfada resimler konumlandırılmalıdır (Çalık, 2021) . Çocuğun yaratıcı düşünmesine katkı sağlayacak, hayal gücünü geliştirecek resimlere yer verilmelidir. Resimler yapıtın konusuna uygun olmalıdır. Bireyin keyifli zaman geçirmesine katkı sağlamalıdır. Kullanılan resimler gerçeğin yanında yaratıcılık da içermelidir. İlgi çekici, dinamik resimler kullanılmalıdır. Kitaplar çocuğun anlama seviyesine uygun, tek bir konu içerecek şekilde hazırlanmalıdır. Açık, net, anlaşılır bir biçimde ana konu verilmelidir. Ahlaki, etik temalar çocuğa uygun biçimde yapıtta anlatılmalıdır. Tema çocukların anlayabileceği netlikte çocuğa uygun olarak kaleme alınmalıdır. Etkin şekilde aktarılmayan tema çocuğu olumsuz etkilemektedir (Çakmak Güler & Geçgel, 2015, s. 217-218) . Çocuğa kazandırılmak istenen değerler, bilgiler tema ile çocuğa aktarılmalıdır. Tema ile konu bütün olarak ele alınmalıdır. Konu, çocuğun farklı bakış açıları kazanmasına, empati kurmasına, estetik bakış açısı edinmesine, keyifli zaman geçirmesine katkı sağlamalıdır. Çocuğun ilgisine, ihtiyaçlarına uygun konulardan oluşan kitaplar oluşturulmalıdır. Kitaplarda durum ve olaylar belirli bir sıra ile verilmek istenen mesaja uygun olarak sunulmalıdır. Çocuğa uygun plan dahilinde kitaplar hazırlanmalıdır. Çocuklar kitaplarda yer alan karakterleri örnek almaktadır. Çocuğun benimseyip gelişimini destekleyici karakterlere kitaplarda yer verilmelidir. Karakter sayısı çocuğun yaş ve gelişim özellikleri doğrultusunda oluşturulmalıdır. Karakterler değerleri olan, davranışlarıyla değerleri yansıtan, kültürel öğelerine sahip çıkan, evrensel değerleri önemseyen kişiler olarak kurgulanmalıdır. Çocuk kitapları çocuğa uygun dil ve anlatıma sahip olmalıdır. Çocuğun ana dil becerisini geliştirici, kelime dağarcığını arttırıcı nitelikte eserler yazılmalıdır (Çalık, 2021) . Çocuklara bilgi vermeye, çocuğun yeni kazanımlar elde etmesine katkı sağlamalıdır. Gerçek ve gerçek dışı unsular kitap içerisinde orantılı bir şekilde, aşırıya kaçmayacak seviyede yer almalıdır. Çocukların karakterine, sosyal, psikolojik gelişimlerine yararlı olacak nitelikte oluşturulmalıdır. İkilemlerden yararlanılarak çocukların konuyu farklı düşünceler temelinde anlamlandırmasına katkı sağlayarak bilişsel gelişimleri desteklenmelidir. Kültürel ve evrensel değerler kitaplarda yer almalıdır. Toplumsal ve evrensel kurallara yer verilerek çocuğun toplumsallaşmasına katkı sağlanmalıdır. Çocukların sağlıklı olarak yetişmelerine destek olacak konu ve

anlatım temelinde kitaplar oluşturulmalıdır. Kitaplarda çocukların anlamını bilmedikleri kelimeler için açıklama bölümleri yer almalıdır. Yazım ve noktalama doğru bir şekilde yazıda yer alarak kitaplar oluşturulmalıdır. Soyutlamalara, çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine göre uygun yaş dönemine göre yer verilmelidir. Küçük yaş gruplarında bilişsel gelişim niteliklerine bağlı olarak soyutlamalardan kaçınılmalıdır. Halk arasında kullanılan jargonlardan, kinayelerden kaçınılmalıdır. Kitaplarda yer alan şahıs kadrosu, çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine göre belirlenmelidir. Küçük yaş gruplarına ait kitaplarda çok fazla şahıs yer almamalıdır (Sever, 2007, s. 49) .

1.23. Peyami Safa’ nın Hayatı

19. YY şairlerinden İsmail Safa ve Server Bedia Hanım’ ın çocuğu olarak 2 Nisan 1889’ da İstanbul Gedik Paşa’ da doğan Peyami Safa’ nın adı Tevfik Fikret tarafından kendisine verilmiştir. Şair ve Trabzonlu olan babası, İsmail Safa’ dır. Muallim Naci İsmail Safa için “Anadan doğma şair ” yorumunu yapmıştır. İsmail Safa II. Abdülhamit’ e muhaliftir, Boer-İngiltere savaşı sırasında İngiltere’ yi destekleyici söylemleri nedeniyle II. Abdülhamit tarafından Sivas’ a sürgüne yollanmıştır. 1901’ de Sivas’ ta Peyami Safa 2 yaşındayken ölmüştür (Başpınar, 1984) . Peyami Safa’ nın kardeşi yazar, gazetecidir. Babası, dedesi, amcası şairdir. Babasının ölümü üzerinden 10 ay geçtikten sonra Peyami Safa’ nın kardeşi de ölmüştür. Peyami Safa küçük yaşlarda sağlık sorunları yaşamaya başlamıştır. Sağ kolunda yaşadığı rahatsızlığa kemik veremi teşhisi konmuştur. Bu nedenle okuluna devam edemeyerek uzun zaman hastanede tedavi görmek zorunda kalmıştır. 9. Hariciye Koğuşu adlı kitabında yaşadığı bu hastalığının etkisi bulunmaktadır (Şahin, 2020) . Peyami Safa 1910’ da İstanbul Fatih ilçesinde yer alan Vefa İdadisi’ ne başlamıştır ancak ekonomik sorunlar, sağlıkta yaşanan olumsuzluklar gibi nedenlerle Vefa İdadisindeki eğitimini bırakmak zorunda kalmıştır (Göze, 1987, s. 8-9) . 1918 yılında Abisi İlhami Safa ile beraber “ 20. Asır ” gazetesini yayımlamaya başlamışlardır. Asrın Hikayeleri bölümünde Peyami Safa öyküler yazmıştır (Kozan, 2020). Bu yıllarda ilk öykü çalışması “ Piyano Muallimesi ”, ilk roman çalışması “ Eski Dost ” eserini, yine bu yıllarda “ Sakın Bu Kitabı Almayın ” öykü kitabını yazmıştır. Tiyatro alanında çalışmalarda bulunarak Darülbedayi sınavını kazanmış ancak buraya devam edememiştir. 13 yaşında I. Dünya Savaşı döneminde Posta Telgraf Nezareti’ nde memur göreviyle işe başlamıştır. Posta ve Telgraf Nezareti’nde memurluk ardından Boğaziçi Rehber- i İttihad Mektebi’ nde öğretmenlik

yapmıştır, bu sürede kendi kendine Fransızca dilini öğrenmiştir. Peyami Safa kendini eğitmek için çaba göstermiştir. Duyun- u Umumiye' de çalışmıştır. 23 yaşında ekonomik nedenlerle ilk romanı olan Doğu - Batı çatışması konulu Sözde Kızlar adlı kitabını yayınlanmıştır (Şahin, 2020) . 1914 yılı ile 1961 yılı arasındaki dönemde Peyami Safa adı dışında Bedia Servet, Server Bedi, Safiye Peyman, Çömez, Serazad isimleri ile yazı çalışmaları yapmıştır. 1950' de Bursa ilinden milletvekili adayı olmuş ancak kazanamamıştır. Peyami Safa' nın oğlu İsmail Merve Erzincan' da askerlik görevini yaparken hayatını kaybetmiştir. Eşi Nebahat Hanım rahatsızlanmıştır. Oğlunun hayatını kaybetmesinin ardından Peyami Safa' nın hastalığı ağırlaşmıştır. 1961 yılı 15 Haziran günü beyin kanaması geçiren Peyami Safa, hayatını kaybetmiştir (Kozan, 2020). 1 Nisan 1899' da İstanbul'da dünyaya gelen Peyami Safa, 15 Haziran 1961' de İstanbul 'da vefat etmiştir.

1.23.1. Peyami Safa' nın Edebi Hayatı

Peyami Safa sanatı kişisel ve amaç olmayan etkinlik olarak açıklamaktadır. Peyami Safa sanatın zıtlıklardan oluştuğunu söylemektedir. Peyami Safa' ya göre insanların iç sıkıntılarını, dertlerini anlatamayışları sanatın meydana gelme nedenidir. Peyami Safa' ya göre Batı ile bilgi alışverişi yapılması gerekmektedir. Bu alışverişin ne fazla ne az, dengeli olması gerektiğini savunmuştur. Peyami Safa; Nazım Hikmet, Nurullah Ataç gibi isimlerle politik kaynaklı tartışmalar yaşamıştır (Ay B. , 2018) .

Peyami Safa ile ilgili ünlü yazarların düşünceleri şöyledir:

Sanatla hayatın bu içli dışlılığını, birbirleriyle bu daimi alışverişini Peyami Safa kadar anlayan ve her yeni eserini bu anlayışın mukni bir vesikası olarak önümüze süren bir başka Türk romancısı tanımıyorum. Ve böyle bir romancıyı ferdi sahada savaş ve mahpus kalmayarak cemiyete taşar onunla kaynaşır, yekvücut olur. Peyami Safa bu sırra ermiş adamlardandır.

Cahit Sıtkı Tarancı

Kabaklı' nın anlatımıyla Peyami Safa'nın kişiliği şöyledir:

Peyami Safa'nın Batı' nın ilmini Doğu' nun manevi gücünü kaynaştırıp Türklere mahsus, yeni bir medeniyet sentezi ortaya çıkarmak istediğini bilhassa Avrupa karşısında düşülen aşağılık duygusunu milli onurumuz için zararlı

gören yazarın, fertler şahsiyet sahibi olduğu ölçüde yükseleceğine inandığını belirttiğini dile getirir.

Bu ifadelerde geçen şahsiyet sahibi sözcüğü, değerleri içselleştirip bunları hayatında uygulayan bireyler olmayı anlatmaktadır (Göze, 1987, s. 123-124) . 19. YY realist yazarlarının etkisiyle Maupassant biçiminde eserler kaleme almıştır. Eserlerinde kendi deneyimlerini, anılarını, yaşadıklarını eserlerine yansıtmıştır. Doğu ve batının birleşiminden oluşan dil ile eserlerini kaleme almıştır. Peyami Safa Arapça, Farsçadan aldığı kelimeleri dilimizle bütünleştirerek eserlerine yansıtmıştır (Özdoğan, 2019) . Cenap Şahabettin ile tartışmaları vardır. 1924' te Mahşer, Bir Akşamdı, İstanbul Hikayeleri, Süngülerin Gölgesinde eserlerini kaleme almıştır. 1925' te Peyami Safa, Server Bedi takma adıyla Cumhuriyet Gazetesi' nde yazılar yazmıştır. Peyami Safa' nın tartışmalar yaşadığı yazarlar şunlardır: Aziz Nesin, Nurullah Ataç, Muhsin Ertuğrul, Necip Fazıl, Nazım Hikmet (Yapıcıoğlu, 2020) . Peyami Safa, gazeteci ve romancı olarak tanımlanmaktadır. Peyami Safa İstanbul' u mekan olarak eserlerinde fazla kullanmıştır. Peyami Safa Alemdar gazetesinin öykü yarışmasında birinci olmuştur (Döner, 2019) . Dr. Abdullah Cevdet' in 1905' te Peyami SAFA' ya Petit Larousse hediyesiyle Fransızca öğrenmeye başlamıştır. Peyami Safa " Piyano Muallimesi " öyküsü ile yazarlığa adım atmıştır. 1912 yılında Eski Dost isimli roman denemesi kaleme almıştır. Keotan matbaasında çalıştıktan sonra Posta Telgraf Nezareti' nde memur olarak çalışmaya başlamıştır. 1917 yılında Boğaziçi Rehber- i İttihad Mektebi' nde öğretmenlik görevi yapmıştır. Sonra Duyun- u Umumiye de görev almıştır. 1925' te Cingöz Recai Kibar Dizi adlı 10 kitaptan oluşan polisiye romanlar yayınlanmıştır. 1937 yılında Nebat Hanım ile evlenmiştir. 1945 yılında yayınlanan Büyük Doğu dergisinde görev alan Peyami Safa; 1940 ile 1950 yılları arasında Çınaraltı, Vakit, Ulus dergilerinde yazılar kaleme almıştır. Peyami Safa 1953 yılında Türk Düşüncesi dergisini yayınlamaya başlayarak 1960 yılına kadar dergideki faaliyetlerine devam etmiştir (Ay B. , 2018). Peyami Safa' nın yazı yazdığı gazete ve dergi isimleri şunlardır: Tercüman- ı Hakikat, Tasvir- i Efkar, Düşünen Adam, Tercüman, Son Posta, Son Telgraf, Havadis, Cumhuriyet, Resimli Ay, Son Havadis, Milliyet, Akşam, Tasvir, Yeni Mecmua, Vakit, Hilal- ı Ahmer, Çınaraltı, Hafta, Tan, Hareket 1953 ile 1960 yılları arasında Türk Düşüncesi adlı dergiyi 63 sayı olarak çıkartmıştır.

Peyami Safa'nın romanlarının zamansal kategorilendirilmesi şöyledir:

1.Dünya Savaşı Zamanı: Canan, 9. Hariciye Koğuşu

İnkılaplar Zamanı: Sözde Kızlar, Fatih-i Harbiye, Şimşek, Bir Tereddütün Romanı, Bir Akşamdı, Biz İnsanlar, Mütareke Dönemi ve Sonrası

I.Dünya Savaşı' ndan Sonraki Zaman: Yalnızız, Matmazel Noraliya' nın Koltuğu

Maupassant' ın yazım biçiminden etkilenerek eserler meydana getirmiştir. Emile Zola, Aldos Huxley, Oscar Wild, Virginia Woolf gibi yazarların da etkisinde kalmıştır. Peyami Safa'nın Nazım Hikmet' e armağan ettiği otobiyografik eseri 9. Hariciye Koğuşu' nda hastalık dönemlerinin izleri yer almaktadır. Doğu ve Batı zıtlığını Fatih- i Harbiye eserinde işlemiştir. Materyalist, pozitivist düşünce yapısı ile Matmazel Noraliya' nın Koltuğu eserini kaleme almıştır. Peyami Safa eserlerinde doğu - batı kültürüne hem zıtlık hem bütünlük içerisinde yer vermiştir. Eserlerinde hastalıkları ele almış, yaşadığı zamanın toplumsal ruhsal, politik, iktisadi özelliklerini yansıtmıştır. Peyami Safa eserlerinde 1. ve 3. Tekil kişi ile anlatım yapmıştır. 9. Hariciye Koğuşu, Bir Tereddütün Romanı eserleri otobiyografi türünde yazılmıştır. Eserlerinde yer olarak çoğunlukla İstanbul kullanılmıştır. MEB tarafından öğrencilere önerilen 100 temel eser içerisinde Peyami Safa' nın Fatih- i Harbiye, 9. Hariciye Koğuşu kitapları yer almaktadır (Şahin, 2020) . 43 yılını yazmaya adamış olan Peyami Safa, fıkra, öykü, roman, makale türlerinde olmak üzere çok yapıt ortaya koymuştur. Yaşadığı hastalıklara bağlı olarak tıp bilgisini arttırmış ve bu bilgileri eserlerine yansıtmıştır. Nazım Hikmet, Necip Fazıl Kısakürek gibi yazarlar ile tartışmaları vardır. Abdullah Cevdet' in yönlendirmelerinden etkilenen Peyami Safa, pozitivizm akımını eserlerine yansıtmıştır. Yaşadığı geçim sıkıntısına bağlı olarak Sözde Kızlar romanını yazmıştır. Ekonomik olarak kazancını arttırmak amacıyla Server Bedi takma adını kullandığı Cingöz Recai Serisini yayımlamıştır (Kozan, 2020) .

1.23.1.1. Peyami Safa Eserleri

1.23.1.1.1. Roman

Hey Kahpe Dünya (1922) , Gençliğimiz (1922) , Sözde Kızlar (1923) , Şimşek (1923) , Bir Akşamdı (1924) , Cingöz Tehlikede (1924) , Süngülerin Gölgesinde (1924) , Mahşer (1924) , Süngülerin Gölgesinde (1924) , Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü (1925) , Cânân (1925) , Cingöz' ün Esrarı (1925) , Düşman Şakası (1925) , Zıpçıktılar (1925) ,

Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü (1925) , Canan (1925) , Alnımın Kara Yazısı (1926) , Aynalı Dolap (1926) , Ben, Sen, O (1926) , Cingöz Kafeste (1926) , Cingöz’ ün Kız Kaçırması (1926) , Cingöz’ ün Akıbeti (1926) , Kadın Cinayeti (1926) , Kanlıca Vak’ ası (1926), Kasa Başında (1926) , Kumaş Parçası (1926) , Nazar Boncuğu (1926) , Kadınlar (1926) , Son Muvaffakiyet (1926) , Tatavla Cinayeti (1926) , Tütüncünün Ölümü (1926) , Yangın Yerinde (1926) , Karım ve Metresim (1927) , Üç Buçuk Parmak (1927) , Soyulan İngiliz (1927) , Madam Civcivyan’ ın Gerdanlığı (1927) , Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (1930) , Atilla (1931) , Fatih- Harbiye (1931) , Sabahsız Geceler (1933) , Bir Tereddüdün Romanı (1933) , Amerika’ da Bir Türk Çocuğu (1934) , Bir Yarmış Bir Yokmuş (1934), Hep Senin İçin (1934) , Okkalık Kitap (1934) , 31. Sensiz Hayat (1934) , Arsen Lüpen İstanbul' da (1935) , Bu Kadın Kim? (1935) , Cingöz Recai’ nin Harikulade Sergüzeştleri (1935), Cingöz Recai’ nin Maceraları (1935) , Sinema Delisi Kız (1935) , Cumbadan Rumbaya (l936) , Serseri (1936) , Dizlerine Kapansam (1937) , Korkuyorum (1938), Şeytan (1938) , Uçurumda Bir Genç Kız (1940) , Yasemin Dalları (1940) , Deli Gönlüm (1941) , Rüya Gibi (1941) , Selma ve Gölgesi (1941) , Mavi Kelebek (1942) , Fırtına Gecesi (1943) , İkimiz (1943) , Kanlı Güller (1943) , Kucaktan Kucağa (1943) , Anadolu Kavağında Bir Cinayet (1944) , Ateş (1944) , Banka Soygunu (1944) , Cingöz Recai (1944) , Cingöz Geldi (1944) , Domuz Sokağı Vak’ ası (1944) , Elmaslar İçinde (1944), Esrarlı Dolap (1944) , Esrarlı Köşk (1944) , Ben Casus Değilim (1945) , Gece (1947) , Matmazel Noraliya’ nın Koltuğu (1949) , Uçan Gölgeler (1950) , Yalnızız (1951) , Beyaz Cehennem (1955) , Cingöz Merih’ te (1955) , Kral Faruğun Elmasları (1955) , Onunla Bir Gece (1955) , Biz İnsanlar (1959) , Sıcak Nefesler (1960) , Sultan Aziz’ in Mücevherleri (1962) , Üçümüz (1957) , Cingöz Recai’ nin En Son Maceraları (1962) (Düzce, 2008) .

1.23.1.1.2. Hikaye

Bir Mekteplinin Hatırası (1913) , Karanlıklar Kralı (1914) , Siyah-Beyaz Hikâyeler (1923) , Ateşböcekleri (1925) , Gençliğimiz (1932) , İstanbul Hikâyeleri (eski harf, tarihsiz) , Hikayeler (Halil Açıkgöz derledi, 1980) , Aşk Oyunları (Düzce, 2008) .

1.23.1.1.3. Tiyatro

Gün Doğuyor (1937 - 1938) (Göze, 1987, s. 17), Gezi Yazısı, Büyük Avrupa Anketi (1938) .

1.23.1.1.4. İnceleme Düşünce

Zavallı Celal Nuri Bey (1929) , Büyük Avrupa Anketi (1938) , Türk İnkılabına Bakışlar (1938) , Felsefi Buhran (1939) , Millet ve İnsan (1943) , Mâhutlar (1959), Sosyalizm (1961) , Mistisizm (1962) , Nasyonalizm (1962) , Doğu Batı Sentezi (1963) , Nasyonalizin - Sosyalizm - Mistisizm (1968 - üçü bir arada) , Osmanlıca - Türkçe Uydurmaca (1970) , Sanat - Edebiyat - Tenkit (1970) , Sosyalizm - Marksizm - Komünizm (1971) , Din - İnkılâp - İrticâ (1971) , Kadın - Aşk - Aile (1973) , Yazarlar - Sanatçılar - Meşhurlar (1976) , Eğitim - Gençlik - Üniversite (1976) , Asır, Avrupa ve Biz (1976) (Göze, 1987, s. 18) .

1.23.1.1.5. Ders Kitapları

Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabesi (1929) , Cumhuriyet Mekteplerine Alfabe (1929) , Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat - 1. Sınıf (1929) , Cumhuriyet Mekteplerine - 2. Sınıf (1929) , Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat - 3. Sınıf (1929) , Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat - 5. Sınıf (1929) , Yeni Talebe Mektupları (1930) , Büyük Mektup Numuneleri (1932) , Türk Grameri (1933) , Kıraat 3. Sınıf (1934) , Okul Grameri (1941) , Dil Bilgisi (1942) , Fransız Grameri (1942) , Türkçe İzahlı Fransız Grameri (1948, 1959) (Göze, 1987, s. 18) .

1.23.1.1.6. Kimdir Nedir Serisi

Musolini Kimdir? , Faşizm Nedir? , Karl Marks Kimdir? , Marksizm Nedir? , Rousseau Kimdir? , Liberalizm Nedir? , Atatürk Kimdir? , Kemalizm Nedir? , Ziya Gökalp Kimdir? , Türkçülük Nedir? , Machiavelli kimdir? , Makyavelizm Nedir? , Olivera Salazar Kimdir? , Korporatizm Nedir? , Roosevelt Kimdir? , Nev Deal Nedir?

(Göze, 1987, s. 17) .

1.23.1.1.7. Biyografiler

Büyük Halaskârımız Mustafa Kemal Paşa, Mübeccel Serdarımız Fevzi Paşa (Anadolu Gazalarındaki Mühim Hizmetleri - Resmi Tercüme- i Hâli ve Şahsiyeti) , İsmet Paşa - Çocukluğu ve Gençliği ve Orduda ve Anadol' daki Hayatı, Güzide Serdarımız Ali Fuat Paşa ve Pederi Mahrum İsmail Fazıl Paşa, Değerli

Kumandanlarımızdan Yakup Şevki Paşa - Anadolu'daki Büyük Hizmeti- Resmi Tercüme- i Hali ve Şahsiyeti, Muhterem Hey' et- i Vekile Reisimiz Rauf Bey, Değerli Kumandanlarımızdan Kâzım Paşa, İstanbul' un İlk Şerefli Mümessili Refet Paşa - Orduda, Anadolu' da ve İstanbul' da Faaliyeti- Tercüme- i Hâli Resmisi (Göze, 1987, s. 17) .

1.23.1.1.8. Tercümeler

Açlık (roman, Knut Hamsun' dan, 1934), Engerek Düğümü (roman, François Mauriac' tan 1934 - 1969), Bir Kadının Günahları (roman, J. Kessel' den Server Bedi adı ile adapte edilmiştir, 1944), Bozkurt Atatürk Hak. I. Cilt (H.C Armstong' dan 1955) (Göze, 1987, s. 18) .

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Problem Durumu

Hızla gelişen teknoloji ve yapılan bilimsel çalışmalar sonucunda dünyanın her yerinden bilgiye erişim hızlı olmaktadır. Ancak bu avantaj doğruluğunun yanlışlığının denetimi zor olan bilgi erişimi tehlikesiyle insanları karşı karşıya bırakmaktadır. Hızla artan bilgi selinde değerlerin ve kültürel öğelerin kaybolup yerine modern zamanın getirdiği ve doğruluğu yanlışlığı düşünülmeyen popüler kalıpların yerleşme ihtimali meydana gelmektedir. Bunun sonucunda olarak da geçmişini bilmeyen, değerlerini tanımayan, kendine yabancılaşan bireyler yetişmesi tehlikesi gün geçtikçe artmaktadır. Bu sayının artması sonucunda MEB, eğitim sistemine değerler eğitimi uygulamalarını eklemiştir. Bu sayede değerler eğitimi öğretim programı ile iç içe sistemli, planlı bir şekilde eğitim kurumlarında öğrencilere sunulmaktadır. En etkin şekilde değerlerin kazanıldığı derslerden biri de Türkçe dersidir. Metinler, kitaplar aracılığıyla öğrencilerin dil ve anlatım becerileri gelişirken bir yandan da değerleri kazanarak eylemlerine dönüştürme imkanı yakalamaktadır. Öğrencilerin en kolay ulaşabilecekleri materyallerden olan kitaplar ise değerler eğitiminde yararlanıldığında etkin değer kazanımını destekleyici araçlardan biridir. Bu araştırmanın amacı Peyami Safa'nın yazdığı çocuk kitaplarının değerler eğitimi bakımından incelenmesidir. Bu araştırmanın problemi: Peyami Safa' nın Server Bedi takma adıyla yazdığı kitaplarda yer alan değerler nelerdir?

Alt Problemler

1) Peyami Safa' nın yazdığı çocuk kitaplarında MEB 10 kök değeri ne oranda ve nasıl yer almıştır?

2) Değerler eğitimi sürecinde Peyami Safa' nın yazdığı çocuk kitaplarından yararlanılabilir mi?

2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın hedefi Peyami SAFA' nın Server Bedi takma adıyla yazdığı on çocuk kitabının kitaplarının MEB tarafından açıklanan 10 kök değer temelinde incelemektir. Araştırma daha önceden çalışılmamış on kitabı ele alması ve bu kitaplar üzerinde çalışması bakımından önemlidir. Araştırmada yer alan kitaplar değerler temelinde ilk kez bu çalışmada incelenmiştir. Bu çalışma değerler eğitimi alanında daha önce ele alınmamış kitaplara yer veren, bu kitaplarla ilgili önemli tespitler sunan ve incelenmemişi inceleyen bir araştırma olması yönünden özgün nitelik taşımaktadır. Çocuklar, aileler için en rahat ulaşma ve temin imkanına sahip materyallerden olan kitapların öğrencilerin etkin değer kazanımını destekleyici nitelikte olması değerler eğitimi için çok önemlidir. Türk Edebiyatı içinde önemli bir yeri olan Peyami Safa'nın kitaplarının bu çalışmada yer alması öğrencilerin değer kazanırken bir yandan da Türk Edebiyatı için önemli bir yazar olan Peyami Safa hakkında da bilgi sahibi olmasını sağlayacaktır. Bu araştırma Peyami SAFA tarafından Server Bedi takma adını kullanarak yazdığı 10 çocuk kitabını ilk kez değerler eğitimi temelinde incelenmesi yönünden öğrenciler, aileler ve araştırmacılar için önemli bir kaynaktır.

2.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Peyami Safa' nın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada araştırmanın kapsamı ilkokul döneminde yer alan çocuklar için kaynak oluşturacak Peyami Safa' nın Server Bedi takma adıyla yazdığı (Oğuz ve İnci, Yürekli Çocuklar, Halit ile Belma, İki Öksüz Arkadaş, Uçan Küheylan, Cesur Gemici, Küçük Kafadarlar, Beberuhi, Kuyuya Düşen Çocuk, Oduncunun Kızı) 10 kitap ile sınırlandırılmıştır.

2.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Nitel araştırma; nitel veri toplama yöntemlerinden doküman analizi, gözlem gibi tekniklerin yer aldığı araştırmalardır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 41) . Nitel araştırmada rakamsal bilgiler, sayımlamalar az oranda kullanılmaktadır (Karataş, 2015) . Yazılı kaynakların çözümlenmesi ile nesne, varlık, olay ile ilgili bilgi edinimi

süreçlerini içerecek şekilde yapılandırılan nitel araştırma yöntemi, doküman incelemesidir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.189) . Bu araştırmada doküman incelenmesi kullanılmasının sebebi; yazılı kaynaklardan biri olan kitapların değerler temelinde incelenmesinde etkili sonuçları yansıtma özelliği göstermesidir. Araştırma kapsamında ele alınan 10 çocuk kitabının on kök değer temelinde çözümlenmesi doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirmeye uygun olması sebebi ile bu yöntemden yararlanılmıştır.

2.4.1. Araştırmanın Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Tekniği

Araştırma konusu ile ilgili literatür taraması ile çalışmaya başlanmıştır. Değer, değerler eğitimi, on kök değer, Peyami Safa konularını içeren kaynaklar incelenmiştir. Değerler Eğitimi konulu tezlere Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'nın Tez Merkezi'nden erişilmiştir. MEB Öğretim Programı' nda yer alan kök değerler incelenmiştir. TDK Online Türkçe sözlük, konu ile ilgili kitaplar, internet siteleri taranmıştır. Araştırmada yer alan kitapların yazarı Peyami Safa ile ilgili makaleler, tezler incelenmiştir. Toplanan verilere dayalı kaynakça oluşturulmuştur. Araştırmada yer alan Peyami Safa' nın kitapları temin edilmiştir. Araştırmada yer verilen kitaplarda yer alan değerlerle ilgili veriler kitaplar temelinde belirlenmiştir. Belirlenen değerlere ait çözümlemeler grafik ev tablolar ile sunulmuştur. Toplanan verilere, MEB TTKB tebliğinde yer alan 10 kök değer olan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerine ulaşılmıştır.

Tablo 2. 1: Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar

Değerler	Değerlerle İlişkili Bazı Tutum ve Davranışlar
Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma…
Dostluk	Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma…
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma…
Sabır	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme…
Saygı	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme…
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma…
Sorumluluk	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme…
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme…
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma…

Kaynak: (MEB, 2018)

2.4.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Peyami Safa’nın Server Bedi takma adıyla on çocuk kitabı oluşturmaktadır. Çalışmada Oğuz ve İnci, Yürekli Çocuklar, Halit ile Belma, İki Öksüz Arkadaş, Uçan Küheylan, Cesur Gemici, Küçük Kafadarlar, Beberuhi, Kuyuya Düşen Çocuk, Oduncunun Kızı kitapları çalışma grubunu meydana getirmektedir. Araştırma kapsamında ele alınan kitaplar ilkokul çağındaki öğrencilere yönelik çocuk kitabı olması nedeniyle araştırmada ele alınmıştır. Türkçe Ders Programında yer alan değerler ve seçilen kitaplar arasında bağlantı kurulma kolaylığı olması da bu kitapların araştırmada yer alma nedenlerindendir.

2.4.3. Araştırmada Kullanılan Analizler

Araştırmada betimsel analiz kullanılarak verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Betimsel analizde belirlenen amaç doğrultusunda veriler betimlenir, betimlenen verilerden yola çıkılarak açıklamalar, yorumlamalar, değerlendirmeler yapılır ve sonuca ulaşılır (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 241) . Araştırma kapsamında ele alınan çocuk kitapları okunmuş, on kök değer temelinde betimlemeler yapılmış, elde edilen veriler değerlendirilip sonuca ulaşılmıştır. Kitaplarda yer alan değer ifadeleri alıntı olarak sunulmuştur. Elde edilen veriler grafik, tablo kullanarak açıklanmıştır. Yapılan değerlendirmeler ve yorumlar temelinde araştırma sonucunda ailelere, öğretmenlere, araştırmacılara tavsiyeler sunulmuştur. Tüm bu yapılan çalışmaların betimsel analiz ile aktarılmasıyla mümkün olacağı için araştırmada betimsel analizden yararlanılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Araştırmanın Bulguları

Araştırmada elde edilen verilerle ilgili yorumlamalara bu bölümde yer verilecektir.

10 Kök değer kitapta şöyle yer almaktadır:

3.1.1. Oğuz ve İnci Kitabına Ait Bulgu ve Yorumlar

"Ben kendi başıma yola çıkarak hayatımı kazanmak istiyorum. " (Safa, 2018, s. 6) .

-Öz Denetim

-Sorumluluk

"-Hakkın var oğlum

Dedi. İstediğin yere gidebilirsin, çalışırsın; ben seni burada alıkoyamam, alıkoymaya da hakkım yoktur. " (Safa, 2018, s. 6) .

-Saygı

-Dürüstlük

"-Fakat nasıl temizleyeceksiniz? Kapıdan dışarı bir kürek pislik atarsanız, pencereden on kürek pislik girer. Fakat ben size usulünü öğreteyim. Küreği ters çeviriniz, sapıyla süpürünüz. " (Safa, 2018, s. 13) .

-Yardımseverlik

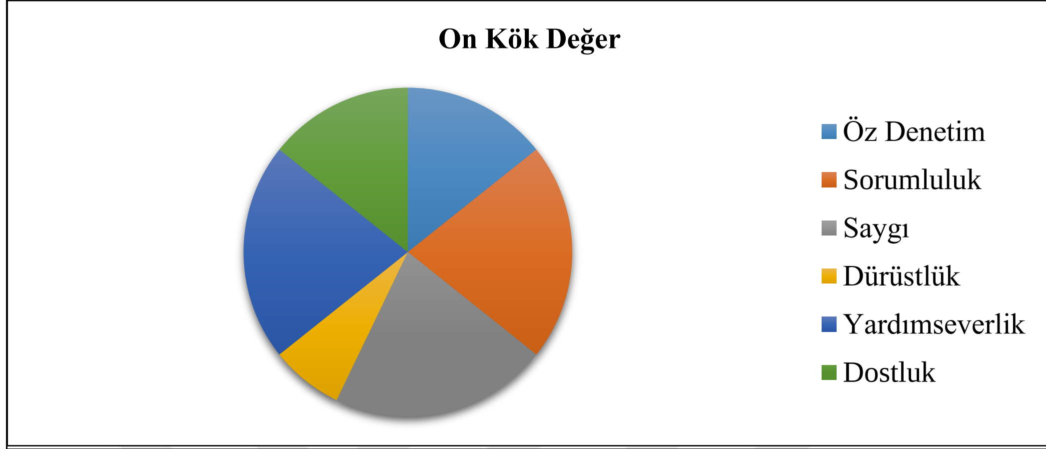
"Felaket zamanında kolay dostluk olur. " (Safa, 2018, s. 13) .

-Dostluk

“Karaya çıkınca Oğuz geminin tayfalarına teşekkür etmek için arkasına döndü. ” (Safa, 2018, s. 35) .

-Saygı

Şekil 3.1: Oğuz ve İnci Kitabında Yer Alan On Kök Değer

3.1.2. Yürekli Çocuklar Kitabına Ait Bulgular

10 Kök değer kitapta şöyle yer almaktadır:

“Hasta kadın da kendinden ziyade çocuklarını düşünerek,

-Ben ölürsem zavallı yavrucaklarım ne yapacaklar? diye ağlıyordu. ” (Safa, 2018, s. 7) .

-Sorumluluk

“Fakat Hulusi pek iyi biliyordu ki Allah, çalışmayanlara tembel oturanlara, vazifesini yapmayanlara katiyen yardım etmez. Ne yapıp yapıp çalışmak lazımdır. ” (Safa, 2018, s. 11) .

-Öz denetim

-Sorumluluk

“Hayır, Hulusi korkmaz ! Denize alışmamış bile olsa mademki sevgili annesini ve ablasını yaşatmak lazım, birçok tehlikelere katlanabilir. Gözünü dört açarak çalışabilir. ” (Safa, 2018, s. 11) .

-Öz denetim

-Sorumluluk

-Sevgi

Kapıcı, Hulusi'nin derdini dikkatle dinledikten sonra onu o kadar sevmiş, ona o kadar acımıştı ki, sulanan gözlerini mendiliyle kurulayarak:

-"Evladım ! Dedi Sen de benim bir çocuğum sayılırsın, ben sana hizmet etmek isterim, gel seni acentanın müdürüne götüreyim, ona da bana söylediklerini anlat, belki işin olur." (s.17). (Safa, 2018, s. 17).

-Sevgi

-Yardımseverlik

"Hayır! Dedi. Ben kazadan falan kokmam. Sizi yaşatmak için her şeye katlanacağım. " (Safa, 2018, s. 23) .

-Sabır

"Bunlara katlanırsam, annemle ablamı geçindirebilecek miyim? " (Safa, 2018, s. 26) .

-Sevgi

-Sabır

"Acenta ilk aylığıma mahsuben Hulusi' nin ailesine bir miktar para da vermişti. Bununla ilk tedarikler görüldü. " (Safa, 2018, s. 30) .

-Sorumluluk

-Öz denetim

"Vapur, boğazlardan Karadeniz' e çıkarken Hulusi' yle Necati artık iyice dost olmuşlardı. " (Safa, 2018, s. 39) .

-Dostluk

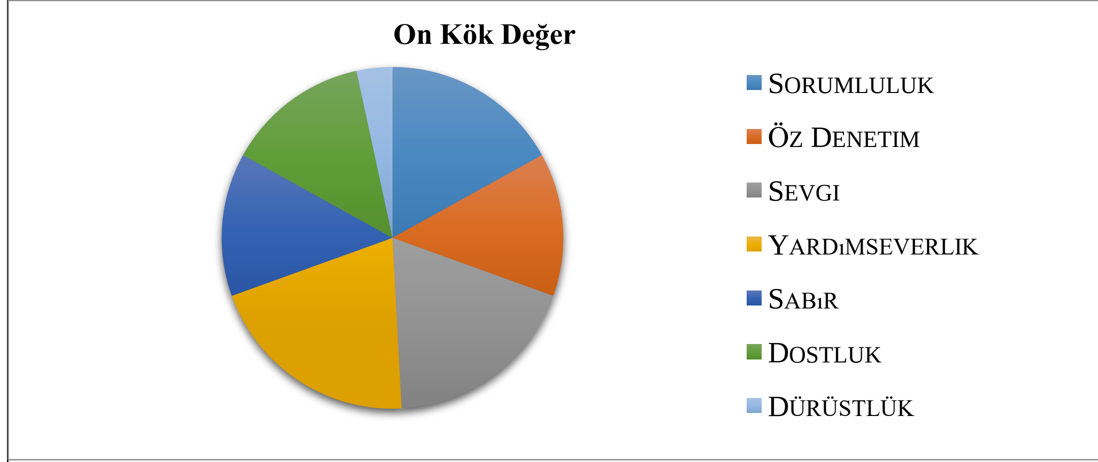
"-Borç bile olsa, kimseden para istemeye hakkımız yoktur. Çalışmadan kimsenin parasını almamalıyız. " (Safa, 2018, s. 52) .

-Dürüstlük

"-Hiç kimse bize iş vermek istemiyor. Çünkü memlekette işsizlik pek çokmuş. Biz yine de ümidimizi kesmedik. " (Safa, 2018, s. 54) .

-Sabır

Şekil 3.2: Yürekli Çocuklar Kitabında Yer Alan On Kök Değer

Şekil 3.2: Yürekli Çocuklar Kitabında Yer Alan On Kök Değer incelendiğinde: Yürekli Çocuklar kitabında on kök değere ait bulgulardan dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Adalet, saygı, vatanseverlik değerlerinin kitapta yer almadığı belirlenmiştir. Kitapta en fazla yer alan değer yardımseverlik en az yer alan değer dürüstlüktür. Kitap değerler bakımından çeşitlilik içermektedir.

3.1.3. Halit ile Belma Kitabına Ait Bulgular

10 Kök değer kitapta şöyle yer almaktadır:

"Annesi Belma' yı çok sever. " (Safa & Özeren, 2018, s. 5).

-Sevgi

"Belma zavallı çocuğa öyle acımış öyle acımıştı ki, elinden gelse hemen bu kulübeyi kıracak, Halit' i oradan kurtaracak, kendi evine götürecekti. " (Safa & Özeren, 2018, s. 11) .

-Yardımseverlik

"Dağ eteklerinde ne işim vardı? Evden niçin uzaklaştım, diye çırpınıyordu. " (Safa & Özeren, 2018, s. 18) .

-Öz denetim

"Halit zavallı arkadaşını kurtarmak için Kaya Bey' e bir şey söylemek istedi:

-Kaya Dayı, fıçıyı denize attırma. O fıçı günün birinde bize lazım olur. " (Safa & Özeren, 2018, s. 25) .

-Yardımseverlik

-Dostluk

“Zavallı Belma, ara sıra sesini keserek etrafa kulak veriyor, belki sandal yaklaşır diye bekliyordu. ” (Safa & Özeren, 2018, s. 34) .

-Sabır

“Bizim suçumuz yok ki ! ” (Safa & Özeren, 2018, s. 35) .

-Adalet

“Aferin oğlum, iyi ki haber verdin. Bak, eşkıyaların hepsini yakaladık. ” (Safa & Özeren, 2018, s. 49) .

-Adalet

-Yardımseverlik

-Dürüstlük

“Belma annesine kavuştu. Birbirlerine sarılarak ağladılar. ” (Safa & Özeren, 2018, s. 54) .

-Sevgi

“Şimdi Halit’ le Belma güzel güzel uslu uslu yaşıyorlardı. Evlerinden habersizce asla uzaklaşmıyorlardı. Annelerini seviyorlar ve hiçbir sözünden dışarı çıkmıyorlardı. ” (Safa & Özeren, 2018, s. 51) .

-Sevgi

-Sorumluluk

-Öz Denetim

Küçük Su Damlasının Serüveni

“Denizin yüzünde eğlenen su damlası güneşin ısısını çok sevdi. ” (Safa & Özeren, 2018, s. 53) .

-Sevgi

“Yaşlı su damlası ile küçük su damlası arkadaş oldular. ” (Safa & Özeren, 2018, s. 54) .

-Dostluk

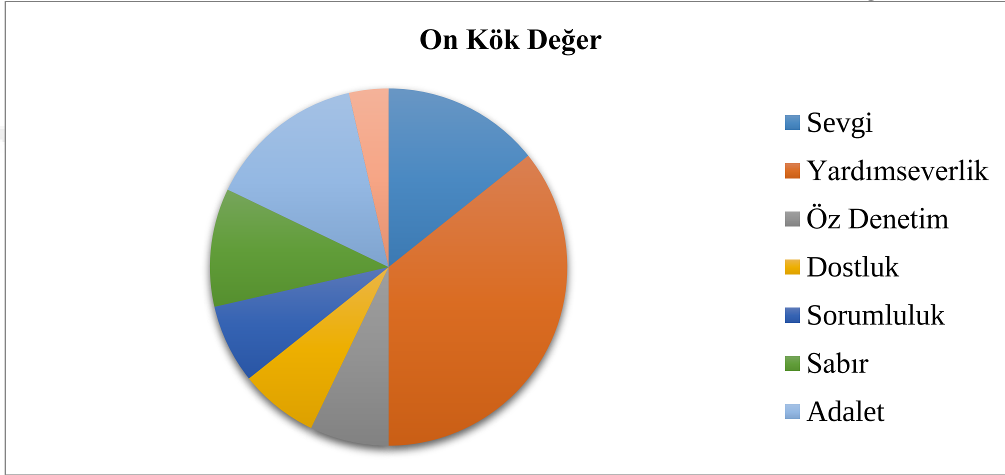
"Acaba bir gün engin denize yeniden kavuşabilecek miydi? Mavi sular gözünde tütmeye başladı. " (Safa & Özeren, 2018, s. 59) .

-Sabır

"Küçük su damlası uzun yıllar sırasını bekledi. " (Safa & Özeren, 2018, s. 62) .

-Sabır

Şekil 3.3: Halit ile Belma Kitabında Yer Alan On Kök Değer

Şekil 3.3: Halit ile Belma Kitabında Yer Alan On Kök Değer incelendiğinde: Halit ile Belma kitabında on kök değere ait bulgulardan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Saygı, vatanseverlik değerlerinin kitapta yer almadığı belirlenmiştir. Bu değerler kitapta şöyle yer almaktadır. Kitapta en fazla yer alan değer yardımseverlik en az yer alan değer dürüstlüktür. Kitap değerler bakımından çeşitlilik içermektedir.

3.1.4. İki Öksüz Arkadaş Kitabına Ait Bulgular

10 Kök değer kitapta şöyle yer almaktadır:

"Sabiha on iki yaşındaydı. Ne anası vardı ne babası. Dokuz yaşında öksüz kalmış, yaşlı bir kadının elinde büyümüştü. " (Safa, 2018, s. 5) .

-Yardımseverlik

-Sorumluluk

"Bazen zenginlerin evlerine gidiyor, gücünün yettiği kadar hizmet ederek üç beş kuruş kazanıyordu. " (Safa, 2018, s. 5) .

-Sorumluluk

“Bu kadın şimdiye kadar ona ne iyi bakmıştı. ” (Safa, 2018, s. 6) .

-Sorumluluk

-Yardımseverlik

“Komşular iyi insanlardı. Sabiha gibi öksüz bir kıza yardım etmek için bahçelerinden en güzel çiçekleri kopardılar, birer demet yaptılar, Sabiha’ ya vererek dediler ki:

-Her sabah bize uğra kızım, bu demetleri al. Biz sana çiçekler, toplar, hazırlarız. ” (Safa, 2018, s. 7) .

-Yardımseverlik

-Sevgi

“Sabiha ilk gün yirmi kuruşluk çiçek sattı. Ertesi gün yirmi beş kuruşa çıktı. Cuma günleri otuz kuruştan fazla para kazanıyordu. Böylece yaşlı kadına hem bir ekmek hem bir tabak yemek parası getiriyordu. ” (Safa, 2018, s. 8) .

-Sorumluluk

“Ali mahzun yüzüyle gülümseyerek uzaklara bakıyordu. Sabiha, bu çocuğu da kendisi gibi çalışarak para kazanıp evini geçindirdiğini öğrenince, ona hem acıdı hem sevdi. Ne iyi arkadaş! ” (Safa, 2018, s. 12) .

-Dostluk

-Sevgi

-Sorumluluk

“Tıpkı kendisi gibi… Demek ki Ali de her sabah erkenden kalkıyor gazetelerini koluna alıyor, mahalle mahalle dolaşıyor, evlere gazete bırakıyor, akşam olup sokaklar kalabalıklaşınca caddeye çıkıyor, yine gazete satıyor, ne kar ederse evine götürüp veriyordu. Tıpkı kendisi gibi… ” (Safa, 2018, s. 12) .

-Sorumluluk

-Öz Denetim

“O günden sonra Ali ile dost oldular. Her akşam tramvay bekleme yerinde buluşuyorlar, bazen birbirlerine küçük hikayeler anlatıyorlar bazen de dertlerini döküyorlardı. ” (Safa, 2018, s. 14).

-Dostluk

“O gün Cuma olduğu için Sabiha çok çiçek sattı. Parasının yarısını Ali’ye verdi. Gönlü rahat olarak evine döndü. ” (Safa, 2018, s. 24) .

-Yardımseverlik

-Dostluk

“Dükkanlardan hep bu iki arkadaşı çağırıyorlar, gazete ve çiçek istiyorlar bazen fazla para verip üstünü almıyorlardı. Sabiha ile Ali paranın üstünü geri vermek için uğraşıyorlar ama müşteriler:

-Dursun, yarın gazeteleri alır, ödeşiriz

Diyorlardı. Oysa ertesi gün yine para veriyorlardı. ” (Safa, 2018, s. 26) .

-Yardımseverlik

“Sabiha’nın teselli bulması kolay mı? Küçükken annesini babasını kaybetmiş, öksüz kalmış, yeryüzünde ona bu ihtiyar nine acımış, bir büyük anne gibi bakmış, beş yıldan beri her gün her gece birlikte yaşamışlar. İhtiyar nineyi unutmak mümkün mü? ” (Safa, 2018, s. 28) .

-Sevgi

-Yardımseverlik

“İki çocuk hemen mahallenin doktorunu getirdiler. Bu adam Ali’ den para almadı. İhtiyar babayı muayene etti, reçete yazdı.

Ali hemen sordu:

-Bu ilaç da pahalı mı?

Doktor acı acı güldü:

-Sen ver o reçeteyi, ben sana ilacı para vermeden alırım

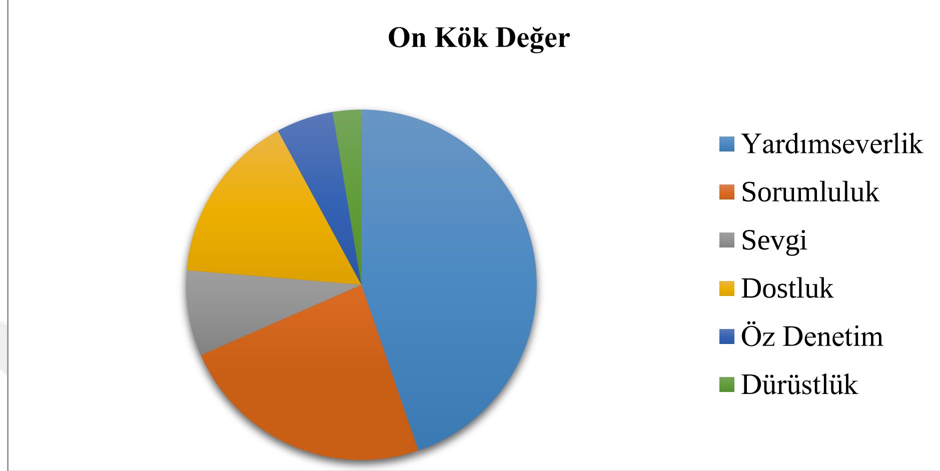
Dedi. ” (Safa, 2018, s. 35) .

-Yardımseverlik

“Bizi komşulara sorunuz. Onlar size doğrusunu söylerler. ” (Safa, 2018, s. 45) .

-Dürüstlük

Şekil 3.4: İki Öksüz Arkadaş Kitabında Yer Alan On Kök Değer

Şekil 3.4: İki Öksüz Arkadaş Kitabında Yer Alan On Kök Değer incelendiğinde: İki Öksüz Arkadaş kitabında on kök değere ait bulgulardan dostluk, dürüstlük, öz denetim, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Adalet, sabır, saygı, vatanseverlik değerlerinin kitapta yer almadığı belirlenmiştir. Kitapta en fazla yer alan değer yardımseverlik en az yer alan değer dürüstlüktür. Kitap değerler bakımından çeşitlilik içermektedir.

3.1.5. Uçan Küheylan Kitabına Ait Bulgular

10 Kök değer kitapta şöyle yer almaktadır:

“-Padişahım, bana karşı bu kadar cömertlik gösterdiğiniz için size teşekkür ederim. ” (Safa, 2018, s. 7) .

-Saygı

“Şehzade Sacir, memleketinden sevgili babasından ayrıldığı için kederlenmek mi yoksa böyle güzel bir saraya indiği için sevinmek mi lazım geldiğini anlamıyordu. ” (Safa, 2018, s. 14) .

-Vatanseverlik

-Saygı

“Sultan şehzadenin başından gelip geçen şeyleri öğrenince dedi ki:

-Korkma, bu sarayda senin demektir. Burada istediğin kadar otur. Sonra pederinin sarayını da arar, buluruz, oraya da beraber gideriz. ” (Safa, 2018, s. 15).

-Yardımseverlik

“Padişah oğlunu görünce sevincinden çıldıracak gibi oldu ayağa kalktı kollarını uzattı:

-Gel benim oğlum, sevgili evladım

Diye şehzadeyi kucakladı, yüzünü gözünü öptü ve sevincinden ağladı. ” (Safa, 2018, s. 18).

-Sevgi

“Nihayet tahta atın üstünde, şehzadeyle sultanın geldiğini görünce bütün şehirden ve bütün saraydan sevinçli alkışlar yükseldi. ” (Safa, 2018, s. 30)

-Sevgi

Ayıların Evi

“Annesi de diyordu ki:

-Nazan sen her şeyden önce kendi kendinin hizmetçisi olmalısın. Bir gün gelip kendi kendine muhtaç olacağını biliyor musun? Eğer insan kendi evini yine kendisi süzenlerse onu daha çok sever. İnan ki hizmetçileri olmayan insanlar, hizmetçileri olanlardan daha mutludurlar. Hem işleri de iyi görülür. ” (Safa, 2018, s. 33)

-Öz Denetim

-Sorumluluk

“Annem diyor ki:

-İnsan kendi işini kendi görmeli! ” (Safa, 2018, s. 35)

-Öz Denetim

-Sorumluluk

“Annesi ona dedi ki:

-Periler sana ders vermek istemişler, Nazan. Bunu her zaman hatırla. Ayıların evi sana her zaman hatırlatmalı, öğretmeli ki kendi işini kendin görmek, hiç kimseye muhtaç olmadan yaşamak, mutlu olmanın en iyi çaresidir. ’’ (Safa, 2018, s. 49).

-Öz Denetim

-Sorumluluk

Safa İle Cefa

“Çok eski zamanlarda adaletiyle ün salmış bir hükümdar vardı.”(Safa, 2018, s.50)

-Adalet

“Han sevindi, fukaraya sadaka dağıttı. ” (Safa, 2018, s. 51) .

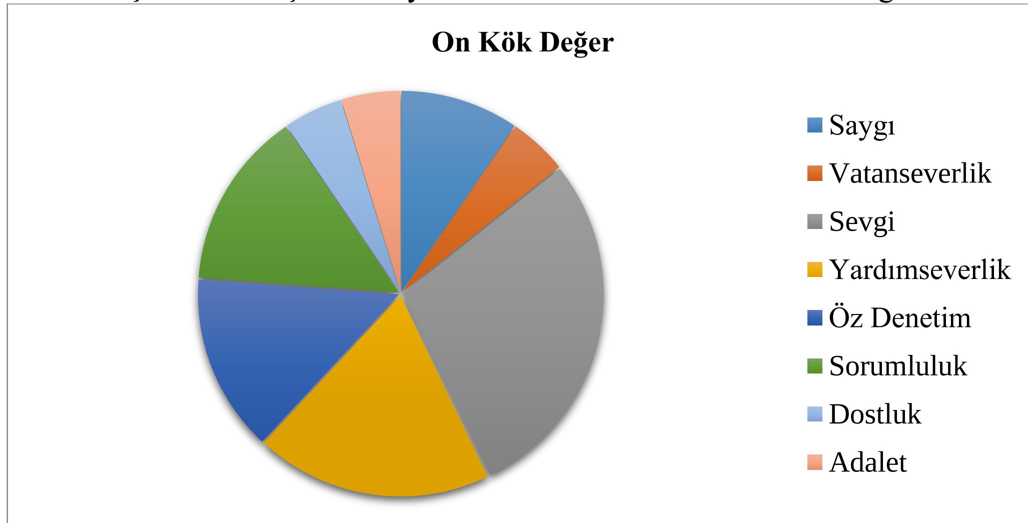
-Yardımseverlik

“Cefa kalktı, birbirlerine sarıldılar. Yakında bir eve gittiler. Safa, Cefa’ ya çorba içirdi, 1-2 gün zarfında kardeşini tedavi etti, sonra saraya geldiler. ” (Safa, 2018, s. 63).

-Yardımseverlik

-Sevgi

Şekil 3.5: Uçan Küheylan Kitabında Yer Alan On Kök Değer

Şekil 3.5: Uçan Küheylan Kitabında Yer Alan On Kök Değer incelendiğinde: Uçan Küheylan kitabında on kök değere ait bulgulardan adalet, dostluk, öz denetim, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Dürüstlük, sabır değerlerinin kitapta yer almadığı belirlenmiştir. Kitapta en

fazla yer alan değer sevgi en az yer alan değer vatanseverlik, adalet, dostluktur. Kitap değerler bakımından çeşitlilik içermektedir.

3.1.6. Cesur Gemici Kitabına Ait Bulgular

10 Kök değer kitapta şöyle yer almaktadır:

“Sendabat, pek cesur olduğu için seyahatlerinde başına ne kadar kaza gelmiş olursa olsun gözü hiç yılmamış, cesaretini daima muhafaza ederek, tehlikeden tehlikeye atılmıştı. ” (Safa, 2018, s. 5) .

-Öz Denetim

“Sendabat’ ı görünce, hepsi birden hayret ve sevinçle kollarını açarak üzerine koştular. Sendabat’ ı kucakladılar, yuvadan çıkardılar, yuvadan çıkardılar. ” (Safa, 2018, s. 17) .

-Yardımseverlik

Güvercinler Sarayı

“-Bu hayvan daha ölmemiş, git, merdivenin altında bir kafes var. Onu buraya getir, güvercini içine koyalım, yarasını saralım, iyileşseniz daha sonra sararız. ”

“Her ikisi birden hasta güvercinin yaralı başını merhemle sardı. ” (Safa, 2018, s. 33) .

-Yardımseverlik

“-Orada bizim, bütün güvercinlerin sarayı var. Padişahımız, meclisimiz, mahkemelerimiz, polislerimiz, okullarımız var. Ben seni oraya götürüp mahkemeye vereceğim. Çünkü sen başıma sopayla vurdun. ” (Safa, 2018, s. 37) .

-Adalet

“-Kaçma! Gel buraya! Kaçarsan cezan daha da ağırlaşır. Eğer dediklerimi yaparsan cezan hafifler. ”

“-Güvercin hakimler seni yargılasınlar. ” (Safa, 2018, s. 38) .

-Adalet

“Bazıları da:

“-Sen ne yaptın?

-Annemin dediklerini, yaptım. ” (Safa, 2018, s. 47) .

-Sorumluluk

“Güvercin başkan dedi ki:

- Doğru söyler ne kadar doğru konuşursa, cezan da o kadar azalır.” (Safa, 2018, s. 48) .

-Adalet

-Dürüstlük

“Bir daha hiçbir hayvana kötülük etmedi. Hatta bahçede yürürken karıncaları bile ezmemeye çalışıyordu. ” (Safa, 2018, s. 51) .

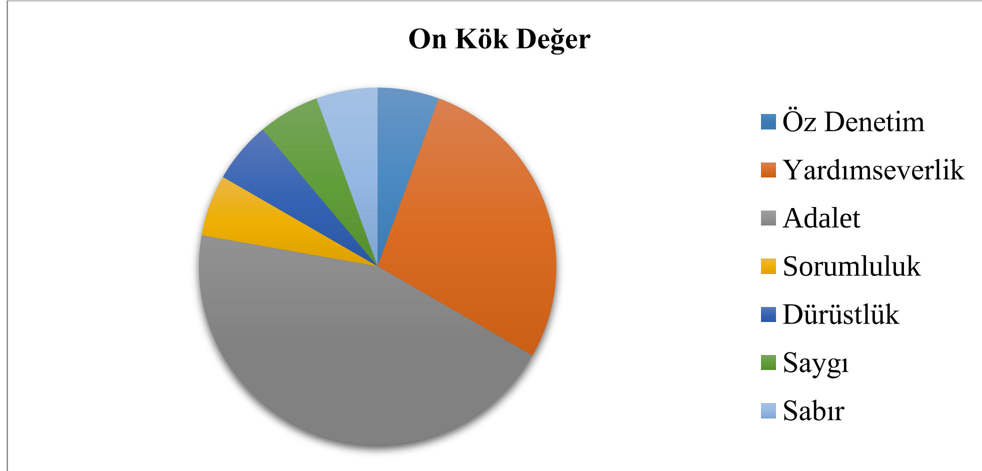
-Saygı

İnsan Mı Yılan Mı

“-Çocuğum şimdi sus. Her şey vakti gelince anlaşılır. ” (Safa, 2018, s. 58).

-Sabır

Şekil 3.6: Cesur Gemici Kitabında Yer Alan On Kök Değer

Şekil 3.6: Cesur Gemici Kitabında Yer Alan On Kök Değer incelendiğinde: Cesur Gemici kitabında on kök değere ait bulgulardan adalet, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sorumluluk, yardımseverlik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Dostluk, sevgi, vatanseverlik değerlerinin kitapta yer almadığı belirlenmiştir. Kitapta en

fazla yer alan değer adalet en az yer alan değer dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sorumluluktur. Kitap değerler bakımından çeşitlilik içermektedir.

3.1.7. Küçük Kafadarlar Kitabına Ait Bulgular

10 Kök değer kitapta şöyle yer almaktadır:

“Nihayet, ihtiyar bir emekli paşa, Salih’ e acıdı, onu evine aldı.”

“Ben seni beslerim, mektebe de veririm, büyütürüm, sana oğlum gibi bakarım; fakat ahlaksızlık etmeyeceksin! ”

“-Otururum amma benim bir de kız kardeşim var.

Paşa düşündü düşündü. Kansız ve zayıf parmaklarıyla beyaz sakalını okşadı, gülerek dedi ki:

-Pekala o da gelsin, ona da bakarım. ” (Safa, 2018, s. 7) .

-Yardımseverlik

-Dürüstlük

“Paşa çok iyi bir adamdı. Mahallenin fukaralarına yardım etmeyi, bayramlarda öksüz çocuklara hediye göndermeyi severdi. ” (Safa, 2018, s. 8) .

-Yardımseverlik

-Sevgi

“Hırsızlık dünyada en kötü huydur. Hükümet, hırsızları hapishaneye koyar. ” (Safa, 2018, s. 11) .

-Adalet

-Dürüstlük

“Feride’ nin vazifesi, misafir odalarının sofalarının eşyalarına konan tozları almaktı. Bir de yemekte büyük hizmetçilere yardım edecekti. ”

“Salih’ in vazifesi, ara sıra sokaktan ufak tefek satın alıp gelmek, bir de öğle üzeri damat beyin yemeğini dairesine götürmekti. ” (Safa, 2018, s. 12) .

-Sorumluluk

“Eğer biz bu evde uslu uslu oturur, söz dinler, fenalık yapmazsak, herkes bizi sevecek. ” (Safa, 2018, s. 14) .

-Öz Denetim

-Sevgi

“Salih Ağabey, ne fenasın. Bu kadar iyi insanların eşyası çalınır mı? ”

“-Hırsızlık hizmetçilikten daha mı iyi? Polislerin eline geçersek bizi hapse atarlar. Geçmezsek bile ahirette cehenneme gireriz. Hem de hırsızlık fena bir şey. Başkaları senin malını çalsa iyi mi olur? ” (Safa, 2018, s. 18) .

-Adalet

-Dürüstlük

“Kız kardeşi:

-Yapma Salih… Belki yakalanırız, sonra bizi buradan kovarlar, polise verirler.

Diyordu. ” (Safa, 2018, s. 23) .

-Adalet

-Dürüstlük

“Fakat fenalar hiçbir zaman cezasız kalmazlar. ” (Safa, 2018, s. 42) .

-Adalet

“Hırsızlık edenlerin sonu gelmez, hırsızlar günün birinde mutlaka felakete uğrarlar. ”(Safa, 2018, s. 57) .

-Adalet

-Dürüstlük

Makarnaların Seyahati

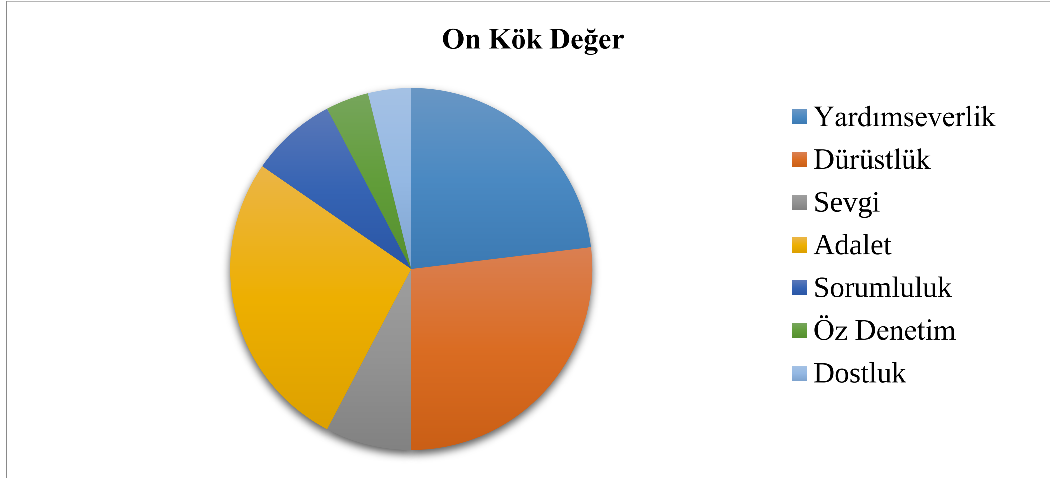
“Öyle ise sen bizim felaket arkadaşımızsın. ”

-Dostluk

“İsterseniz ben size bu aletin nasıl kullanıldığını gösteririm. ” (Safa, 2018, s. 59).

-Yardımseverlik

Şekil 3.7: Küçük Kafadarlar Kitabında Yer Alan On Kök Değer

Şekil 3.7: Küçük Kafadarlar Kitabında Yer Alan On Kök Değer incelendiğinde: Küçük Kafadarlar kitabında on kök değere ait bulgulardan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Vatanseverlik, sabır, saygı değerlerinin kitapta yer almadığı belirlenmiştir. Kitapta en fazla yer alan değer dürüstlük adalet en az yer alan değer sevgi, öz denetim, dostluktur. Kitap değerler bakımından çeşitlilik içermektedir.

3.1.8. Beberuhi Kitabına Ait Bulgular

10 Kök değer kitapta şöyle yer almaktadır:

“Sade bu kadar olsa iyi: Sarayın içinde su da yoktu. Hep yağmur bekliyorlardı ve yazın havalar kurak giderken, ellerini yıkayacak su bile bulamıyorlardı.”. (Safa, 2018, s. 6).

-Sabır

“Köylünün üç oğlu da şanslarını denemek için padişahın sarayına gitmek üzere yola çıkmışlardı. ” (Safa, 2018, s. 9) .

-Sorumluluk

“-Affedersiniz Efendim, bir padişah verdiği sözde durmalıdır. ” (Safa, 2018, s. 20)

-Sorumluluk

-Dürüstlük

“Beberuhi yerlere kadar eğilerek selam verdi.”(Safa, 2018, s. 36) .

-Saygı

“Beberuhi’ nin babası da köyünden çağrıldı ve ihtiyarlığını sevgili oğlu ve geliniyle çok bahtiyar geçirdi. ” (Safa, 2018, s. 42) .

-Sevgi

-Yardımseverlik

İhtiyarın Esrarı

“Emine hem evine hem çocuğuna bakıyordu. ” (Safa, 2018, s. 43) .

-Sorumluluk

“-Karnın mı aç çocuğum? Dedi.

Dilenci çocuğun sararmış ve zayıf yüzünde utanç ve korku vardı.

Ahmet Efendi tekrar konuştu.

-Karnın açsa benimle beraber gel, birlikte yemek yiyelim. ” (Safa, 2018, s. 45) .

-Yardımseverlik

“-Mademki sana rast gelmiştir, artık yalnız değildir. Sen onun babası olursun.

İhsan’ ı elinden tutarak sordu:

- Bende senin annen olayım, ister misin?

Ona birlikte dua ederiz. Ben de seni çok severim. ” (Safa, 2018, s. 49) .

-Yardımseverlik

- Sevgi

“Bir cuma günü üçü birden yemek yerlerken, kapı çalındı. İhsan kapıyı açmaya koştu ve geri gelerek dedi ki:

-Kapıyı bir Hacı gelmiş, misafir olmak istiyor. Ahmet Efendi ile karısı iyi insanlar oldukları için misafiri içeri aldılar. ” (Safa, 2018, s. 50) .

-Yardımseverlik

“İhsan babasının yardımıyla kolayca girdi. ” (Safa, 2018, s. 54)

- Yardımseverlik

“-Sizin babanız anneniz, sizi yıllardan beri arıyorlar. ” (Safa, 2018, s. 56)

-Sabır

Rüzgârın Dostluğu

“-Peki… Kalk da ben sana yolu göstereyim.

Rüzgar öne düştü ve Aydemir’ e yol gösterdi. ”

“Bazı bayırları, tepeleri çıkarken rüzgar Aydemir’ e yardım etmek için onun arkasına geçiyor, onu sırtından belinden itiyordu. ” (Safa, 2018, s. 63) .

- Yardımseverlik

“Geçtikleri yerde bütün çiçekler otlar, ağaçlar hürmetle eğiliyorlar, onları selamlıyorlardı. ”

“Yıldız Aydemir’ i görünce sevincinden deli olmuş kardeşinin boynuna sarılarak onu öpmeye başlamıştı. ”

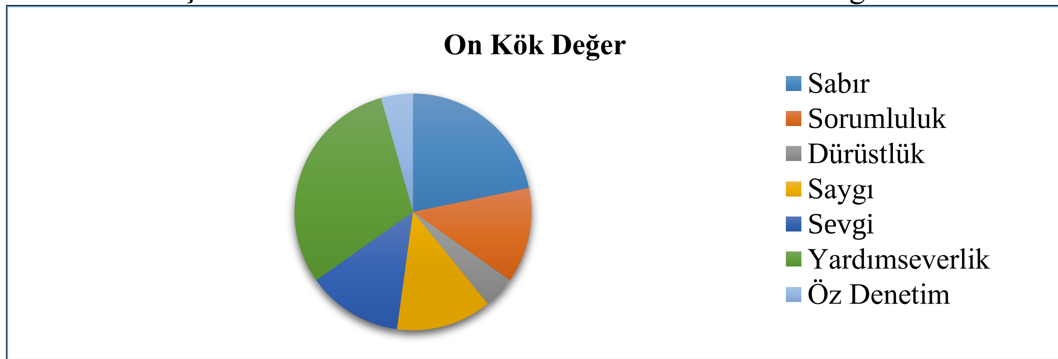
“İki kardeş de hatalarını anladılar ve kendilerini birbirlerine kavuşturan rüzgara teşekkür ettiler. ” (Safa, 2018, s. 64) .

-Sevgi

-Saygı

-Öz Denetim

Şekil 3.8: Beberuhi Kitabında Yer Alan On Kök Değer

Şekil 3.8: Beberuhi Kitabında Yer Alan On Kök Değer incelendiğinde: Beberuhi kitabında on kök değere ait bulgulardan dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Adalet, dostluk, vatanseverlik değerlerinin kitapta yer almadığı belirlenmiştir. Kitapta en fazla yer alan

değer yardımseverlik en az yer alan değer dürüstlük, öz denetimdir. Kitap değerler bakımından çeşitlilik içermektedir.

3.1.9. Kuyuya Düşen Çocuk Kitabına Ait Bulgular

10 Kök değer kitapta şöyle yer almaktadır:

“Hata ettim, hata… ” (Safa, 2018, s. 11) .

-Dürüstlük

“-Hilmi kalk, şu minderin arkasına saklan.

Elinden tutarak Hilmi’yi minderin arkasına sakladı. ” (Safa, 2018, s. 11) .

-Yardımseverlik

“O köpek kötü hayvandır. ” (Safa, 2018, s. 20) .

-Dürüstlük

“Hilmi ağlayarak derdini anlattı. Kaplan üzüldü, çocuğa acıdı:

-Peki ben seni kurtarırım sırtıma bin

Dedi. ” (Safa, 2018, s. 27) .

-Yardımseverlik

“Çocuk omuzlarını kasarak geri çekilince hayvan:

-Korkma

Dedi

-Ben seni kandırmaya gelmedim. Sana Yıldız Sultan’dan selam getirdim. ” (Safa, 2018, s. 29) .

-Dürüstlük

“-Bak yanımda arkadaşlarım var.

Hilmi baktı. Yıldız Sultan’ ın yanında köpekle kaplan vardı. ” (Safa, 2018, s. 32)

-Dostluk

“Yalnız köpeğin kulakları dışarıdaydı. O ara sıra gözlerini yana çevirerek ormanı dinliyor, burnuyla koku almaya çalışıyordu. ” (Safa, 2018, s. 33).

-Sorumluluk

“Hilmi gördüğü o rüyadan sonra Hanım ninesinin her sözünü dinledi. Her dediğini yaptı ve bir daha kötü rüya görmedi. ” (Safa, 2018, s. 38) .

-Öz Denetim

Hızır Yetiş

“Kimisi evinin damını aktarmak ister kimisi düğünü olacak oğluna bir göz küçük bir ev yapmak isterdi. ”

-Yardımseverlik

-Sorumluluk

“Oğlan elini boyunduruluğun ortasına atmış, öküzlere kılavuzluk ediyordu.” (Safa, 2018, s. 41) .

-Sorumluluk

-Öz Denetim

“Sarı öküzün boynu bağları ile iyice sıkışmıştı. Boğulmak üzereydi. Oğlan öküzü bağından açmaya çalıştı. ”

“Evde zavallı bir anası ve iki küçük kız kardeşi vardı. Onların umuduydu. Büyüyecek ve onları zalim ağaların zulmünden kurtaracaktı. Kaçmak fikrinden böylece caydı. ” (Safa, 2018, s. 44) .

-Yardımseverlik

-Sorumluluk

-Öz Denetim

“Zeynel ve Bekir köyün en güçlü adamlarıydı. Tomrukları çeken zincire asıldılar. Sürüterek karşıya geçirdiler. Bir meşale çıra yakarak oğlanın eline tutuşturdular. Çıranın ışığında öküzün ayaklarını incelediler. Çok şükür kırık mırık yoktu. Sürütmeleri bağladılar ve öküzleri koştular. Oğlanı yola çıkardılar. Nereden gideceğini anlattılar. ”

“Adamlar koşup geldiler. Önce sürütmeleri çözdüler. Başta kalan öküzler destek verdiler. Sarı öküz son bir silkinişle bataklıktan kurtuldu. ” (Safa, 2018, s. 48) .

-Yardımseverlik

Tarhana Çorbası

“Kah çarşı pazar dolaşır, esnafın durumunu inceler kah sokak aralarında gezinir insanların geçim sıkıntısı var mı yok mu gözlerdi. ”

“-Sultanım, darhane çorbasıdır. Buyur ye. Bundan aziz yemeğim, senden aziz konuğum yoktur.

Dedi. ’’ (Safa, 2018, s. 49) .

-Saygı

-Yardımseverlik

-Sorumluluk

Haddini Bilmeyen Çırak

“Medresenin o devrin şaheserleri arasına girmesi için memleketin en iyi ustalarını çağırır. ” (Safa, 2018, s. 55) .

“Kısacası bir çırak için usta, babadan sonra gelen en büyük atadır. ”

-Saygı

-Sorumluluk

“Minarelerin birini sen beze birini ben, dikkat et ha! ” (Safa, 2018, s. 57) .

-Sorumluluk

“Bu arada çırak ustasını memnun etmek için o kadar özeniyormuş ki, yaptığı minare diğerinden daha güzel oluyormuş. ” (Safa, 2018, s. 58) .

-Sorumluluk

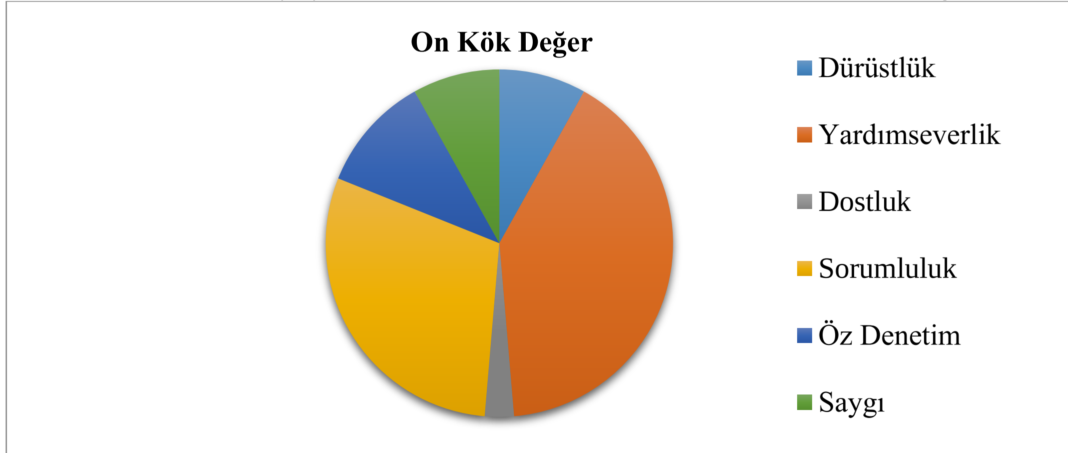
-Öz Denetim

“-Minareler bu haliyle kalsınlar. Onları görenler ustalarına, hocalarına saygı göstermenin erdemini hatırlasınlar

Buyurmuş. ” (Safa, 2018, s. 62) .

-Saygı

Şekil 3.9: Kuyuya Düşen Çocuk Kitabında Yer Alan On Kök Değer

Şekil 3.9: Kuyuya Düşen Çocuk Kitabında Yer Alan On Kök Değer incelendiğinde: Kuyuya Düşen Çocuk kitabında on kök değere ait bulgulardan dostluk, dürüstlük, öz denetim, saygı, sorumluluk, yardımseverlik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Adalet, sabır, sevgi, vatanseverlik değerlerinin kitapta yer almadığı belirlenmiştir. Kitapta en fazla yer alan değer yardımseverlik en az yer alan değer dostluktur. Kitap değerler bakımından çeşitlilik içermektedir.

3.1.10. Oduncunun Kızı Kitabına Ait Bulgular

10 Kök değer kitapta şöyle yer almaktadır:

"Hasan Ağa ile karısı bu zahmetlere pek güç katlanıyorlardı. " (Safa, 2018, s. 5) .

-Sabır

"Hah! dedi, işte ben bu dalları, odun parçalarını toplar pazara götürür satar, akşama yiyecek çıkarırım. " (Safa, 2018, s. 6) .

-Öz denetim

-Sorumluluk

""Bari ayrı ayrı küçük paketler yapayım da öyle taşıyayım! " dedi. '' (Safa, 2018, s. 7) .

-Öz denetim

"Başka hiçbir tarafta o kadar güzel dallar, kuru odun parçaları yoktu. Bunları gidip almak lazımdı. Yoksa o gece yine aç kalırdık. " (Safa, 2018, s. 9) .

-Sorumluluk

“Eve bakmak külfeti Hüsniye’nin üstüne yüklendi. Evi toplamak, düzeltmek, ufak tefek nevalelerle sofrayı kurmak işini hep o görüyor, bir taraftan da koşarak dallar, kuru odun parçaları topluyor, pazara götürüp satıyordu. ” (Safa, 2018, s. 29) .

-Sorumluluk

“Nihayet, on sene bitti. ” (Safa, 2018, s. 31) .

-Sabır

Muradına Nail Olan Dilber

“Kız her zaman odasında oturarak nakış işlemekle vakit geçiriyordu. ”

“Sultanım sen 40 gün 40 gece bir cenaze bekleyeceksin ve ondan sonra muradına nail olacaksın. ” (Safa, 2018, s. 32) .

-Sorumluluk

-Sabır

“Ey sabır taşı, sen olsan buna nasıl sabredersin? ” (Safa, 2018, s. 38) .

-Sabır

“Ey sabır taşı, sen olsan buna sabreder misin? ”

“Ey sabır taşı sen sabredemedin çatladın. Ya ben nasıl sabredeyim? ” (Safa, 2018, s. 40) .

-Sabır

Muradına Nail Olmayan Dilber

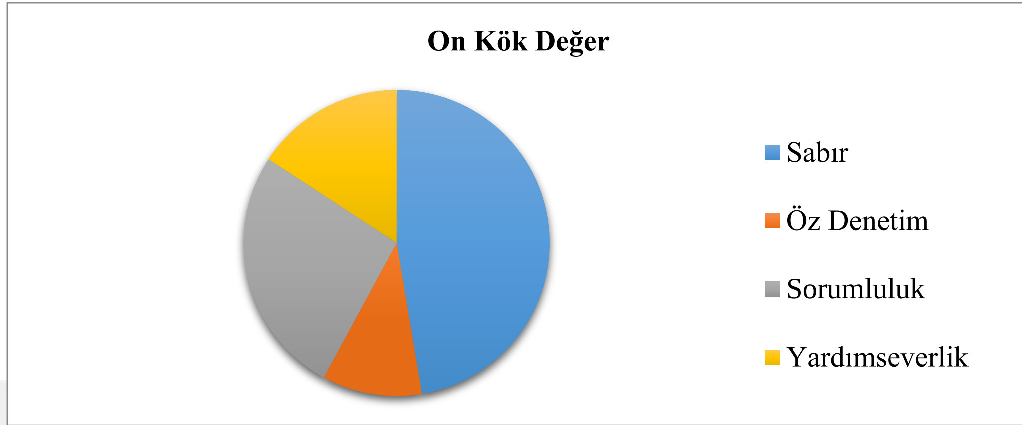
“Kocası hamamcı Ayşe Molla’ya gitti, karısının söylediklerini anlattı, Ayşe Molla da razı oldu: “Yarın gelsin! ” dedi. ” (Safa, 2018, s. 42) .

-Yardımseverlik

“Bu işin içinde bir iş var, hele sabredelim bakalım ne olacak. ” (Safa, 2018, s. 50).

-Sabır

Şekil 3.10: Oduncunun Kızı Kitabında Yer Alan On Kök Değer

Şekil 3.10: Oduncunun Kızı Kitabında Yer Alan On Kök Değer incelendiğinde: Oduncunun Kızı kitabında on kök değere ait bulgulardan öz denetim, sabır, sorumluluk, yardımseverlik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Adalet, dostluk, dürüstlük, saygı, sevgi, vatanseverlik değerlerinin kitapta yer almadığı belirlenmiştir. Kitapta en fazla yer alan değer sabır en az yer alan değer öz denetimdir. Kitap değerler bakımından çeşitlilik içermektedir.

Şekil 3.11: İncelenen Kitaplarda Yer Alan Değerler

Şekil 3.11: İncelenen Kitaplarda Yer Alan Değerler incelendiğinde: Çalışma kapsamında incelenen kitaplarda adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerinin yer tespit edilmiştir.

Kitaplarda öne çıkan değer yardımseverlik, en az yer alan değer vatanseverlik olduğu belirlenmiştir. Kitaplar on kök değer bakımından çeşitlilik içermektedir.

Peyami Safa'nın Server Bedi takma adıyla yazdığı kitaplar MEB tarafından açıklanan on kök değer temelinde incelenmiş, elde edilen sonuçlar aktarılmış, değerler eğitimi ile ilgili öneriler sunulmuştur. Oğuz ve İnci kitabında on kök değere ait bulgulardan dostluk, dürüstlük, öz denetim, saygı, sorumluluk, yardımseverlik değerlerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Sevgi, adalet, vatanseverlik, sabır değerlerinin kitapta yer almadığı belirlenmiştir. Kitapta en fazla yer alan değer sorumluluk, saygı, yardımseverlik en az yer alan değer dürüstlüktür.

Adalet değerinin yer aldığı kitaplar: Halit İle Belma, Uçan Küheylan, Cesur Gemici, Küçük Kafadarlar. Dostluk değerinin yer aldığı kitaplar: Oğuz Ve İnci, Yürekli Çocuklar, Halit İle Belma, İki Öksüz Arkadaş, Küçük Kafadarlar, Küçük Kafadarlar, Kuyuya Düşen Çocuk. Dürüstlük değerinin yer aldığı kitaplar: Oğuz Ve İnci, Yürekli Çocuklar, Halit İle Belma, İki Öksüz Arkadaş, Uçan Küheylan, Cesur Gemici, Küçük Kafadarlar, Beberuhi, Kuyuya Düşen Çocuk. Öz Denetim değerinin yer aldığı kitaplar: Oğuz Ve İnci, Yürekli Çocuklar, Halit İle Belma, İki Öksüz Arkadaş, Uçan Küheylan, Cesur Gemici, Küçük Kafadarlar, Beberuhi, Kuyuya Düşen Çocuk, Oduncunun Kızı. Sabır değerinin yer aldığı kitaplar: Yürekli Çocuklar, Halit İle Belma, Cesur Gemici, Beberuhi, Oduncunun Kızı. Saygı değerinin yer aldığı kitaplar: Oğuz Ve İnci, Cesur Gemici, Beberuhi, Kuyuya Düşen Çocuk. Sevgi değerinin yer aldığı kitaplar: Yürekli Çocuklar, Halit İle Belma, İki Öksüz Arkadaş, Uçan Küheylan, Küçük Kafadarlar, Beberuhi. Sorumluluk değerinin yer aldığı kitaplar: Oğuz Ve İnci, Yürekli Çocuklar, Halit İle Belma, İki Öksüz Arkadaş, Uçan Küheylan, Cesur Gemici, Küçük Kafadarlar, Beberuhi, Kuyuya Düşen Çocuk, Oduncunun Kızı. Vatanseverlik değerinin yer aldığı kitaplar: Uçan Küheylan, Cesur Gemici. Yardımseverlik değerinin yer aldığı kitaplar: Oğuz Ve İnci, Yürekli Çocuklar, Halit İle Belma, İki Öksüz Arkadaş, Uçan Küheylan, Küçük Kafadarlar, Beberuhi, Kuyuya Düşen Çocuk Kuyuya Düşen Çocuk, Oduncunun Kız.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1.Sonuç

Bu çalışmada Peyami Safa' nın Server Bedi takma adıyla çocuklar için yazdığı on kitap MEB tarafından açıklanan on kök değer temelinde incelenmiştir. Çalışma kapsamında incelenen kitaplarda adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerinin yer tespit edilmiştir. Kitaplarda öne çıkan değerin yardımseverlik, en az yer alan değerin vatanseverlik olduğu belirlenmiştir. Kitaplar on kök değer bakımından çeşitlilik içermektedir. Araştırma kapsamında ele alınan kitaplar, değerler eğitiminde yararlanılabilir niteliktedir.

Değerler eğitiminin öğrencilere kazandırılmasında en önemli araç Türkçe dersidir. Türkçe dersinde ise yararlanılan kitaplar, etkin değer kazandırılmasında destekleyici etkide bulunmaktadır. Bu çalışma Türkçe Öğretim programında belirlenen 10 kök değer temelinde belirlenen kitapların incelenmesi ve incelemeler doğrultusunda öneriler sunulması amacıyla gerçekleştirilmiştir. İnternet kullanımının artması, yanlış bilginin çoğalması sebebiyle gerek kitap okuma gerekse değer edinme daha önemli hala gelmiştir. Bu sebeple değerler eğitimi açısından doğru kitapların çocuklarla buluşturulması, etkin değer kazanımında önemlidir. Bu araştırma kapsamında ele alınan kitaplar değerler bakımından çeşitlilik içermektedir. Her kitap içerisinde birden fazla değer almaktadır. Öğrencilerin kitap içinde birçok değerle ilgili olayla karşılaşıp bunları birbirleriyle ilişkilendirmesi ve örneklerini okuyarak deneyimlemesi bu değerleri günlük hayatta uygulaması bakımından önemli bir kaynaktır. Her kitap içinde diğer değerlere oranla fazla yer alan baskın değer olması da çocukların kitap okurken sık sık bir değerle ilgili yaşantı örnekleri okuması ve o değeri içselleştirmesi bakımından etkin değer kazanımını destekleyici niteliktedir. 10 kitaptan oluşan bu seri, her kitapta

değerleri içererek birbirini destekleyici etkide bulunmaktadır. Türk kültürüne ait motiflerin ve yaşantıların yer alması, öğrencilerin ilgilerini çekerek, hayali karaktere de yer vererek değerleri anlatması öğrencilerin etkin şekilde değerleri edinmelerini desteklemektedir.

4.2 .Öneriler

Peyami SAFA' nın Server Bedi takma adıyla yazdığı kitaplardan değerler eğitiminde yararlanılmalıdır. Değerler eğitimi ailede başlayıp okul ortamında planlı bir şekilde devam etmektedir. Gerek ailede gerek okulda değerler eğitimine destek olacak şekilde bunlar ve benzeri kitaplardan yararlanılmalıdır. Yoğun teknoloji kullanımına bağlı olarak iletişimin azalması, bireylerin değerlerden uzaklaşmasına, yanlış değer kazanmalarına neden olmaktadır. Yaşanılan bu olumsuzlukların engellenmesi için çocukların etkin değer kazanımını destekleyici kitaplarla buluşmaları sağlanmalıdır. Okuma sevgisini ve etkin değer kazanımı destekleyen kitaplar birleştirilmeli ve çocukların okuması sağlanmalıdır. Değerler eğitimi için yararlı yayınlar çocuklara okutulmalıdır. Değerler eğitimi kapsamında okutulan çocuk kitaplarının ardından okunulanların draması, tartışmalar, görsel sanat çalışmaları, değerlerle ilgili slogan yazımı gibi etkinlikler yapılmalıdır. Öğretmenler ve aileler çocuklarına rol model olacak biçimde eylemlerde bulunmalıdır. Aile ve öğretmenlere değerler eğitimi ile ilgili seminer verilmelidir. Peyami Safa'nın Server Bedi Takma adıyla yazdığı kitapları değerler eğitimi kapsamında çocuklara okutulmalıdır.

4.2.1. Ailelere Öneriler

Çocuklara evde ve okullarda okutulacak kitaplar değerler eğitimi bakımından zengin olan kitaplardan seçilmelidir. Araştırmada incelenen kitaplar değer kazanımı ve dil becerilerinin gelişimi için kullanılabilir yapıdadır. Çocuklara açık, sade, anlaşılır, gelişimlerine uygun kitaplar okutulmalıdır. Peyami Safa' nın hikaye kitapları bu konuda yararlanılabilir yapıdadır. Araştırmada yer alan kitaplar açık anlatım, günlük yaşam tecrübelerini etkin dil ve anlatım ile değerlerin edinmesine katkı sağlayacak yapıdadır. Günümüzde yoğun olarak kullanılan akıllı telefonlar, sosyal medya platformları, çevirim içi oyunlar çocukların etkin değer kazanımlarını olumsuz etkilemektedir. Aileler çocuğun yaş, gelişim dönemine, çocuğun ilgisine uygun, değer kazanımını destekleyici kitapları çocuklarına temin etmelidir. Bu kitaplarla çocuğa ait bir ev

kütüphanesi kurularak değer kazanımını desteklemelidir. Değer bakımından zengin kitaplar çocuklara okutulmalı ve okunan kitaplar ile ilgili tartışmalar, okunan kitaplarla ilgili resim yapma, drama yapma gibi etkinlikler yapılmalıdır. Çocukların okuduklarını değerlendirebilecekleri konuşma ortamları oluşturulmalıdır. Aileler değerlerle ilgili çocuklara örnek olmalı, model oluşturacak davranış ve söylemlerde bulunmalıdır. Aile ve okul birlikte değerler eğitimi sürecinde yer almalıdır. Aileler değerler eğitimi bakımından eğitimlere katılmalı ve bu konuda farkındalık kazanmalıdır. Çocuğun okulu ile etkin iletişim kurulmalıdır.

4.2.2. Öğretmenlere Öneriler

Öğretmenler çocukların kendi gelişimine uygun, kitap okuma alışkanlığını geliştirici, çocuğun beğeni ve ilgisine uygun kitaplar belirleyerek çocuklara okutmalıdır. Okunan kitaplarla ilgili tartışmalar yapılarak değerlerin çocuklar tarafından anlaşılması, içselleştirilmesi sağlanmalıdır. Kitaplarla ilgili etkinlikler yaparak çocuğun değerleri deneyimlemesi sağlanmalıdır. Değerler eğitimi ile ilgili okunan kitaplarla ilgili drama çalışmaları, hikâye tamamlama, hikaye yazma, görsel sanat çalışmaları yapılmalıdır. Sınıfta değerler eğitimini destekleyici kitaplardan oluşan kitaplık oluşturulmalıdır. Çocuğun yaşadığı olaylar, okudukları kitaplardan yaptıkları çıkarımlar değerlerle ilgili kazanım ve derse dönüştürülmelidir. Öğretmenler okul içi ve okul dışı ortamlarda çocuklara değerler konusunda model oluşturacak eylemlerde bulunmalıdır. Değer kazanımını destekleyici söylem ve eylemlerle öğretmenler öğrencilere örnekler göstermeli ve örtük öğrenme kullanılarak değerleri kazanmaları desteklenmelidir. Değerler eğitimini tüm derslerin içerisinde yapılandırarak öğrencilere sunmalıdır. Değer edinimine yönelik kavram yanılgıları, yanlış öğrenmeler hızlı bir şekilde öğrencide kalıplaşmış bilgi, eylem haline dönüşmeden gerekli dönütlerle ve etkinliklerle öğretmen tarafından düzeltilmelidir. Değerler eğitimi sürecinde öğretmen, öğrenci, veli iş birliği sağlamalıdır. Okul içerisinde değerler eğitimi ile ilgili pano çalışmaları yapılmalıdır. Öğrenci velilerine yönelik değerler eğitimi konulu seminerler verilmelidir. Öğretmenler velileri değerler eğitimi konusunda bilgilendirme çalışmaları yapmalıdır. Değerler eğitimi konulu aile eğitimleri tasarlanmalı ve velinin süreç içerisinde aktif katılımının sağlanacağı eğitimler verilmelidir. Veli, öğrenci, öğretmen birleşimiyle tasarlanan değerler konulu etkinlikler gerçekleştirilmelidir. Öğretmenlere değerler eğitimi ile ilgili olarak öğretim kademesi temelli hizmet içi eğitimler verilmelidir.

4.2.3. Araştırmacılara Öneriler

Araştırmada yer alan kitaplar MEB' in 10 kök değeri bakımından zengin yapıdadır. Araştırma için bu kitaplar yararlanılabilir niteliktedir. Sosyal medya ile değerler bütünleştirilmelidir. Eğitim kurumları MEB amaçlarına bağlı olarak kurumlarında değerlere dayalı iklim oluşturmalıdır. Tüm paydaşların bu iklim içerisinde değerlere uygun hareket etmeleri sağlanmalıdır. Değerler ve değerler eğitimi ile ilgili daha çok araştırma yapılmalıdır. Değerler eğitimini destekleyici materyaller, yöntemlerle ilgili bilgi edinilmesine katkı sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır. Ailelere, öğretmenlere, öğrencilerin değerler eğitimi ile ilgili okuyacağı kitaplar, kitaplar temelinde gerçekleşecek etkinlikler ve bu süreçte yararlanacakları materyaller ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Abacı, E. (2018). *Behice Ak'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

Acat, M. B., & Aslan, M. (2011). Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği Ölçeği(Okeyö). *Değerler Eğitimi Dergisi, 21*(9), 7-27.

Acat, M. B., & Aslan, M. (2012). Yeni Bir Değer Sınıflaması Ve Bu Sınıflamaya Bağlı Olarak Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 2*(12), 1461-147.

Açıkel, F. (2018). *Yunus Emre'nin Eserlerinde Değerler Eğitimi Unsurları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ada, E. (2016). *Erken Çocukluk Döneminde Yaratıcı Drama Yönteminin Değerler Eğitimine Olan Etkisinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akay, İ. (2019). *Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın Çocuk Romanlarının Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Akbaba Altun, S. (2003). Eğitim Yönetimi ve Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi, 1*(1), 7-17.

Akbalık, H. (2012). *Değerler Eğitimi Bağlamında Hacı Bektaş-ı Veli'nin Eserlerinde Yer Alan Eğitsel Unsurlar* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Akbaş, O. (2004). T*ürk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II.Kademede Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi, 16*(6), 9-27.

Akdemir, S. (2019). *İlkokul Dördüncü Sınıfta Felsefe Temelli Çocuk Kitapları Yoluyla Değerler Eğitimine İlişkin Bir Eylem Araştırması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Akıncı, B. (2019). *Değerler Eğitimi Açısından Aytül Akal'ın Çocuk Romanlarının İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aksakal, M. S. (2020). *Nurettin Topçu'nun Türkiye'nin Maarif Davası İsimli Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aktepe, V. (2016). Ailede Değerler Eğitimi Ve Program İhtiyacı. R. Turan, & K. Ulusoy içinde, *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi* (s. 77-94). Pegem Akademi Yayıncılık.

Aktürk, F. G. (2012). *Çocukta Değerler Eğitimi Açısından Üzeyir Gündüz'ün Eserleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akyüz, Y. (2014). *Türk Eğitim Tarihi (M.Ö. 1000- M.S. 2014).* Pegem Akademi Yayıncılık.

Akyüz, Y. (2016). *Türk Eğitim Tarihi (M.Ö. 1000 M.S. 2016).* Pegem Akademi Yayıncılık.

Alıcı, F. (2019). *İlkokul 2. Sınıf Ders Kitabı Metinlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Alver, M., & Kesicioğlu, O. S. (2019). Karakter ve Değerler Eğitimi Yaklaşımları ve Uygulamaları. N. Yılmaz, & M. Kağan içinde, *Karakter ve Değerler Eğitimi* (s. 156). Pegem Akademi Yayıncılık.

Arık, Ö. (2021). *Suzan Albek'in Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aslan, C. (2019). *Cahit Zarifoğlu'nun Hikayelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Avcı, M. (2020). *Öğretmenlerin Değerler Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ay, B. (2018). *Nesirlerine göre Peyami Safa'nın Düşünce Dünyası* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ay, E. (2019). Karakter Eğitiminde Vatandaşlık Eğitiminin Yeri Ve Önemi. R. Turan, & K. Ulusoy içinde, *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi* (s. 212-214). Pegem Akademi Yayıncılık.

Aydın, E. (2019). *Değerler Eğitimi Açısından Atabetü'l Hakâyık'ın İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aydın, H. (2019). *Coğrafya Ders Kitaplarının Değerler Eğitimi Yaklaşımları Açısından İncelenmesi Ve Coğrafya Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aydın, M. (2011). Değerler,İşlevleri Ve Ahlak. *Öğretim Ve Araştırma Dergisi, 39*(7), 39-45.

Aydın, M. Z., & Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi.* Nobel Akademik Yayıncılık.

Aydın, M. Z., & Akyol Gürler, Ş. (2020). *Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler, Etkinlikler, Kaynaklar.* Nobel Yayıncılık.

Balcı, F. A., & Yelken Yanpar, T. (2010). İlköğretim Öğretmenlerinin "Değer" Kavramına Yükledikleri Anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39*, 81-90.

Balkan Delen, H. (2019). *Son Dönem Türk-Alman Çocuk Yazınında Resimli Kitaplar Aracılığıyla Değerler Eğitimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Başpınar, A. (1984). *Peyami Safa Romancılığı-Eserleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bebek, A. (2020). *Dadaloğlu Şiirleri'nin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi Ve Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitapları İçin Şiir Önerileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Berkowitz, M., & Grych, J. (2000). Early Character Development And Education. *Early Education&Development Volume, 1*(11), 81-90.

Biçer, R. (2021). *İlkokul Stem Etkinliklerinin Değerler Eğitimine Etkisinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Binyıl Şahin, N. (2019). *Sabahattin Ali'nin Eserlerinde Değerler Eğitimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Birkök, M. C. (2019). Değerlerin Sınıflandırması. *İnsan Bilimleri Dergisi, 2*(16), 493-498.

Ceyhun, Y. (2021). *Ortaöğretim Türk Dili Ve Edebiyatı Ders Kitaplarında Yer Alan Tiyatro Metinlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ceyhun, Y. (2021). *Ortaöğretim Türk Dili Ve Edebiyatı Ders Kitaplarında Yer Alan Tiyatro Metinlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Cihan, N. (2014). Okullarda Değerler Eğitimi Ve Türkiye'deki Uygulamaya Bir Bakış. *Turkish Studies, 2*(9), 429-436.

Cihangir Tabak, Ü. (2019). *Türkiye Ve İngiltere'de İlkokullarda Değerler Eğitimi Uygulamalarının İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Coşkun Keskin, S., & Keskin, Y. (2009). Cumhuriyet Dönemi İlkokul (İlköğretim 1. Kademe) Sosyal Bilgiler ve Onun Kapsamına Giren Ders Programlarında Bir Değer Olarak "Barış"ın Yeri. *Değerler Eğitimi Dergisi, 7*(17), 69-92.

Cüceloğlu, D. (2006). *Başarıya Götüren Aile.* Remzi Kitapevi.

Cüceloğlu, D. (2021). *Geliştiren Anne – Baba.* Kronik Kitap Yayınevi.

Çağlayan, A. (2013). *Ahlak Pusulası Ahlak Ve Değerler Eğitimi.* Dem Yayınları.

Çakıcı, E. (2010). *Milli Eğitim Bakanlığının 2004 Yılında Tavsiye Ettiği Yüz Temel Eserdeki Yerel Romanlar Aracılığıyla Edebiyat Öğretiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çakır, S. (2020). *Peyami Safa'nın Matmazel Noraliya'nın Koltuğu Romanında Yüklem Ve Yüklemi Oluşturan Kelime Grupları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çakmak Güler, H., & Geçgel, H. (2015). *Çocuk Edebiyatı Okul Öncesinde Edebiyat Ve Kitap*. Paradigma Yayınları.

Çalık, F. (2021). *Rıfat Ilgaz'ın Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Çarboğa, K. (2019). *Değerler Eğitimine Karşılaştırmalı Bakış (Almanya, İsveç,Güney Kore, Malezya,Suudi Arabistan,Türkiye Örneklemi)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çayan Yobaş, H. (2020). *Yapılandırmacı Yaklaşım Bağlamında Değerler Eğitimine Yönelik Yöntem Ve Tekniklerin Uygulanması (7.Sınıflar Örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelik, Ç. (2020). İ*lkokul Kademesinde Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Sınıf Öğretmenleri, Okul Psikolojik Danışmanları Ve Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi:Tek Durumlu Bir Örnek Olay Çalışması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelikten, F. (2019). *Nezihe Meriç'in Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çengel, Y. A. (2005). AB sürecinde rasyonel eğitime geçiş: vizyon ve misyon. *Milli Eğitim Dergisi*, 167.

Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in Bilişsel Ahlak Gelişimi Teorisi: Ahlak Ve Demokrasi Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi, 1*(1), 43-77.

Çoban, A. (2020). *Değerler Eğitimi Bağlamında Türk Destan Örneklerinde Kök Değerler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Demir, N. (2019). *Değerler Eğitimi Açısından Necip Fazıl Kısakürek' e Ait "Çile" Adlı Eserde Kök Değerlerin İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demirkol, R. (2021). *Değerler Eğitimi Bağlamında Araba Sevdası Romanının Türkçe Öğretiminde Kullanılabilirliği Üzerine Bir İnceleme* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi Ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Dilmaç, B. (2010). Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansı. *İş Ahlakı Dergisi, 1*(3), 145-147.

Dinç, S. (2008). *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihimizde II. Milli Eğitim Şurası (15-21 Şubat 1943) ve Uygulamaları.* Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırma Merkezi: https://turkoloji.cu.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/sait_dinc_II_milliegitim_surasi.pdf adresinden alındı.

Doğan, M. (2021). B*eden Eğitimi Ve Oyun Dersinde Çocuk Oyunları İle Değerler Eğitimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Doğanay, A. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi. C. Öztürk içinde, *Değerler Eğitimi* (s. 226-254).

Doğanay, A., Seggie, F. N., & Caner, F. A. (2012). Değerler Eğitiminde Örnek Bir Proje: Avrupa Değerler Eğitimi Projesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi, 3*(2), 73-84.

Döner, N. (2019). *Peyami Safa'nın Romanlarında İstanbul* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Duyar, H. (2021). *Çocuk Edebiyatı Yazarı Sara Şahinkanat'ın Kitaplarının Değerler Eğitimi Kapsamında İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Düzce, M. (2008). *Peyami Safa'nın Romanlarında Sosyal Değişme Ve Din* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ekşi, H. (2003). Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programı. *Değerler Eğitimi Dergisi, 1*(1), 79-96.

Ekşi, H., & Katılmış, A. (2015). *Karakter Eğitimi El Kitabı.* Nobel Akademik Yayıncılık.

Eriş, B. (2020). *Her Çocuk Üstün Yeteneklidir.* Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Erışık, K. (2019). *Çocuk Edebiyatı Yazarı Hasan Kallimci'nin İlkokul Düzeyindeki Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Esemen, A. (2020). Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki Kazanımlarının Kök Değeler İle İlişkisinin Değerlendirilmesi. *Uluslarası Eğitim Bilimleri Dergisi, 1*(4), 16-29.

Eyüpoğlu, İ. Z. (1998). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü.* Sosyal Yayınları.

Fırat, H. (2021). *Zehra Ünüvar'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gök, M. (2021). *Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Göze, E. (1987). *Peyami Safa Hayatı, şahsiveti, te'siri.* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Gözel, Ü. (2018). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Değerler Eğitimi Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gündeş, O. (2021). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde "Kutadgu Bilig"in Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gündoğan, A. O. (2010). Çokkültürlülük ve Değer Sorunu. *Eğitim-Öğretim Bilim Araştırma Dergisi, 18*(6), 33-38.

Güngör, E. (1998). Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar. 41-42. Ötüken Yayınları.

Güven, S., & Kaymakçı, S. (2016). *Hayat Bilgisi Öğretimi.* Pegem Akademi Yayıncılık.

Güven, S., & Kaymakçı, S. (2016). *Hayat Bilgisi Öğretimi.* Pegem Akademi.

Haskuş, A. (2021). *Karakter Ve Değerler Eğitimi Sürecinde Velilerin Değer Algıları Ve Okuldan Beklentileri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Hatay Uçar, F. (2019). *İlkokul Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Değerler Eğitimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Inglehart, R. F., & Koçak, A. (2001). Değişen Değerler, Ekonomik Kalkınma ve Siyasi Değişim. *Sosyoloji Dergisi*, 87-120.

Kafadar, T. (2019). *Türkiye, ABD Ve Fransa'nın Sosyal Bilgiler Öğretim Program. Ve Ders Kitaplarının Değerler Eğitimi Boyutunda Karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Karaca, D., & Uzunkol, E. (2019). İlkokul Matematik Ders Kitaplarının İçerdiği Değerler Bakımından İncelenmesi. *International Journal of Field Education*,55-71.

Karaca, S. S. (2019). *Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Açısında Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karadoğan, U. C. (2019). "Çocuk ve Çocukluk" Kavramının Tarihsel Süreçte Değerlendirilmesi. *Çocuk ve medeniyet, 7*(4), 195-226.

Karaman, M. (2019). *Yücel Feyzioğlu'nun Eserlerinin Türkçe Eğitimi Ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karasu, H. (2018). *İlkokula Uyarlanmış Dede Korkut Hikayelerinde Değerler Eğitimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kasap, N. (2019). *Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarının Değer Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kavaklı, T. (2019). *Mavisel Yener'in Masal Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, S. (2019). *Çocuk Duygusu Ve Çocuk Dünyası Dergilerinde Yer Alan Hikâye Ve Masalların Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kaya, S. (2021). "*Gümüşhane Ve Bayburt Masalları" Adlı Eserdeki Masalların Türkçe Dersi 1-8.Sınıflar Öğretim Programı Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi)*. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kesgin, S. (2015). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Karakter Eğitimi Programları Üzerine Bir Değerlendirme (Georgia ve Florida Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi, 29*(13), 117-148.

Keskin, İ., & Yazar, T. (2018). Milli Eğitim Şuralarında Değer, Ahlak Ve Karakter Eğitimi İle İlgili Alınan Kararların Değerlendirilmesi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(8), 386-405.

Kibar Furtun, M. H. (2019). *Miyase Sertbarut'un Çocuk Öykülerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılıç, F. (2015). *Ömer Seyfettin'in Romanlarında Ve Hikayelerinde Değerler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kozan, A. Ş. (2020). *Dönem Sanatçı Ve Eser Bağlamında Halit Ziya Uşaklıgil Ve Peyami Safa Romanlarının İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Köksal Süleymanoğlu, S. (2021). *Değerler Eğitimi İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Köylü, M. (2004). Küresel Bağlamda Değerler Eğitimine Duyulan İhtiyaç. M. Köylü, R. Kaymakçam, & S. Kenan içinde, *Değerler ve Eğitimi* (s. 287-312).Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

Köylü, M. (2020). *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi.* Nobel Akademik Yayıncılık.

Kulaksızoğlu, A., & Dilmaç, B. (2000). İnsani Değerler Eğitimi Programı. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*(12), 199-208.

Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi, 45*(15), 59-76.

Lickona, T. (1992). *Educating For Character-How Our Schools Can Teach Respect And Responsibility.* Bantam Books.

MEB. (1926). *Heyet-i İlmiye.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1939). *1.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1943). *2.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1946). *3.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1949). *4.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1953). *5.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1957). *6.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı

MEB. (1962). *7.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1970). *8.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu.

MEB. (1974). *9.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1981). *10.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1982). *11.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1988). *12.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1990). *13.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1993). *14.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1996). *15.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (1999). *16.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (2006.). *17.Millî Eğitim Şûrası.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (2009). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı.

MEB. (2010). *Geçmişten Günümüze Millî Eğitim Şûraları.* TTKB: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari adresinden alındı.

MEB. (2011). *MEB.* MEB Mevzuat: https://meb.gov.tr/mevzuat/liste.php adresinden alındı.

MEB. (2014). *19. Millî Eğitim Şûrası.* Milli Eğitim Bakanlığı: https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 adresinden alındı.

MEB. (2018). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi(4-8) Öğretim Programı.* Ankara: MEB.

MEB. (2018). *Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 3.4.5.6.7.ve 8.Sınıflar).* Ankara: MEB.

MEB. (2018). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 3.4.5.6.7.ve8.Sınıflar).* Ankara: MEB.

MEB. (2018). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 1,2. ve 3.Sınıflar).* Ankara: MEB.

MEB. (2018). *İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4. Sınıflar).* Ankara: MEB.

MEB. (2018). *Matematik Dersi Öğretim Programı(İlkokul ve Ortaokul 3.4.5.6.7.ve 8.Sınıflar).* Ankara: MEB.

MEB. (2018). *Müzik Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 3.4.5.6.7.ve8.Sınıflar).* Ankara: MEB.

MEB. (2018). *Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4.Sınıf).* Ankara: MEB.

MEB. (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 3.4.5.6.7.ve 8.Sınıflar.* Ankara: MEB.

MEB. (2019). *2023 Eğitim Vizyon Belgesi.* Ankara: MEB.

MEB. (2021). *Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Ve Eğitim Araçları Yönetmeliği.* Resmi Gazete: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211014-1.htm adresinden alındı.

Memişoğlu, S. (2019). *Türkçe Öğretiminde Değerler Eğitimi Bağlamında Refik Halid Karay'ın Hikayelerinin Analizi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Meydan, A., & Bahçe, A. (2010). *Hayat Bilgisi Öğretiminde Değerlerin Kazandırılma Düzeylerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). *Uluslarası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 1*(1), 20-37.

Meydan, H. (2014). Okulda Değerler Eğitiminin Yeri Ve Değerler Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1*(1), 93-108.

Neslitürk, S. (2013). *Anne Değerler Eğitimi Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Oktay, A. (1999). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. Epsilon Yayınevi.

Okumuş, E. (2010). Toplum ve ahlak eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi, 18*(6), 28-32.

Öcal, M. (1998). Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi. *İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7*(7), 241-262.

Öncül, K. (2021). *Ortaokul Matematik Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özay, Ş. (2019). *Çocuk Edebiyatı Açısından Ülker Köksal'ın Romanlarında Değerler Eğitimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdaş, F. (2013). *Ortaokullarda Değerler Eğitimi Ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özdemir, Y. (2019). *Fehmi Gür'ün Seçilmiş Şiirlerinde Değerler Eğitimi Ve Söz Varlığı* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özdoğan, E. (2019). *Peyami Safa'nın Biz İnsanlar Romanının Söz Varlığı* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özgür, F. (2019). *Cengiz Dağcı'nın Romanlarında Değerler Eğitimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Öztürk Samur, A. (2011). *Ayrıntılı Değerler Eğitimi Programının 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Ve Duygusal Gelişimine Etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztürkcan, S. (2021). K*arakter Ve Değerler Eğitimi Açısından Hayriyye-i Nabi Üzerine Bir İnceleme* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Pelin, A. (2021). *Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES) Kapsamında Kullanılan Türkçe Öğreniyorum Kitap Seti İle Hayat Boyu Türkçe Kitap Setindeki Türkçe Okuma Metinlerinin Değerler Eğitimi Ve Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Polater, C. (2019). *İlkokul Dördüncü Sınıfta Dijital Öykü Yöntemi Değerler Eğitimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

QCA. (1999). *The National Curriculum: Handbook for primary teachers in England (Key Stages 1 and 2).* Londra, Eğitim ve İstihdam Bakanlığı : http://www.educationengland.org.uk/documents/pdfs/1999-nc-primaryhandbook.pdf. adresinden alındı.

Safa, P. (2018). *Beberuhi*. Damla Yayınevi.

Safa, P. (2018). *Cesur Gemici*. Damla Yayınevi.

Safa, P. (2018). *İki Öksüz Arkadaş.* Damla Yayınevi.

Safa, P. (2018). *Kuyuya Düşen Çocuk.* Damla Yayınevi.

Safa, P. (2018). *Küçük Kafadarlar.* Damla Yayınevi.

Safa, P. (2018). *Oduncunun Kızı.* Damla Yayınevi.

Safa, P. (2018). *Oğuz ve İnci.* Damla Yayınevi.

Safa, P. (2018). *Uçan Küheylan.* Damla Yayınevi.

Safa, P. (2018). *Yürekli Çocuklar.* Damla Yayınevi.

Safa, P., & Özeren, S. (2018). *Halit ile Belma*. Damla Yayınevi.

Salman, H. (2011). slamiyetten önceki Türk devletleri. C. Öztürk içinde, *Türk Tarihi Ve Kültürü* (s. 346-347). Pegem Akademi.

Senek, S. (2018). *Aytül Akal'ın Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sever, S. (2006). II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu.* Ankara Üniversitesi Basım Evi.

Sever, S. (2007). Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır? *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu* (s. 41-56). Ankara Üniversitesi Basımevi.

Sezer, Ö. (2005). *İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sırakaya, C. (2018). *Muzaffer İzgü'nün 1970-1980 Yılları Arasında Yayınladığı Yedi Öykü Kitabının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Soylu, N. (2019). *İlkokul 1. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sönmez, H. (2011). *Reşat Ekrem Koçu'nun Çocuklar İçin Yazdığı Eserlerde Değer Eğitimi ve Türkçe* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sönmez, H. (2017). *Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Tasarlanan Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı (Model Önerisi)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sözlük, T. O. (2021, Mayıs 15). TDKOnlineTürkçeSözlük. https://sozluk.gov.tr adresinden alındı.

Şahin, A. R. (2020). *Peyami Safa'nın Romanlarında Zarflar Ve Kullanışları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Şimşek, T. (2021). *Türkçe Öğretim Programında Yer Alan Değerler Eğitimi Açısından Kutagdu Bilig'in İncelenmesi Ve Örnek Metinler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Şirin, M. R. (2015). Kim çocuk edebiyatı yazarıdır? "Hangi dil? Pedagojik mi, estetik mi? *Türk Dili Dergisi, CIX(767-768)*(149-164), 149-164.

Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı Edebiyatın Amacı ve İşlevi. *Türk Dili Dergisi, 780*, 12-31.

Tarhan, N. (2012). *Değerler Psikolojisi ve İnsan - Güzel İnsan Modeli*. Timaş Yayınları.

Tekinşen, A. B. (2019). *TRT Çocuk Dergilerinde Yer Alan Edebi Metinlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tilmann, D. (2014). *8 - 14 Yaş Grubu Öğrenciler İçin Yaşayan Değerler Eğitimi Etkinlikleri*. Eğitim Yayınevi.

Titus, D. (1994). Value Education in American Secondary Schools. *Value Education in American Secondary Schools.* http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED381423.pdf adresinden alındı.

Topal, Y. (2019). Değerler Eğitimi ve 10 Kök Değer. *Mavi Atlas*, *1*(7), 245 – 254.

Torun, F. (2019). *Hüseyin Nihâl Atsız'ın Edebî Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tuğba, T. (2018). *Naki Tezel'in Masalları Ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Turan, İ., & Nazıroğlu, B. (2015). Medyada Değerler Eğitimi. M. Köylü içinde, *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi* (s. 158-178). Nobel Yayıncılık.

Tüfekçi Can, D. (2014). *Çocuk Edebiyatı Kuramsal Yaklaşım.* Eğitim Kitabevi Yayınları.

Uğur, K. (2022). F*eyza Hepçilingirler'in Çocuk Kitaplarındaki Değerler Eğitimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Ulun, E. B. (2021). *Astrid Lindgren Ve Cahit Uçuk'un Çocuk Romanlarında Çocuk Ve Değerler Eğitimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2018). Değerler Eğitimi.Pegem Akademi Yayınları

Utku, İ. E. (2020). *Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Eserlerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) . Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ülken, H. Z. (2014). *Eğitim Felsefesi.* Doğu Batı Yayınları.

Veugelers, W. (2000). Different ways of teaching values. *Educational Review*(25,), 37-46.

Veugelers, W., & Vedder, P. (2003). Values in teaching. *Teachers and Teaching: theory and practice*, *4*(9), 377-389.

Yalçın, M. (2019). Değişen (2017) *5. sınıf sosyal bilgiler müfredatındaki değerler eğitimiyle ilgili öğretmen görüşleri (Sivas Örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yalçın, Y. (2021). *Yusuf İle Züleyha Mesnevilerinin Türkçe Derslerinde Değerler Eğitimi Amaçlı Olarak Kullanımı* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yaman, E. (2014). *Değerler Eğitimi, Eğitimde Yeni Ufuklar.* Akçağ Yayınları.

Yapıcıoğlu, Ü. (2020). *Peyami Safa'nın "Biz İnsanlar" İsimli Eserinde Kelime Grupları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yaşaroğlu, C. (2018). Öğretim Programlarında Değerler: Hayat Bilgisi Dersi Örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5*(6), 725-733.

Yazgan Yalçın, I. (2019). *Tarık Buğra'nın Romanlarında Değerler Eğitimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları, 19,* s. 499-522.

Yel, S., & Aladağ, S. (2009). Sosyal Bilgilerde Değerlerin Öğretimi. M. Safran içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 119-150). Pegem Akademi Yayıncılık.

Yeniay, S. (2019). *Behice Ak'ın Hikayelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yiğittir, S. (2012). *İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimlerinin Rokeach Ve Schwartz Değer Sınıflandırmasına Göre Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*(19), 1-15.

Yiğittir, S., & Öcal, A. (2011). Lise Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri,*KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 20*(13), 117-124.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, M. (2019). *Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Ebeveynler İçin Değerler Eğitimi Yaklaşımlarını Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Ebeveynlerin Değerler Eğitimi Yaklaşımlarının Belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yıldız, M. (2021). *İbn Battûta Seyahatnâmesi'nin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Yılmaz, A. (2018). *Değerler Eğitimi Bağlamında Aytül Akal'ın Çocuk Romanları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, N. (2020). Andragojik Açıdan Bir Değer Olarak Salih Amel. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 667-699.

Yılmaz, O. (2016). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler. T. Şimşek içinde, *Okul Öncesinde Çocuk Edebiyatı ve Medya* (s. 61-143).

Yir, B. B. (2019). *Bilgin Adalı'nın Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yüksel, S. (2002). Örtük Program. *Eğitim ve Bilim, 126*(27), 31-37.

Zengin, G. (2017). *Nizâmü'l-Mülk'ün Siyasetnâmesi'nde Değerler Eğitimi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Seher ÖZBİRGE	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Kocaeli Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölümü	İlköğretim Bölümü-Sınıf Öğretmenliği
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	
1. **2.**	